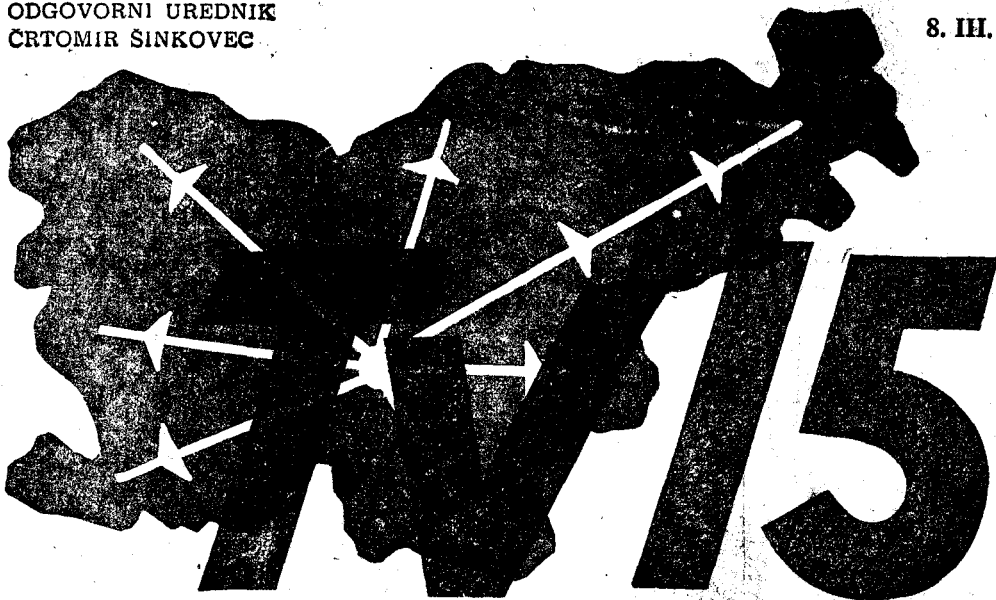
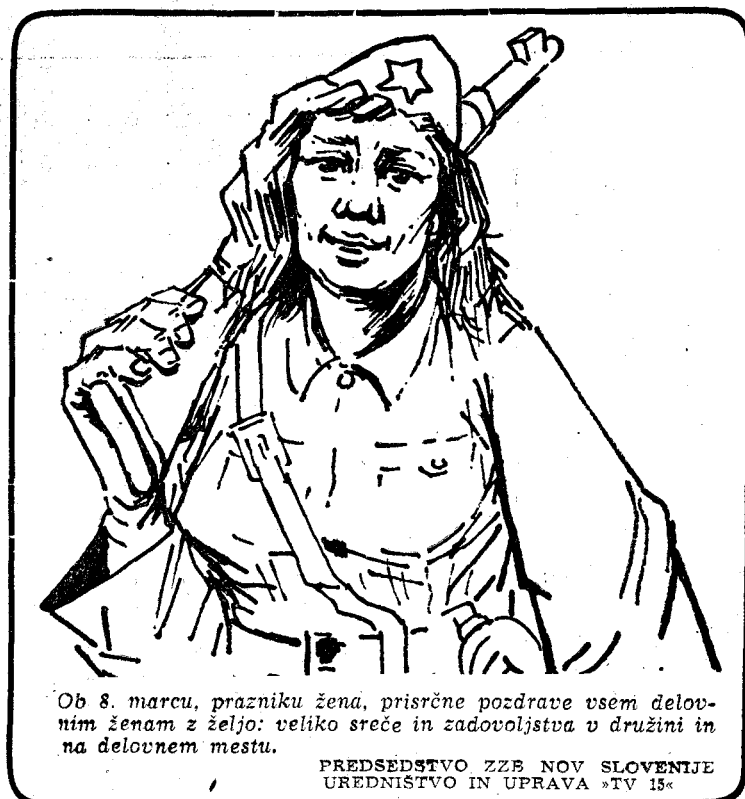

GLASILO ZVEZE ZDRUŽENJ BORCEV NOV SLOVENIJE

Ob 8. marcu, prazniku žena, priskrbe pozdrave vsem delovnim ženam z željo: veliko sreče in zadovoljstva v družini in na delovnem mestu.

PREDSEDSTVO ZZZ NOV SLOVENIJE
UREDNIŠTVO IN UPRAVA • IV 15•

Pravilniki in proizvodnja

Na zadnji seji razširjenega predsedstva republiškega odbora sindikata za promet in zveze so povedali, da ima železnica kakih 600 pravilnikov, kar so ocenili za rekord med gospodarskimi organizacijami. »Pa naj še kdo reče, da železnica nima visoke proizvodnje,« je vzklil eden izmed udeležencev.

Delo — 27. II. 1966

Previsoka cena za brezbržnost

Huda železniška nesreča pri Kaštelu Starem, v kateri se je, ker je umrl še eden izmed ranjenih, število mrtvih povzpelo na trideset, z domala prav toliko ranjenimi — je previsoka cena za neodgovornost, brezbržnost in malomarnost.

Komunist — 25. II. 1966

Vedno več železniških nesreč

Število nesreč na jugoslovan-
skih železnicah se je v primerjavi
z letom 1939 povečalo za 3,7-krat,
obseg dela pa za trikrat. Od ne-
sreč v letu 1965 jih je 46 % nastalo
zaradi napak ali nepazljivosti po-
sameznikov; tudi vse najhujše
nesreče v zadnjih letih so povzo-
čile posamezniki. Primitivna teh-
nika JZ pa zahteva visoko stro-
kovno in kvalificirane ljudi, ki jih
železnice nimajo. Če pa bi se dr-
žale tehničnih normativov, potem
bi bilo treba obseg dela zmanjšati
najmanj za petino.

Ljubljanski dnevnik —
25. II. 1966

Ali obstaja »uradni« jeziki

V Socialistični zvezi Slovenije
smo z znanim pismom o jeziku ho-
teli opozoriti na to, da si neka-
dre težave in »jezikovne« proble-
me ustvarjamo sami, zato se je
zaradi nekaterih pojavov zane-
marjanja in »podobnega začelo
mnogim dozevati, kakor da gre
za pravno in politično vprašanje
enakopravnosti, recipročnosti ipd.
Slo je za uporabo slovensčine
znotraj Slovenije, kakor tudi na
naših mejah, v medsebojnem ob-
čevanju z drugimi. Mnogi ljudje
so se vedli ali zmotno pojmi, ka-
kor da je državni jezik srbohrva-
ščina. Čeprav tu ni možna zmot-
a, ker je stvar ustavno-pravno
jasna, so vendarle mislili, da je
politična orientacija Zveze komu-
nistov in Socialistične zveze v tem,
da preidemo v etapo »stapljanja«
narodov z zanevarjanjem svojega
in ustvarjanjem nekega jugoslo-
vanskega jezika. Nedvomno, ka-
dar v praktičnem delu po možno-
sti in znanju uporabljamo jezik
večine auditorija, je to naravno
vse dotlej, dokler tega ne začno
obravnavati kot doiznost ali pove-
mati napaden sklep o odnosih.

Vida Tomšič — Delo
— 27. II. 1966

Kdo so ti ljudje?

V beograjski občini Palilula so
te dni odkrili nov problem: vsi
politični činitelji menijo in pra-
vijo, da »ne k a t e r i l d i r e k t o r j i
niso več sposobni opravljati svo-
jih dolžnosti v delovnih organi-
zacijah, ki so jih prerasle. Le da
n i h č e j a v n o n e p o v e , k d o s o
t i l j u d j e . I n t i s e v e d a o s t a n e j a
na svojih položajih.

Komunist — 25. II. 1966

Zboljšanje našega kmetijstva

Reforma je v principu posta-
vila kmetijske delovne organiza-
cije v enak položaj z ostalimi go-
spodarskimi organizacijami. Do-
kazano je, da izboljšanje ekonomski
položaj kmetijstva po reformi od-
pira nove možnosti tudi gospodar-
sko manj razvitim področjem.

Ljubljanski dnevnik
— 2. III. 1966

Za nogometne klube 664 milijonov dinarjev dotacij

Najvišje dotacije prejema jo no-
gometni klubi iz druge lige, do-
tacije znašajo 60 do 75 odstotkov
skupnih dohodkov. Osem članov
vzhodne skupine je dobilo 196.000.000,
a prav toliko članov zahodne sku-
pine II. lige — 112.000.000 starih
dinarjev. Člani prve lige dobivajo
dotacije v višini povprečno 20 od-
stotkov, a člani klubov 45 odstot-
kov skupnih dohodkov. Dotacije
klubom prve lige se gibljejo od
10.000.000 do 90.000.000 starih dinar-
jev, a pri klubih druge lige od
10.000.000 do 50.000.000, a pri re-
publiških in konskih klubih od
enega milijona do 30.000.000 starih
dinarjev.

Vjesnik u srijedu — 2. III. 1966

Uvodne besede je podal ge-
neralni sekretar CK ZKJ Josip
Broz-Tito, ki je med drugim
dejal: »Naši delovni ljudje pri-
čakujejo od nas, zlasti od tega

plenuma, da bomo enkrat za
vselej storili tisto, o čemer go-
vorimo in kar je vsebina naših
skleptov, tako da se bodo naše
besede ujemale z dejanji. To

smo obljubili na VIII. kongresu.
Po VIII. kongresu pa smo imeli
celo vrsto stvari, ki so bile daleč
od tega, da bi lahko rekli, da so
v skladu z besedami na VIII.
kongresu in s sklepi.

Govoreč o vlogi komunistov
pri izvajanju sklepov, je tovariš
Tito med drugim poudaril: »Ka-
dar smo doslej kritizirali posa-
mezne stvari, pozneje njihče zgo-
raj iz tega ni izvajal konse-
kvenc. Spodaj pa je bilo tega še
kako veliko. Če delavec v pod-
jetju kritizira, in to pravilno, se
mu velikokrat pripeti, da ga vr-
žejo ne le iz podjetja, temveč, če
je član, tudi iz Zveze komuni-
stov. Obstajata torej dve merili
v Zvezi komunistov: eno za tiste
zgoraj in drugo za tiste spodaj.
Toda v naši Zvezi komunistov
mora biti eno merilo: enako za
voditelje kot tudi za vse člane
Zveze komunistov.«

»Ko izvajamo zdaj gospodar-
sko reformo in ko na tem plenu-
mu govorimo o njej, moramo za
gospodarsko reformo videti
predvsem človeka, proizvajalca,
občana, kajti zaradi naših de-
lovnih ljudi zaradi naših proiz-
vajalcev hočemo stabilizirati na-
še gospodarstvo.«

»Tovariši, dajmo roko na srce
in priznajmo, da ni zmeraj do-
cela tako, kakor govorimo. Ko
smo na primer začeli gospodar-
sko reformo, smo dejali, da je
rezultat našega bujnega razvoja.

Da, reforma je v glavnem re-
zultat bujnega razvoja našega
gospodarstva in naše družbe na-
sploh, toda v tem bujnem raz-
voju se je kazala cela vrsta ne-
gativnih pojavov in teženj. Vze-
mimo na primer preseganje
naših gmotnih možnosti in ne-
potrebno investiranje, gradnjo
mnogih tovarn v vsaki republiki
in vsaki komuni ipd. Seveda so
v glavnem pri tem vztrajali po-
litični voditelji. Čeprav smo de-
lali načrte in določali meje in-
vesticijskih možnosti in sred-
stev, nam je stihnost presegala
te meje. To je ena največjih po-
manjkljivosti v dosedanjem pro-
cesu industrializacije in našega
gospodarskega razvoja naspo-
loh. Vložili smo velikanska gmotna
sredstva in vendar velik del teh
sredstev danes ne prinaša sadov
in nam ne daje rezultatov.«

»Kadar gre za izvajanje go-
spodarske reforme, so tovariši,
naši člani Zveze komunistov, ki
se z besedami zavzemajo za

omejitev investicij, v resnici pa
skozi špranje delajo nasprotno...
Govorimo torej eno, ne-
kateri pa delajo drugo. Z be-
sedami smo »za«, pri delu pa se
razhajamo. In potem nastaja
zmeda v vrstah naših delovnih
ljudi, naših občanov. Ko se po-
zneje pokaže, da tako ni mogo-
če, se začne negodovanje in po-
tem to izkoriščajo razredni so-
vražniki ter razni šovinistični in
nacionalistični elementi.«

Potem ko je tovariš Tito go-
voril o pomanjkljivosti naše
industrije in drugih panog go-
spodarstva, se je dotaknil tudi
idejnih vprašanj. Med drugim
je dejal:

»Vzemimo na primer, kako
zdaj delajo nekateri naši knji-
ževniki in zgodovinarji. Ti za-
strupljajo odnose med narod-
nostmi. Njihovi pogledi so uprti
nazaj. Pripovedujejo, kdo je ko-
ga imel in kdaj ga je imel, čiga-
va zgodovina je bila boljša...
Kakor da se bje konkurenca o
tem, kdo je bil večji v pretek-
losti. Vsi smo bili, da tako re-
čem, v preteklosti majhni. Ni-
smo pa krivi, da smo bili majh-
ni, ker so nam pogoji v konstela-
ciji odnosov na svetu onemo-
gočali, da bi se razvijali, kakor
je treba.«

Na koncu je tovariš Tito po-
udaril:

»Tovariši, poudaril bi rad, da
se moramo vsi mi komunisti
zganiti. Jasno nam mora biti, da
imamo še pred seboj tisto, proti
čemu smo se nekoč bojevali s
puško v roki, tisto še životari,
zato ga je treba dotočiti. Kaj po-
meni dotočiti? Treba ga je one-
močiti z idejnim bojem. Ne
pravim, da je treba izvajati ka-
ke administrativne ukrepe. Toda
mi, tovariši in tovarišice, ima-
mo močno orožje, ki je močnej-
še od vseh topov, in obračuna-
mo lahko z vsem tem. Kajti naša
ideologija, naša ideja, smotri,
ki jih imamo — to je najboljšo
orožje.«

Govor tovariša Tita je močno
odjeknil med delovnimi ljudmi
Jugoslavije.

Znižanje davkov za kmete-borce

Na predlog združenja borcev
občine Krško je občinska skup-
ščina Krško 26. februarja spreje-
la dopolnitev odluka o prispev-
kih in davkih občanov. S tem
je borcem kmetom, ki jim je
priznana dvojna delovna doba
za udeležbo v NOB, zmanjšana
osnova katastrskega dohodka:
borcem iz l. 1941 za 2000 N din,
drugim borcem pred 9. 9. 1943
za 1600 N din, borcem po 9. 9.
1943 za 1200 N din, borcem od
15. 9. 1944 za 1000 N din, borcem
od 1. 1. 1945 pa za 600 N din.

Če je osnova manjša od na-
štetih olajšav, bo prizadetim
borcem črtan celotni predpis, si-
cer pa bodo plačali davek samo
od razlike.

Kako bo v prihodnje z urejanjem stanovanjskih zadev naših borcev

Stanovanjske zadeve borcev smo začeli pri nas načrtno
reševati šele leta 1960. Po petih letih vsestranske dejavno-
sti organizacij borcev in drugih družbeno-političnih orga-
nizacij lahko ugotovimo, da je bilo v Jugoslaviji v letih
1960 do konca leta 1965 zgrajenih in dodeljenih borcem,
oziroma njihovim družinam, 36.105 stanovanj.

Glavni nosilci financiranja
gradnje teh stanovanj so bile ob-
čine in delovne organizacije. To-

z izvajanjem ukrepov stanovanj-
ske reforme, je postavila v
osrednje vprašanje financiranja
gradnje stanovanj za borce, ki
niso v delovnem odnosu. Dose-
danji način urejanja teh zadev
je bil res uspešen, saj je bilo
samo v letu 1964 zgrajenih 7879
stanovanj za borce in je bilo ta-
krat v ta namen vloženih 29 mi-
liard in 665 milijonov starih di-
narjev. K tem skupnim sred-
stvom je prispevala Jugoslovans-
ka loterija 609,2 milijona, re-
publiški izvršni sveti iz prora-
čunskih sredstev milijardo 227,3
milijona, a iz republiških stano-
vanjskih skladov 2 milijardi
885,9 milijona starih dinarjev.
Občine so v ta namen prispe-
vale iz proračunov 6 milijard
29,7 milijona, iz občinskih stano-
vanjskih skladov za družbeno
gradnjo 11 milijard 417,4 milio-
na, a za individualno gradnjo 3
milijarde 627 milijonov starih
dinarjev. K temu velja pripom-
niti, da so samo v Sloveniji za
individualno gradnjo dali občinski
stanovanjski skladi na voljo
borcem 2 milijardi 226,5 milio-
na. Podjetja in ustanove so za
gradnjo stanovanj za borce pri-
spevale 3 milijarde, 818,8 milio-
na starih dinarjev.

S tem, da so ukinjeni skladi

za stanovanjsko gradnjo, se po-
javlja vprašanje, odkod dobiti
sredstva za graditev stanovanj
za borce? In kako kaže ta stvar
sedaj?

V resoluciji o nadaljnjem
razvoju načina stanovanjske
gradnje se družbeno-politične
skupnosti obvezujejo, da bodo iz
svojih rednih dohodkov zagoto-
vile sredstva za udeležbo pri fi-
nanciranju stanovanjske gradnje
in za subvencioniranje stanarje
za občane, za katere skrbi druž-
bena skupnost (borci NOV, inva-
lidni in drugi). Prav tako so za-
vodi za socialno zavarovanje dol-
žni, da od skupnega zneska izpla-
čanih starostnih in invalid-
skih pokojnin izločijo 4 odstot-
ke v poseben sklad za urejanje
stanovanjskih zadev upokojen-
cev in invalidov.

Za leto 1966 je v zveznem
proračunu zagotovljen znesek
dve milijardi, iz sredstev Ju-
goslovanske loterije pa 1,7 mili-
jarde starih dinarjev. Po pred-
videvanjih bodo izvršni sveti
republik in občinske skupščine
lahko iz svojih rednih dohodkov
v ta namen prispevali dva do
trikrat tolikšen znesek, ali pri-
bližno 10 milijard starih dinar-
jev. Seveda bodo morale tudi
republiške skupnosti socialnega
zavarovanja zagotoviti primerna
sredstva za gradnjo stanovanj
za upokojene borce in invalide.
Predvidevajo, da bo skupnost
socialnega zavarovanja v ta na-
men lahko prispevala 16 mili-
jard dinarjev. Potem pride v po-
stev še prispevek stanovanjskih

podjetij. Tu še ni nobene goto-
vosti. Toda po ocenitvah zvezne-
ga sekretariata za zdravstvo in
socialno politiko bodo podjetja
letos lahko prispevala okoli 9
milijard starih dinarjev.

Vsa ta sredstva naj bi služila
kot udeležba pri banki. Na pod-
lagi te udeležbe bo mogoče do-
biti kredit do 40 % vrednosti
stanovanjskih zgradb. Pomeni,
da bi skupen znesek družbenih
sredstev za gradnjo stanovanj
borcev znašal skoraj 40 milijard
dinarjev, tako da bi lahko v letu
1966 začeli graditi 6—7000 novih
stanovanj za borce.

Ti podatki so navedeni v po-
ročilu o prečih socialno-eko-
nomskih problemih udeležencev
NOB, o katerih so razpravljali
na drugem plenumu zveznega
odbora ZZZ NOV Jugoslavije.
So pa to zelo optimistični podat-
ki in navedeni povečini na pod-
lagi predvidevanj in ocenitev.
Zato bo prav, da se ustavimo ob
navedbah na sestanku predse-
dnikov in sekretarjev občinskih
ZZB NOV in predsednikov stano-
vanjskih komisij ZZZ iz Ljub-
ljane, ki je bil 12. februarja. Na
tem sestanku so ugotavljali, da
se nekatere občine v Sloveniji
povsem izpušile postavko za
gradnjo stanovanj za borce, dru-
ge pa so to postavko močno skr-
čile. Spriču teh ugotovitev se
nam nehotе vsiljuje vprašanje,
če niso morda podatki, ki smo
jih posneli iz poročila za drugi
plenum zveznega odbora ZZZ
NOV Jugoslavije, vendarle ne-
koliko preveč optimistični.

LEPO OBLEČEN — ZADOVOLJEN — KDOR OBISKUJE

PRODAJNI SERVIS

LJUBLJANA - MARIBOR

Turisti in devizna sredstva

V Sloveniji je bilo lani 12,8
odstotka vseh jugoslovan-
skih turistov prenočitev, medtem ko
je naša republika pridobila 28 od-
stotkov jugoslovanskega deviznega
dohodka. Lani so investirali v turizem
Slovenije šest milijard dinar-
jev, s čemer so v glavnem do-
končali začete objekte. Za ure-
ditev zasebnih turističnih sob so
uporabili 1,4 milijarde dinarjev.
Kreditov. Skladi gostinskih po-
datkov so se precej povečali, pove-
čalo pa se je tudi število zapo-
slenih, in sicer za deset odstot-
kov. Osebnih dohodkov zaposlenih v
gostinstvu so se povečali za 37 od-
stotkov.

Delo — 2. III. 1966

V soboto je II. republiška konferenca ZMS končala svoje delo. Sklenila je, da bo Zveza mladine idejno-vzgojna organizacija. Se pred konferenco je mladina največ razpravljala o dveh mnenjih — ali naj bo Zveza mladine idejno-vzgojna organizacija ali organizacija, ki bi povsod in vedno lahko ugodila želji vsem mladim. Med razpravo je prevladalo prvo mnenje s pripombo, da mora Zveza mladine poleg svoje poglavitne dejavnosti — idejne vzgoje — skrbeti tudi za zagotavljanje možnosti za različno dejavnost mladine. Poglavitna naloga Zveze mladine bo še naprej: ustvarjati delo, uveljavljati in osebni razvoj. Novi predsednik CK ZMS je tovariš Janez Kocijančič.

3. marca je predsednik republike Josip Broz Tito v športni hali Tivoli odprl 32. svetovno prvenstvo v hokeju na ledu. Velika manifestacija športnega duha in prijateljstva med narodi, ki se je udeležuje 19 držav, bo trajala do 13. marca.

V nedeljo so bile v Avstriji sedme povojne parlamentarne volitve. Največ glasov je dobila avstrijska ljudska stranka — preko 2 milijona glasov in 85 mandator. Sledi ji socialistična stranka Avstrije — 1,9 milijona glasov in 74 mandator. Svobodnjaška stranka se je obdržala v parlamentu, medtem ko to komunistični ni uspelo. Kljub neuspehu socialistične stranke bošta vodilni stanki verjetno sestavili koalicijsko vlado.

Po nekajdnevni zatiski zaradi slabega vremena so ameriška letala priletela še središnje bombardirati ozemlje Severnega Vietnama. V letalski vojni v Vietnamu Američani uporabljajo novo orožje — reaktivni bombnik »F-5«, ki je opremljen z zelo natančnimi in dragimi radarskimi napravami. Partizani se izmikajo spopadom z močnejšimi ameriški enotami, ki se že dolgo pripravljajo na obsežne akcije; slednjim bo v kratkem prišlo na pomoč 20 tisoč južnokorejskih vojakov. Ameriški senator Fulbright, ki je, mimogrede omenjeno, v zadnjih dneh prejel okrog 14 tisoč protestnih pism proti vojni v Vietnamu, je v Washingtonu glasoval za predlog senatorja Morsa, naj bi razveljavili kongresno resolucijo iz leta 1964; resolucija daje Johnsonu neomejena pooblastila pri vodenju vietnamske vojne. V senatu je Fulbright tudi predlagal, naj bi ZDA sklenile z LR Kitajsko sporazum o nevtralizaciji celotne jugovzhodne Azije. Število ameriških vojakov v Vietnamu stalno narašča. Sedaj jih je tam okrog 300 tisoč, do začetka junija pa jih ZDA kanijo poslati še 170 tisoč.

Dogodki tedna

Ganski predsednik Kwame Nkrumah se je iz Pekinga in Moskve vrnil v Conakry, glavno mesto Gvineje, kjer ga je na slavnostnem sprejemu pozdravil predsednik Sekou Toure. Gvineja je Nkrumaha sprejela z odprtimi rokami; 2. oktobra 1958 sta namreč obe državi podpisali skupno deklaracijo, v kateri je rečeno, da sta obe državi jedro združenih držav zahodne Afrike ter da bosta usklajali svojo politiko v obrambnih, zunanjih in gospodarskih zadevah. Sedaj so, po nepotrebnih vesteh, Nkrumahu ponudili vodstvo vlade in demokratske stranke Gvineje. Ganski predsednik pravi, da se bo kmalu vrnil v Akro. Svet narodne osvoboditve Gane je že objavil načrt nove gospodarske politike, katere glavni namen je zboljšati življenjske razmere prebivalstva. Novi ganski režim, ki ga vodi general Ankrah, je doslej priznalo 16 držav, večinoma zahodnih, ki jim je pogodbo dvig ganske reakcije.

Parlamentarne volitve v Veliki Britaniji bodo 31. marca letos. Sedanji parlament bodo razpustili 10. marca. V svojem televizijskem govoru je premier Wilson poudaril, da je ozdravitev gospodarstva bila in bo največja skrb laburistične stranke. Konservativci Wilsona in njegovo stranko hudo napadajo in mu očitajo, da skuša izbrati trenutno prednost laburistov; po anketi inštituta za proučevanje javnega mnenja vodijo laburisti z 11 odstotki pred konservativci. Laburistom se na volitvah obeta zmaga; saj doslej v vseh predvolilnih bojih še niso imeli tako velike reakcije.

Paul Segers, kateremu je belgijski kralj Baudouin poveril mandat za sestavo nove vlade, ni uspel. Njegov neuspeh kaže, da utegne politična kriza v državi trajati precej časa. Socialisti trdijo, da se trenutno nikomur ne bo posrečilo sestaviti nove vlade. Tretji poskus sestave nove vlade je kralj poveril predsedniku socialnokršćanske stranke Paulu Boeynantsu.

V Bruslju so se zopet sestali zunanji ministri držav članic EGS. Pariško časopisje je sestanek negativno ocenilo. Stare težave, ki so se na sestanku spet pokazale, so plod hudega nazkrižja med francoskimi in zahodnonemškimi zamislimi, kako urediti problematiko evropskega kmetijstva.

V Washingtonu so se pričeli pogovori o obnovitvi sporazuma o sodelovanju med ZDA in ZSSR na znanstvenem, tehničnem, kulturnem in prostovolnem področju.

V Hamburgu bodo kmalu začeli soditi nekdanjemu esesovcu Alfredu Naujochsu, ki je neposredno vodil izvalni napad na rajdsko postajo v Glijivicah leta 1939. Hitler je to izvaljenje izbral kot povod za napad na Poljsko 1. septembra 1939, ko se je začela druga svetovna vojna. Naujochs je pri napadu na rajdsko postajo v Glijivicah, ki so bile takrat na nemškem ozemlju, uporabil zapornike, preoblečene v poljske uniforme, iz koncentracijskih taborišč; med napadom so vse zapornike pobili.

Na zasedanju sveta ministrov Organizacije afriške enotnosti v Adis Abebi so razpravljali tudi o rozijskem problemu. Generalni sekretar OAE Telli je prebral odboru poročilo in dejal, da je samo deset držav članic po razglasitvi neodvisnosti Rodezije pretrgalo diplomatske stike z Veliko Britanijo, ostale pa so se zadovoljile z bojkotom Smithovega režima. Premier Wilson je konferenci pisal, da bi sleherno nasilno reševanje rozijske krize škodilo tako Afričanom kot belcem v Rodeziji.

V Džakarti je nad 3 tisoč študentov demonstriralo proti prvemu namestniku šefa indonezijske države dr. Subandriju. Vlada je zato prepovedala vse študentske organizacije, razen pred kratkim ustanovljene enotne študentske organizacije, ki jo vodi Sukarno. V indonezijskem glavnem mestu že nekaj dni traja proces proti vodji državnega udara s 30. septembra lani, indonezijskega polkovnika Untungu. Polkovnik je izpovedal, da je delegacija gibanja »30. september« obiskala predsednika Sukarna dan po puču, mu poročala o položaju in ga zaprosila za »blagoslov«. Sukarno je le priporočil, da bi se bilo treba ogniti nadaljnjemu prelivanju krvi, gibanja pa tedaj ni proglasil za kontrarevolucionarnega.

Delavec v železarni Jesenice je zaprosil odbor Zveze borcev v tovarni, da zaščiti njegove pravice, ki so okrnjene iz osebnih pobud njegovega obratovodje. Omenjeni delavec se je januarja leta 1942 tako hudo ponesrečil v tovarni, da je postal težki invalid. Kar navaja v svoji prošnji tovarniškemu odboru Zveze borcev, je bil v tovarni trikrat premeščen in to vedno na slabše delovno mesto in z manjšo tarifno postavko za 18 dinarjev, se je opogumil in napisal, kakaj je v tovarni zapostavljen.

Njegova obrazložitve je zelo zanimiva, zato navajam nekaj izlečkov iz njegove pismene obrazložitve:

PROSIM, DA BI PRAVIČNO REŠILI...

»V letu 1962 sem bil izvoljen v obratu za predsednika delavskega sveta. Za časa mojega predsednikovanja je član DS na seji kritiziral delo tovariša obratovodje in to smo vnesli v sejni zapisnik. To pa ni bilo po volji tovarišu obratovodji, ki mi je po telefonu rekel, da ne dovolji tega vnesti v zapisnik. Popustil sem mu ZARADI STRAHU (poudaril J. V.), da mi ne bo šlo dalje nagajati pri mojem delovnem mestu in zato sem dovolil, da je obratovodja zapisnik popravil. Ker sem dovolil popravek zapisnika, sem bil od osnovne organizacije ZK obrata kaznovan, vendar nisem hotel povedati, da je to zahteval tovariš obratovodja. Vso krivdo sem zopet prevzel nase v upanju, da se bodo

S SEVERNE MEJE

ZB v Veliki je imela svojo redno letno skupščino dne 20. februarja. Udeležila se je večina članov. Prisli so tudi predstavniki družbenih in političnih organizacij kot tudi občinskega odbora ZZZ Maribor-Center.

Iz poročil predsednika in tajnika se je slišalo, kako je organizacija v preteklem letu dobro delala. Pomagala je članom pri urejanju raznih osebnih zadev s priporočili, pomagala bolnim, da so se lahko zdravili. Onemogli so tudi dobili denarno pomoč, seveda kakor se je dalo. Za dan žena so obdarili vse tovarišice, članice organizacije, z lepimi knjigami o NOB. Osem socialno šibkih žena je dobilo tudi denarne podpore v višini 10.000 dinarjev.

ZB je tudi organizirala odhod članov na proslavo prekmorcev v Hirske Bistrice. Te proslave so se udeležili vsi člani. Tega in drugega ne bi mogli izbrisati, če ZB ne bi prislobočila na pomoč krajevna skupnost.

Med razpravo je nekdo tudi vprašal, kako to, da se še nihče ni pozanimal, kaj je pomenjal med NOB Jurij Zasler iz Selnice ob Muri 153. Ta je sodeloval pri uničenju legendarnega 1. pohorskega bataljona. O tem členu so poslali dopis na občinski odbor ZZZ, oni pa so ga odstopili tajništvu notranjih zadev. Člani ZB zahtevajo, naj se ugotovi, če je kje in koliko, potem pa kaznuje, če je to zaslužil.

Logatec:

V logaški občini so se borci in invalidi dotaknili krajevnih organizacij posebej sestali in tajnika glasovanjem sklenili, da se združijo. Na nedavnih skupščinah združenj pa so udeleženci potegljali črto pod delom v preteklem letu. Udeležba na vseh skupščinah je bila velika, razprave pa pestre. Na skupščini v Zireh so med drugim razpravljali o novem statusu ZZZ NOVJ. Grajali so občinsko skupščino, ker so borci dobili priznanje deset let po novem letu, ter poudarili, da prošnje rešuje prepozdno. V Zireh so se pogovarjali tudi o gospodarski reformi in dejali, da bodo aktivno sodelovali pri urejanju njenih načel. Kar pa za deva krepitve tradicije NOB, so sklenili, da bodo priredili srečanja nekdanjih borcev v krajih, znanih iz NOB.

Tudi skupščina v Gorenjem Logatcu je bila dobro pripravljena. V razpravi so se udeleženci menili o aktivnosti članstva pri organizaciji. Dejali so, da je mnogo takih, ki samo »kritizirajo«, delajo pa prav nič. Na skupščini so se javile tri članice, ki bodo skrbale, da bodo grobovi in spomeniki padlih vedno lepo trejani.

Skupščini sta bili tudi v Hotedščici in Rovtarih za Laza.

Medtem ko so bili logaški borci in invalidi v sedanjem času skupščin dokaj aktivni, tega ne moremo trditvi za organizacije ZROP. Le-te — štiri jih imamo v logaški občini — doslej še niso imele skupščin, kljub temu da je občinsko združenje rezervnih oficirjev in podoficirjev poslalo pismeno navodilo, da morajo organizacije ZROP imeti skupščine do 15. januarja; kaže, da premalo resno delajo.

F. Jerina

Kočevje:

Sredi minulega meseca so se na redni letni konferenci zbrali člani občinskega združenja borcev VVI in ROP. Poročila vseh treh odborov so bila zelo izčrpana. Odbor ZB je v svojih komisijah reševal v minulem letu številne prošnje za priznanje sodelovanja v NOB, stanovanjska in še druga pomembnejša vprašanja. Udeleženci konference so se posebej grajali organizacijo pogrebov članov ZB. Nekateri pogrebi so zelo žalostni, brez govornikov, ki bi se poslovi od pokojnika. »Umrelega borca ali borko bi morali gledati z istimi očmi, kakor smo ju v času boja za osvoboditev«, so dejali. Odbor VVI je v preteklem letu skrbel predvsem za zdravstveno oskrbo članov. Člani ZROP pa so povedali, da so lani dosegli pri izobraževanju lepe uspehe. Med drugim se sestavili kolono 46 avtomobilov z vso tehniko sodobne vojne enote — štab, tehnika, zveze, saniteta in intendantca — ter si ogledali enote JLA na Vrhniki.

V razpravi so se udeleženci konference dotaknili vrste perečih vprašanj. Menili so, da skrb za otroke padlih in še živčih borcev ne sme prenehati. Nasteli so nekaj primerov, ko otroci borcev ne dobijo zaposlitve. Tudi aktivnost članstva na družbeno-političnem področju bo treba okrepiti. Dokaz za pasivnost je slaba udeležba na zborih volivcev, na raznih proslavah in drugo.

P. S.

Ob tabornem ognju

naši odnosi poboljšali. Na obljubljeni mi delovno mesto so postavili drugega. Ko je ta odšel v valjarno Bela, še vedno nisem bil na vrsti jaz, temveč drugi in tako zaman čakam na ureditev mojega delovnega mesta.

Pripomniti moram, da nisem nikdar imel neupravičenih izostankov in sem dodeljeno delo vedno vestno opravljal. Sem poročen. Žena ni zaposlena in imam dva otroke, ki obiskujeta gimnazijo na Jesenicah, kar ne stane malo. Ne iščem nobene protekcije, toda kot tovarniški invalid, član Zveze komunistov, član Zveze borcev in dolgoletni delavec železarn prostim za pravično rešitev mojega vprašanja. Želim, da se mi dodeli delovno mesto, primerno moji sposobnosti, kjer bom delo z veseljem in zadovoljivo opravljal. Sedaj sem potrj, zagrenjen; ne vidim nobene perspektive in to po krivdi tovariša obratovodje.

PISMO UREDNIŠTVU

Združenje borcev Sentvid-Podgora nam je poslalo pismo z naslednjo vsebino:

»V 1. številki časopisa TV 15 z dne 11. 1. 1966 ste priobčili članek tovarišice Magdalene

Jurkovič iz Guncelj 58 pri Ljubljani. Tovarišica Jurkovičeva se pritožuje, da je naša organizacija še nikdar ni obiskala. Jurkovičeva ni članica ZB, pač pa članica združenja VVI Ljubljana-Sentvid, ki je izjavilo, da je vse svoje člane doslej obiskalo vsaj enkrat na leto. Tudi Jurkovičeva je bila vsako leto deležna obiska svoje organizacije in skromnega darila. Nadalje piše članica navaja, da živi na podstrešju ob 22 tisočakah pokojnine na mesec in 14.400 dinarjih invalidnine na leto. Med člani združenja VVI je še več ljudi z nižjimi prejemki in še brez stanovanja. Doslej Jurkovičeva še ni vložila nobene vloge za stanovanje. Za zimsko pomoč je bila predlagana, vendar so jo prejeli štirje še bolj potrebni člani.

Ne zdi se nam primerno, da nekateri izrabljajo trenutno nerazporejenost starejših ljudi in iz tega delajo družbene probleme. Pisca članka bi opomnili tudi na dolžnost otrok, da skrbijo za svoje starše, kar spada med družinske pravice in dolžnosti po ustavi. Bolj umesten bi na tem mestu bil članek o tem, kako je mati preživljala štiri otroke, sedaj pa se med njimi ne najde nihče, ki bi jo vzel k sebi, čeprav so vsi dobro situirani.

Ruše:

Na nedavni redni letni konferenci združenja borcev iz Ruš, ki šteje okrog 300 članov, so udeleženci pregledali in ocenili delo organizacije v preteklem letu ter si zastavili načrt za bodoče delo. Med drugim so člani organizacije predlagali, naj bi krajevni praznik Ruš 8. januar zaradi pomembnosti proglasili za svoj krajevni praznik tudi drugi kraji bivšega mariborskega okraja.

S. P.

S SKUPŠČINE V SELU

gostitvijo, udeleženci pa so obujali spomine na slavne dni naše borbe.

Ivan Stanta

Predmeja

Zadnji dan minulega meseca so se na svoji redni letni skupščini zbrali člani ZROP iz vasi Predmeja, Otlice in Kovka. Ugotovili so znaten napredek pri strokovnem izpopolnjevanju. Člani so si dobri del znanja pridobili iz vojaškega informatorja in predavanj, ki jih je prirejalo občinsko združenje. Ajudščina. Na skupščini so poudarili, da bodo še naprej prenašali izkušnje iz NOV na mlajše člane organizacije ZROP.

S. Velikonja

Skupščina pevskega zbora »PARTIZAN« v Mariboru

Pevski zbor »Partizan«, ustanovljen leta 1963 v Mariboru, je imel te dni redno letno skupščino. Lani so priredili po raznih krajih vsega skupaj 16 koncertov, letos pa jih imajo v načrtih prav tako precej. Udeležili se bodo raznih proslav.

Skupščine se je udeležil tudi predstavnik občinskega sveta za

prosveto in kulturo, ki je v svojem govoru poudaril, kako si je pevski zbor utrl pot do ljudstva. Vendar mu zaradi sprememb po reformi grozi obljuba, če se najdejo sredstva, in to razmeroma zelo velika, za druge pevske zборе, ki pa počejo brez denarnega nadomestila nastopati na proslavah, potem bi morali najti tudi denar za »Partizana«. Predstavniki občinskega odbora ZZZ in krajevnih združenj so sicer obljubili, da bodo podprli zbor z vsemi močmi, vendar tudi ti odbori nimajo preveč denarja.

Na skupščini so tudi sklenili, naj člani zbora, pa tudi drugi bivši borci pošljejo v zbor svoje otroke, če imajo posluh za petje. Tako bodo partizansko pesem ohranili poznejšim rodovom.

Rudi Pušenjak-Uragan

Stari trg pri Ložu:

Redna letna konferenca združenja borcev Loška dolina je bila tolikanj pomembnejša, ker je bila obenem tudi združitvena z organizacijo ZVVI. V nabito polni dvorani se je konference udeležilo okrog 300 ljudi. Poročilo je prebral predsednik organizacije tovariš Jože Vidmar. Povedal je, da so na 14 rednih in izrednih sejah obravnavali prošnje za priznanje posebne delovne dobe, socialno pomoč, prošnje za priznavanje in pomoč otrokom padlih borcev pri šolanju. Na konferenci so poudarili, da za pravilno reševanje prošnje za priznanje posebne delovne dobe ni odgovorno samo združenje, temveč tudi vsi člani organizacije. Kritično je, če prošnje pridobi pravice borcev, do katerih ni upravičen, še večja krivica pa je, če upravičenim prošnje svojih pravic ne more uveljaviti. Ob obravnavanju stanovanjskega vprašanja so udeleženci menili, da ekonomsko šibke občine težko rešujejo stanovanjska vprašanja ter da jih v prihodnosti ne bi več smeli reševati po finančni zmogljivosti občin. Ob koncu so člani združenja izrekli priznanje kolektivni Krvavoplasitke iz Loza za izredno razumevanje in nudenje pomoči članom ZB v Loški dolini.

S. Berglez

Vesti iz Hirske Bistrice

Letos bodo občinski praznik praznovali izjemno slovesno. Lani je bila v Hirske Bistrice sicer velika proslava prekmorskih enot, toda letos bodo odpravili veličasten spomenik prekmorcem, o čemer smo že pisali. To bo 4. junija, ko občina v spo-

min na požig sedmih vasi, zločin italijanske soldateske leta 1942, praznuje svoj občinski praznik.

Za dan mladosti bodo odpravili v športnem parku, ki nosi ime Nade Zagarjeve, padle sekretarke SKOJ v prekmorski brigadi, njen doprni kip.

Pred občinskim praznikom pričakujejo tudi izid občinske kronike »Uporni svet pod Snežnikom«. Knjigo je napisal tovariš Črtomir Sinkovec in je večji del gradiva že v tiskarni.

Za proslavo občinskega praznika so ustanovili pripravljalni odbor, ki se je že sestel ter napravil osnutek programa proslav. Povabili bodo predvsem vse nekdanje borce prekmorskih brigad, prišlo pa bo tudi več tisoč domačinov.

Vojakl so dali kri

V prostovoljni krvodajalski akciji, ki so jo pred kratkim izvedli v enotah garnizije JLA v Ajdovščini, se je posebno odlikoval oddelček desetarja Franje Koševiča. Vsi vojaki so dali kri za bolnike in ranjence.

Mladi podporočnik Milan Katič, ki že ima zlato značko prostovoljnega krvodajalca, se je prav tako, že dvajsetič, odzval pozivu in dal svojo kri.

I. S.

Na redni letni konferenci so se zbrali člani združenja borcev in VVI Osek-Vitovlje. Sklenili so, da se bosta organizaciji združili. Konferenci sta prisostvovala tudi predstavnika občinskega združenja tovariš Borut Rajer in tovarišica Marinka Ribičič

voda. V dosedanjem postopku pa krepko občutim NJEGOVO MASČEVANJE (poudaril J. V.).

Navedel bom še en primer med menoj in tovarišem obratovodjem, čeprav se je pripetel zunaj tovarne v popolnoma privatnih zadevah. Tovariš obratovodja me je naprosil, da bi mu delal opaše in zabetoniral klet pri gradnji njegove hiše. Zaradi nesporazuma pa sem pri tem delu kmalu popustil. Ob tej priložnosti je začel name kričati, jaz pa sem se brez besed umaknil in popustil. To se je zgodilo spomladi leta 1965 in od takrat dalje čutim še večje zapostavljanje.

Trikrat, kakor po lestevici, je omenjeni delavec drsel navzdol po vrsti delovnega mesta in vedno z manjšo tarifno postavko. Mislim, da ne moremo sumiti, da je po sredi slab delavec, saj je bil pred leti predsednik delavskega sveta v obratu. Na takšen položaj pa gotovo ni bil izvoljen slab delavec. Če lahko rečem slab, potem bi to veljalo samo v smislu tega, da je predlog odlašal s pritožbo, in da ga je bilo »strah« maščevanja. To pa ni odlika člana Zveze komunistov niti člana Zveze borcev. Ko bi se osebne strasti prej postavile na dnevni red, ne bi bila danes potrebna ta prošnja za posredovanje, niti ne bi bilo sedanjega negotovanja v službi in doma zaradi slabega gmotnega položaja. Človek želi delati in čimveč zaslužiti, ker ima dva odrasla otroke, ki za hrano in šolanje potrebujejo precej denarja. To pa je plemenit smoter vsakega očeta.

Prošnjo rešuje odbor ZB v tovarni. Upamo, da bo v primeru upravičenosti znal zaščititi delovne pravice svojega člana.

JOŽE VIDIC

Knjiga o prvi in drugi prekmorski brigadi

Komisija za prekomorčevce pri združenju ZB v Kopru je na več sejah razpravljala o zbiranju gradiva, slik, dokumentov in spominov nekdanjih članov I. in II. prekomorske brigade. Pred nekaj tedni je v ta namen sklicala širši sestanek bivših prekomorčev iz občine Koper. Na sestanku so sklenili, da bodo napisali svoje spomine na knjigo, ki jo bo komisija pripravila. V soboto 26. februarja so se širšega sestanka o tem vprašanju udeležili tudi predstavniki prekomorčev iz Celja, Maribora, Izole, Pirana in Kopra. Nova Gorica ni bila zastopana, ker se sestanka ni udeležil noben predstavnik prekomorčev. Predsednik komisije Srečko Vilhar je navzoče najprej seznanil z delom odbora za proslavo prekomorskih brigad v Ilirski Bistrici dne 4. julija lani. Pri tem je omenil, da je po lanskem proslavi v Kopru prevladalo mnenje, da je treba vsa ne-rešena vprašanja prekomorčev začeti načrtno reševati. Zato je bila ustanovljena komisija za prekomorčevce pri občinskem združenju ZB, ki se je z veliko vne-mo lotila reševanja vseh vprašanj. Poleg tega pa je prevzela nalogo zbrati spomine, dokumente, fotografije in sezname preživelih in padlih prekomorčev I. in II. prekomorske brigade in zbrano gradivo pripraviti za izdajo zgodovinske knjige. Knjiga naj bi bila bogato ilustrirana s fotografijami in dokumenti.

Predsednik komisije tov. Vilhar je navzoče seznanil z načrtom vsebine knjige. Uvodoma naj bi bilo opisano politično in gospodarsko stanje v Slovenskem Primorju in Istri leta 1941,

proces in obsodba Pinka Tomažiča in tovarišev, ter hitra in spontana rast in razmah organizacije OF. Naslednje poglavje naj bi bilo posvečeno položaju in vzdušju, v katerem sta nastali I. in II. prekomorska brigada po razpadu fašistične Italije. Posebno poglavje naj bi obravnavalo velik prispevek, ki so ga pri ustanavljanju teh dveh prvih prekomorskih brigad dali slovenski interniranci z otoka Tremi.

Na tem mestu naj kot zgodovinski drobci omenimo, da se je prvi prigrabil v I. prekomorsko brigado tržaški Slovenec, tapetnik, star komunist in protifašist tovariš Ferdinand Ferjančič, ki je kasneje imel zelo važne naloge v taborišču v Gravini. Bil je prvi predsednik slovenskega NOO in kasneje prvi predsednik Jugoslovanskega NOO v Carbonari. Tovariša Ferjančiča in generala Celebića je dne 17. novembra 1943 povabil na sprejem Mac Lean, angleški poveljnik v Bariju. Slovensko jima je sporočil, da je angleška vlada priznala partizanom dejansko sodelovanje z zavezniškimi silami. Ob tisti priložnosti jima je tudi povedal, da bodo zavezniški opremili 5000 mož — partizanov z vsemi tehničnimi sredstvi in orožjem in jih prepeljali v domovino, kjer se bodo lahko pridružili Titovi vojski. Dva dni kasneje, 19. novembra 1943, so zavezniški izročili predsedniku Jugoslovanskega NOO tov. Ferjančiču taborišče Carbonara v upravo in uporabo.

V knjigi naj bi bilo opisano, kako so nastali znani posebni bataljoni, saj so v italijanskih arhivih ohranjeni dokumenti o teh bataljoni. Opisano naj bi bil položaj v Južni Italiji, omenjene naj bi bile vse težave — in teh

ni bilo malo — ki so jih imeli organizatorji prekomorskih brigad z zavezniški in četniki, ki so bili v začetku popolni gospodarji

Indira Gandhi

taborišč. Inštitut Gramsci v Rimu hrani veliko dokumentov o teh dogodkih, o prekomorskih brigadah in posebnih bataljoni in je pripravljen dati na razpolago vse, kar bi zanimalo naše zgodovinarje. Tovariš Anton Ukmar iz Kopra, na vsem Primorskem dobro poznani stari protifašistični borec, se je lani osebno zanimal v Rimu pri omenjenem Inštitutu in je dobil od tamkajšnjega tovariša Passillija — Colombina zagotovilo v tem smislu. Posebno naj bi bilo poudarjeno začetno obdobje v Bariju, Gravini in Carbonari, odhod I. prekomorske brigade v domovino, njene prve borbe na otokih in legendarni borbeni pohod brigade skozi ostro bosensko zimo do Drvarja in vključitev v 13. proletarsko divizijo.

V razgovoru so prisotni omenili več še nepoznatih dogodkov iz časov organiziranja prekomorskih brigad v Južni Italiji. Tov. Ferjančič je med drugim omenil, kako je kralj Peter poslal v Carbonaro polkovnika Živkovića, da bi z vojaško avtoriteto vplival na odločitev tovarišev, da bi se prigrabil v vojsko kralja Petra. Navzoči so ga z veliko večino izžvižgali. Zavezniški so potem taborišče zaprli in preprečili vsak stik z zunanjim svetom. Aretirali in zaprli so 14-članski Jugoslovanski NOO s predsednikom Ferdinandom Ferjančičem. Vse take grožnje niso nič pomagale. Zavedni primorski Slovenci in Istrani so moško in odločno odklonili — 100 lir plače na dan in vse ostale osebne ugodnosti — in se z vsem navdušenjem dali na razpolago svojemu domovini.

Na koncu razgovora so sklenili, da bodo tovariši iz Maribora, Celja, Izole, Pirana in Kopra vsak na svojem terenu organizirali preživele prekomorčevce za pisane spomine. Imenovali so tajnika komisije, ki bo skrbel za vse, kar je v zvezi s pripravo knjige. Vse dobre prispevke bo komisija odkupila od avtorjev. Predsednik komisije tov. Vilhar pa bo iz zbrane gradiva, spominov in fotografij napisal knjigo. P. A.

Vinko Bovcon

Preberite tudi to!

Pod tem naslovom smo v prejšnji številki »TV 15« priobčili poslabšanje o Komisiji za priznavanje posebne dobe in o Republiški komisiji za ugotavljanje pokojniške dobe. Obe navedeni sta pritožbeni drugostopni instanci. Zaradi pravilnosti postopka pri vlaganju pritožb proti prvostopnim odločbam dopolnjujemo naš navedeni dopis: Vsakdo, ki se pritoži proti odločbi prve stopnje, mora svojo pritožbo vročiti pri istem organu, ki mu je izdal prvostopno odločbo (občinska skupščina, komunalni zavod za socialno zavarovanje). Ne gre torej, da bi pritožbeni pritožbi priložili samo na drugostopno instanco, ker mora biti k pritožbi priložen celoten spis, na podlagi katerega je bila izdana odločba prve stopnje. To pa lahko naredi samo tisti organ, ki je zadevo reševal. Upamo, da bo s tem dopolnilom zadeva dovolj jasna.

Žena,

Nedavno tega je velika azijska dežela, Indija, dobila novega predsednika vlade. Kongresna stranka, ki je o tem morala

loč od milijonov sodržavljanj. Prav tako kot one je oblečena v nacionalni sari, enake so njene navade, in vendar je izvolitev te preproste žene za predsednico vlade sprožila splošno navdušenje. Spoštovanje, ki ga uživa, je sicer do neke mere tudi dedščina po pokojnem očetu, vendar si je svoj veliki ugled pridobila predvsem s svojimi osebnimi vrlinami in zaslugami. Politično kariero si je ustvarila sama. Dolgo let je bila poslanka kongresne stranke. Bila je tudi minister za informacije. Uspešno je posredovala v verskih sporih in po njeni zaslugi so se končali nedavni nemiri zaradi jezikovnih problemov v Madrasu. Velika popularnost, ki jo uživa doma in po svetu, izvira

enem služile kolonialni oblasti, da jih je lahko držala v šahu. Borci za indijsko neodvisnost so prvi razkrinkali tega sovražnika. Pogumno so se lotili odstranjevanja spon iz davne preteklosti. Zdaj je ta naloga prešla na ramena žene, Indire Gandhi.

Isti problem se od osvoboditve naprej pojavlja v novi luči: ako se Indija hoče otresti gospodarske in socialne zastočnosti ter postati močna državna tvorba, mora doseči popolno notranjo enotnost, ki pa spet zahteva odstranitev družbenih pregrad. To je napredna država, ki si je z uveljavljanjem socialističnih načel tako v svoji notranji kakor tudi v zunanji politiki pridobila velik ugled. Zdaj

ki vodi Indijo

torej iz njene lastne aktivnosti, iz vsakdanjega stika z javnostjo. Svojemu ljudstvu pa hkrati pomeni nadaljevanje dela, ki ga je započel Pandit Nehru.

Naloga, ki jih je prevzela nase, niso lahke. Indija ni le ena največjih držav sveta, marveč je tudi dežela nešteti družbenih nasprotij. Razumljivo je, da moramo presojati družbeni položaj indijske žene z drugačnega stališča, kot smo ga vajeni v Evropi. Drug ob drugem obstajata dva velika življenjska sistema: hindujski in muslimanski. Med pripadniki mohamedanske vere se vedno veljajo za žene neštete omejitve in prepovedi. Hindujska vera takšnih omejitev, vsaj v tolikšnem obsegu, nikoli ni poznala. Hindujska žena zato sme opravljati javne funkcije in si poiskati zaposlitev v svobodnih poklicih. Njen položaj v javnem življenju ni omejen. Že v časih pred vdorom muslimanov je imela v družbi skoraj enake pravice kot moški. Seveda so se zaradi sožitja z muslimani v teku stoletij pojavile razne omejitve, ki pa se tičejo le vsakdanjih navad in moralnih načel. Sedanja indijska zakonodaja, sprejeta po odhodu Britancev, jih je odpravila. Zato se ni čuditi, da je pripadnica neke azijske države lahko zavzela takšen položaj. Izvolila so jo celo z izredno veliko večino: s 355 glasovi proti 169. Takole pa je sama Indira Gandhi komentirala svojo izvolitev:

»Nič ni slabega v tem, da je žena na čelu nekega naroda. Problem je le v tem, da si vselej človek, ne glede na to, ali si moški ali ženska. Sibka sem, toda znala bom biti močna, kadar bo potrebno.«

Videti je, da je Indija v času svoje samostojnosti naredila velik korak k splošnemu napredku. Med drugim je dosegla tudi to, da ni več tako tipična dežela kaste, kot je bila še nedavno. To da neizmerne množice Indijcev kljub temu še vedno deli vrsto raznih vertikalnih in horizontalnih pregrad v to ali ono družbeno skupino. Gandhi in njegovi učenci so se dobro zavedali, da sovražniki Indije niso le oholi angleški funkcionarji. Prav tega nasprotnika so videli tudi v nešteti drobnih razmejivah indijske družbe, ki so preprečevale združitve vseh sil in ob-

je Indija odločilen faktor v ravnotežju političnih sil Azije. V tem delu sveta si ni moč zamisliti mirne ureditve raznih problemov, ne da bi bila navzoča tako ali drugače tudi Indija. Množica notranjih in zunanje-političnih problemov je prešla po Sastrijevi smrti na Indiro Gandhi. Ali jim bo kos? Ali bo zares zmogla z enako energijo nadaljevati pot svojega očeta, to je zagotoviti svoji domovini napredek ob miru, ki ga je treba zagotoviti tako njim samim kot vsemu svetu? Pred nekaj leti, ko še ni imela funkcije v vladi, je takole odgovorila novinarju, ki jo je vprašal, če se namerava posvetiti politični karieri:

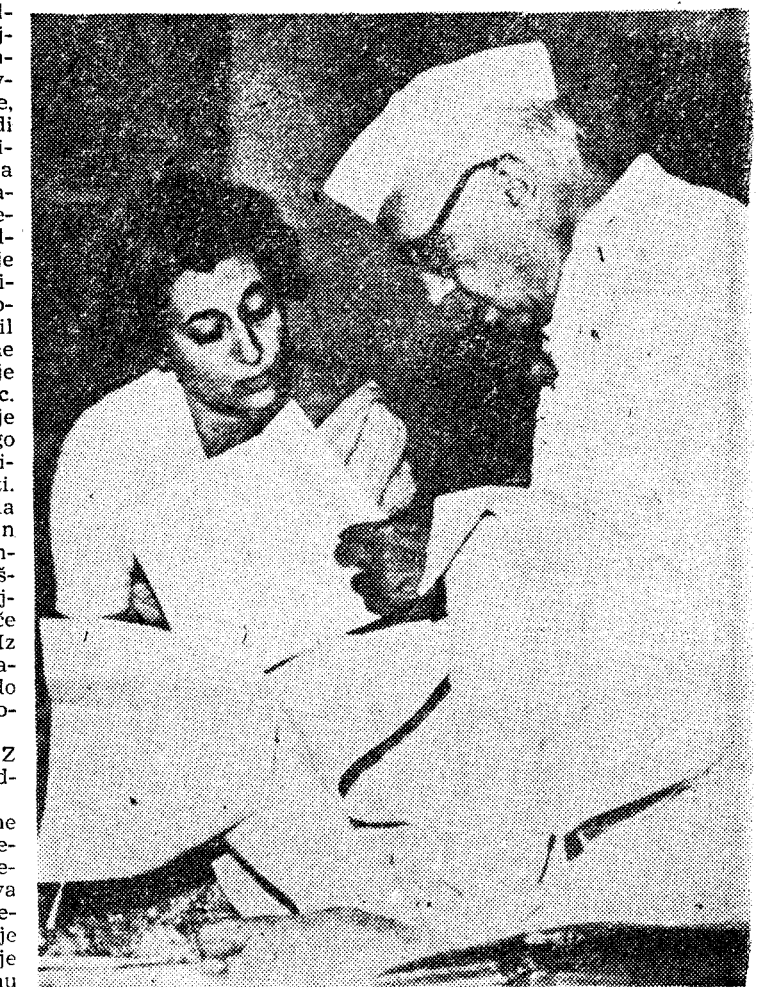
»Nisem toliko skromna, da bi vam rekla: Za vladanje nisem sposobna. Nisem pa tako prevezna, da ne bi priznala drugim, da bi to znali bolje opraviti kot jaz.«

Od časa, ko je izrekla te besede, se je zgodilo že marsikaj novega. Nabrala si je novih izkušenj. Z delom v Sastrijevi vladi je dokazala, da zna biti odlična državica, ki ni samo izredno inteligentna, ampak tudi odločna, kadar je potrebno. Omembe vredno je tudi to, da se s svojo izredno visoko in svetovljansko usmerjeno izobrazbo dosti laže bori proti zastarelim predsodkom nekaterih svojih sonarodnjakov. Ugleden francoski dnevnik je ob njeni izvolitvi izrazil mnenje, da bo zunanje zadeve najbrž urejala sama predsednica vlade. Nekaj drugi časniki je ob tej priložnosti citiral besede, ki jih je izrekel Gandhi v času, ko se apatične množice niso hotele pridružiti delu prosvetljene elite:

»Naš narod bo vedno našel rešitev, dokler bodo živele naše žene.«

Opozicija je glasovala za desničarskega predstavnika kongresne stranke, vendar zdaj molči in se tako na tistem strinja z izvolitvijo Nehrujeve hčere. Po vseh mestih in vaseh širne Indije je zavladalo veliko veselje, ko se je razširila vest o njeni izvolitvi. Po velikem navdušenju sodeč bi lahko rekli, da je Indija dokazala izredno visoko stopnjo notranje enotnosti, ki jo simbolizira ta prijetna in spoštovana žena.

Polde Vrbovšek

Indira in njen oče Pandit Nehru

Občni zbor športnega društva Invalid

Zborovanje športnega društva Invalid v Ljubljani

Športno društvo Invalid v Ljubljani je imelo pred kratkim svoj občni zbor. Na njem smo pregledali dosedanje uspehe in si začrtali smernice za nadaljnje delo. V preteklem letu smo imeli številna tekmovanja doma in zunaj Ljubljane. Ugotovili smo, da bo letošnje leto kritično zlasti v finančnem pogledu. Ze več let nam nesebično finančno pomaga Občinska zveza za telesno kulturo pri občini Center. Drugi forumi pa se ne zanimajo za nas, čeprav so dolžni skrbeti za rekreacijo in šport invalidov. Prostori Kluba v Malenškovi ulici so dotrajani. Enostezna kegljaška steza je zadnje čase premajhna. SDI je sprejelo dvajset mladih športnikov invalidov od rojstva in invalidov dela. Zaradi prirastka novih članov so vezbe čedalje redkejšje in z njimi ne dosegamo pravega namena.

Razpravljali smo tudi o balinanju, o tej med invalidi res priljubljeni športni panogi. Lani sta obe moštvi A in B dosegli lepe uspehe in sta prišli v mestno ligo. Zato jih čaka letošnji trd oreh, kajti pomerili se bodo z elitnimi klubi v Ljubljani. Tudi strelci so nam obljubili, da bodo letošnji uspešni in da bodo častno zastopali naše barve na republiškem tekmovanju invalidov Slovenije. Med nami je tudi nekaj dobrih plavalcev in smučarjev. Ti dve panogi sta sezonskega značaja. Za vse panoge pa so nam potrebni vaditelji. Ker so prostori kluba Invalid zelo oddaljeni od središča mesta in so le slabo urejeni, se naši člani — borci invalidi ne zanimajo za

športno udeleževanje. Ze več let govorimo o teh prostorih, obvestili smo naše pristojne činitele, toda vse je ostalo pri starosti. Vedno znova ugotavljamo, da imajo v Kranju, Novi Gorici, Mariboru in Celju mnogo bolj urejene klubske prostore, kot so naši v glavnem mestu Slovenije.

Invalidi športniki so sklenili letos ob 25-letnici vstaje slovenskega naroda in 15-letnici obstoja športnega društva Invalid, prirediti širno po Sloveniji in po možnosti tudi v drugih republikah športna tekmovanja.

Ob koncu športnega občnega zbora smo pozdravili v naši sredini dva jubilarca, veterana — športnika in to Stefana Groznika, starega 75 let in Pavla Ravnika, starega 70 let, oba 100 % invalida. Jubilarnto smo člani kluba izročili praktično darilo, športniki invalidi pa so jima zaželeli še mnogo zdravja in dolgo sodelovanje z nami.

Vinko Bovcon

SODOBNA OBRAMBNA VZGOJA IN LJUDSKA ZAŠČITA

MINA orožje preteklosti in prihodnosti

Francoske oborožene sile
Francoski vojaški proračun za 1966. leto znaša 22 milijard frankov (približno 5500 milijard dinarjev), od česar bodo uporabili nekaj čez enajst milijard frankov za novo orožje in opremo, ostanek pa za uporabljanje in vzdrževanje orožja. Kar zadeva rodove vojske, bo šlo za vojno letalstvo kakih osem milijard, za vojno mornarico pa nekaj čez pet milijard frankov.

Vojaške zanimivosti

Letos bo francosko vojsko služilo 590.000 moških, izmed katerih bo 338.000 vojakov, podoficirjev in oficirjev v kopenski vojski, 113.000 v vojnem letalstvu, 71.000 v vojni mornarici, 67.000 pa v raznih skupnih službah.

Amfibijski tank — čistilec min

Vojna mornarica ZDA je dobila nov amfibijski tank, ki ga bodo

Spuščanje min skozi torpedne cevi

Ze pred prvo svetovno vojno so večje vojne mornarice imele posebne ladje, namenjene samo za polaganje min. Britanci so, na primer, preuredili sedem starih križark tipa »Apollo« tako, da je na vsaki izmed njih bilo prostora za 120 min. Med samo vojno pa so v te namene predelali še nekaj potniških ladij, na katere so spravili že po 500 do 600 min. Tudi Nemci so imeli podobne ladje, hkrati pa so tudi druge vojne ladje (križarke, rušilce in torpedovke) prilagodili za spuščanje min.

Podmornice so prvič začeli uporabljati v te namene 1912. leta. Prvenstvo v tem oziru pripada Rusom. Njihova 500-tonska podmornica »Krab« je sicer imela samo dve torpedni cevi,

zato pa je lahko s sabo jemala po petnajst min. Nemci so šli še dlje: med prvo svetovno vojno so zgradili kakih sedemdeset podmornic, ki so lahko spuščale mine v vseh morjih. V manjših podmornicah (do 200 ton) je bilo prostora za 12, v srednjih (do 760 ton) za 20, v večjih pa za kakih 40 min.

Sedanjske vojne mornarice nimajo več specialno grajenih podmornic za polaganje min, ker to ni več potrebno: sedaj lahko že vsaka podmornica spušta mine kar skozi svoje torpedne cevi.

Kar pa zadeva površinske ladje za polaganje min, imajo največje izmed njih tudi po 5000 ton, v skladiščih pa vozijo do 800 min. V morje jih spuščajo s krova po posebnih tračnicah. Na manjših ladjah, do 3000 ton, je prostora za 100 do 200 min. Te

ladje pa so namenjene tudi za hiter prevoz vojaških enot in materiala. Za polaganje min v bližini obale zadostujejo že 600- do 800-tonske ladje, na katere lahko nalože 80 do 120 min.

Zakaj so minolovci leseni?

Sprva so za iskanje min in razminiranje morskimi potmi in površin uporabljali remorkerje, ribiške in druge ladje, kasneje pa so ugotovili, da so te ladje zaradi različnih svojstev in improvizirane opreme neprimerne za uspešno izvajanje svojih nalog. Zato so začeli graditi posebne minolovce — večje za iskanje min na odprtem morju in manjše za enake naloge v bližini obal. Prve so imele do 800 ton in so bile oborožene z enim ali dvema topoma kal. 76 do 102 milimetra, druge pa so imele le do 350 ton in so bile oborožene tudi z enim ali dvema topovima, vendar manjšega kalibra (do 76 mm).

Minolovci, kot so jih poznali med prvo svetovno vojno, pa niso več ustrezali spremenjenim razmeram v drugi svetovni vojni. Prejšnji minolovci so bili namreč namenjeni le za uničevanje kontaktnih min, niso pa takrat še poznali magnetnih, akustičnih in drugih vrst min.

Novi minolovci so morali imeti posebne naprave za nevtraliziranje ladijskega magnetizma. Oceanski minolovci so bili sicer še vedno jekleni, obalni pa leseni iz dieselskimi motorji.

Po korejski vojni imajo vojne mornarice NATO držav tri vrste minolovcev: oceanske (več kot 700 ton), obalne (200 do 600 ton) in za notranje vode (do 200 ton). Da bi bile varne pred magnetnimi minami, je njihov trup lesen ali pa delno iz aluminijastih zlitin. Vsi minolovci imajo dieselski pogon, njihova oprema pa je nemagnetska.

Kako čistijo morje od min?

Kontaktna mina onemogočajo tako, da minolovci vlečejo za seboj posebne naprave in z njimi prerežejo vrvi, na katerih so privezane mine. Ko se mine pokazejo na morskem gladini, jih ni več težko uničiti ali kako dru-

delu je pritrjen vijak, ki se vrti, njegova os pa pri tem udarja ob poseben resonator (membrano); pri tem nastaja šum, ki je podoben šumu ladijskih motorjev in ki povzroči eksplozijo akustične mine, mimo katere pelje ladja.

Naročniki!

Razširjajte svoje glasilo med člane Zveze združenj borcev NOV Slovenije. Pokažite ga prijateljem in znancem.

gače onemogočiti. V vsako tako napravo — pravijo ji minolovka — lahko očistijo do 350 metrov širok pas.

Te naprave pa so učinkovite le za zasidrane kontaktne mine, ne pa tudi za magnetne in akustične mine. Kako pa potem uničujejo te mine?

Ameriški minolovci, na primer, vlečejo za seboj dva kabla. Prvi je dolg 153, drugi pa 680 m; oba imata na svojih koncih bakreno elektrodo. Ko iz ladijske centrale spuste skozi kabla električni tok, nastaja med obema elektrodama kakih 500 metrov široko magnetno polje, ki aktivira vse magnetne mine v svojem obsegu.

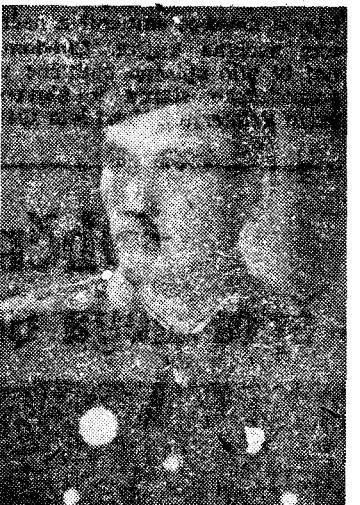
V te namene so v zadnji svetovni vojni uporabljali tudi letala, ki so jim pod krila pritržili solenoidne. Ko so vanje spustili električni tok, so prizvajali močno magnetno polje — dovolj močno, da je aktiviralo magnetne mine pod letalom.

Kar zadeva akustične minolovke, je njihovo bistvo v tem, da proizvajajo močne šume in zvoke ter tako aktivirajo akustične mine v bližini ladje, ki je opremljena s to napravo. Minolovka, ki jo ladja vleče ob boku, je podobna torpedu. V zadnjem

Na teh načelih in tehničnih postopkih je bila zasnovana obramba pred minami že med drugo svetovno vojno, podobno pa je tudi še sedaj, kajti na tem področju v zadnjih dvajsetih letih ni prišlo do nobenih posebnih sprememb.

Poizvedujemo

Združenje borcev NOV Sečovelje nam je poslalo naslednjo poizvedbo: Prosimo vas, če nam sporočite vse, kar veste o tovarišu Francu Slugi na sliki. Tovariš Sluga je 1. 1. 1943 vstopil v Dolomitski odred. Po dveh mesecih je bil premeščen v Tomsl-

čvo brigado — 1. bataljon, 2. četa — kjer je ostal do osvoboditve. Pri napadu na Ribnico je bil ranjen v glavo, na Suhorju pa v desno nogo. Zdravil se je v bolnici v okolici Ribnice ter v Moravčah. S 14. divizijo je šel na Stajersko, kjer je ozebel v roke in noge. Tovariš Sluga se ne spominja ne imena bolnišnice ne zdravnikov, ki so ga zdravili. Spominja se le komandanta bataljona tovariša Pakarja, ki sedaj živi v Mariboru.

Fotografija z vprašajem

Fotografija iz 6. številke »TV 15« je nastala 26. julija 1943 na Žirovskem vrhu v Poljanški dolini tik pred veliko ofenzivo. To nam je sporočila tovarišica Polka Stiglic iz Škofje Loke, Mestni trg 9 in povedala, da se spominja imen nekaterih fotografirancev: druga z leve (stoji) je tovarišica Mimica Franko (Irena?) iz Škofje Loke, četrti (tudi stoji) je Niko Blaznik, ustrelen kot talec v Medvodah, poleg njega pa je borka z ilegalnim imenom Ljubinka, ki sedaj živi v Ljubljani, šesti je Veno Doljak iz Škofje Loke, sedaj direktor podjetja Transturiš, sedma pa Ančka Fajfar iz Ožbolta nad Škofjo Loko. Imena borcev in bork, ki čepijo, so: drugi z leve je imel ilegalno ime Rudi, tretja je Polka Stiglic-Aljoša, peti pa partizan z ilegalnim imenom Bažar. — Prosimo za podatke tudi k današnji fotografiji

Ugani, če moreš

Pod tem naslovom smo v sedmi številki našega glasila objavili povzetek po članku, ki ga nam je bil poslal rezervni podpolkovnik Dušan Vuković. Hkrati s člankom nam je dostavil tudi primerke taktične naloge, ki jo je bilo predsedstvo ZROP v Kranju razposlalo svojim članom in ki je bila zaradi raznih netočnosti in površnosti tudi predmet kritike Dušana Vukovića.

Ena izmed teh površnosti je

onemogočala pravilno rešitev naloge, kajti »v nalogi« — kot smo povzeli v našem članku — »so izpuščeni vsi datumi...« To je res, saj so v nalogi na desetih mestih omenjene »le ure, meseci in leto, ne pa tudi dnevi, ko se kaj dogaja ali je treba kaj storiti. Sedaj nam je v zvezi s tem tovariš Dušan Vuković poslal popravek in nas opozoril, češ da naloge, kjer so bili datumi izpuščeni, niso prešli vsi, temveč le nekateri rezervni oficirji.

čvo brigado — 1. bataljon, 2. četa — kjer je ostal do osvoboditve. Pri napadu na Ribnico je bil ranjen v glavo, na Suhorju pa v desno nogo. Zdravil se je v bolnici v okolici Ribnice ter v Moravčah. S 14. divizijo je šel na Stajersko, kjer je ozebel v roke in noge. Tovariš Sluga se ne spominja ne imena bolnišnice ne zdravnikov, ki so ga zdravili. Spominja se le komandanta bataljona tovariša Pakarja, ki sedaj živi v Mariboru.

Hip kasneje so bili borci že ob vagonih. Iz njih so z dvignjenimi rokami začeli izstopati ustaši. Bilo jih je za več desetih, v vagonih pa jih je ostalo kakih deset mrtvih in prav toliko huje ranjenih.

Medtem ko je skupina borcev v gozdčku varovala ujetnike, so drugi razkladali iz oklopnega vlaka zaboje za municijo in jih polagali na kmečke vozove. Ko je bilo tudi to storjeno, je ob progi ostalo le še nekaj borcev z nalogo, da zažgo vagona obeh vlakov...

Bili so že v gozdčku, ko so zaslišali, kako iz smeri Vinkovcev prihaja že tretji vlak. To je bil nemški transport, katerega so pravzaprav čakali. Sedaj je bilo že prepozno. Partizanska kolona z ujetniki in vozovi, polnimi municije, se je čedalje bolj oddaljevala, na progi pa sta medtem dogorevala oba vlaka.

Djordje Radišić

Presenečenje na progi

krilu v bližini lokomotive, je poskušal z bombo. Toda ta se je od vagona odbila in eksplodirala na pol poti med progi in borki.

Strelci so postajali čedalje redkejši. Človek bi dejal, da se je zaseda utrudila. Začelo je primanjkovati municije...

Okolpi vlak je še nadalje bruhal ogenj, celo močneje kot v začetku, ker je sovražnik kmalu čutil, kako napad slabi. Streljanje je ponehalo le za hip: verjetno je sovražnikov komandant takrat preurejal obrambo.

Tedaj se je političnemu komisarju Petru Petroviću-Japanu zazdelo, da se iz daljave bliža vlak. Pogledal je na desno, proti Vinkovcem. Ropota ni več slišal, ker je prišlo do ponovnega medsebojnega streljanja, zato pa je razločil vlak, ki je bil čedalje bliže.

»Ta je pa tisti, ki smo ga pričakovali!« mu je šinilo skozi možgane. Poklical je Mališa in še nekaj borcev v bližini in za-

prvem vagonu je deset domobrancev, med potniki pa še nekaj ustašev.

Japan je pri strojevodji pustil enega izmed svojih borcev, z drugimi pa je planil proti prvemu vagonu.

»Vdajte se! Orožje pustite v vagonu, vi pa takoj ven!« je politični komisar ukazoval domobrancem.

Iz vagona so počasi stopali »Mateki«, že priletni domobranci, ki so bili takoj poplegli na pod vagona, čim so zunaj slišali boj. Medtem so drugi borci preiskali še druge vagona in k lokomotivi pripeljali nekaj ustašev in žandarjev, ki so jih bili odkrili med potniki. Japan je borcem ukazal, naj z jelniki krenejo v gozdček, on pa se je vrnil nazaj k lokomotivi.

»Dobro poslušaj in ubogaj, kar ti bom sedaj naročil,« je začel ukazovati preplašenemu sajastemu strojevodji. »Vagone boš odpel, nato pa z lokomotivo

ko da ga pogovor med strojevodjo in komisarjem niti najmanj ne zanima. Japan je ponovno dregnil strojevodjo s pištolo med rebra:

»Kaj je? Si se odločil?«

»Prav,« je vzdihnil strojevodja.

Politični komisar je odskočil s stopnice šele potem, ko se je lokomotiva začela premikati. Nato je tekel ob njej, toda lokomotiva je bila hitrejša in se s čedalje večjo hitrostjo bližala

V ZASAVJU obiščite v HRASTNIKU »JELKA« obrate gostinskega podjetja

• restavracijo »ZASAVJE« • gostišče »POD LIPO« s prenočišči • gostišče »NA DOLU« • gostišče »PRAPROTNO« • gostišče »PRI MOSTU« • gostišče »PRI MESARJU« • gostišče »NA LOGU«

Solidna postrežba — zmerne cene.

uporabljali za odstranjevanje min. Ta tank, ko je še v vodi, potisne pred sabo s pomočjo raketnega pogona dve palici s kakimi 800 kg razstreliva in tako napravi v minskem polju do 210 metrov dolg in 4 metre širok prehod.

Tank ima tudi eskavator za čiščenje ruševin in drugih min, ki imajo kak poseben vžgalnik in ki jih ni moč uničiti z razstrelivom.

Umetna vzletišča

Pred kratkim so v Vietnamu začeli uporabljati poseben sistem SATS (»Short Airtfield Tactical Support«) — kratka letališča za taktično podporo. Ta sistem obsega več umetnih stez za vzletanje in pristajanje letal, mehanizem za zaustavljanje reakcijskih letal, napravo za osvetljevanje, kontrolo nad poleti z radijskimi in radar-skimi sredstvi ter park za gorivo.

Vzletišča so dolga 2400 metrov in sestavljena iz lahkih aluminijastih plošč, ki so široke po 60, dolge pa 130 ali 360 cm. Vsaka izmed njih je težka 64 kg.

Sistem SATS lahko v primeru potrebe razstavijo in ga prepeljejo kam drugam. Za ta sistem se zanimajo tudi druge države, med njimi Zahodna Nemčija, ki ga bo uporabljala za letala »P-104 G« in »G-91«.

Ogledniški tank

»M113A 1C + R«

Američani so na osnovi oklepnega transporterja »M 113 A« razvili prototip novega komandnega in ogledniškega vozila, ki je težko devet ton, vozi pa lahko 580 kilometrov, ne da bi mu bilo treba spotoma polniti rezervoarje za gorivo. Njegov dieselski motor ima 215 konjskih moči. Novi ogledniški tank je oborožen z avtomatskim topom »hispano« kal. 20 mm in mitraljezom kal. 7,62 mm.

SODOBNA OBRAMBNA VZGOJA IN LJUDSKA ZAŠČITA

Pomorska bitka - v gozdu

Primer, ki se je dogodil med prvo svetovno vojno, bržkone nima para v vsej zgodovini vojskovanja.

Takoj zatem, ko je izbruhnila vojna, je nemška vlada ukazala ladjam, ki so bile v pristanišču Dar-es-Salami (v takratni Nemški vzhodni Afriki), naj se takoj umaknejo iz pristanišča, mestna posadka pa naj se premakne v Pugo, kakih dvajset kilometrov oddaljeno mesto.

Med temi ladjami je bila tudi križarka »Königsberg«, ki je nemudoma odplula na bojni pohod. Ze 6. avgusta je okrog polnoči našla svojo prvo žrtev. To je bila britanska ladja »City of Winchester«, ki jo je »Königsberg« najprej oropal, nato pa potopil.

Ko so pluli mimo Zanzibarija, so Nemci naleteli na britansko vojno ladjo »Pegasus«. V tridesetih sekundah je »Königsberg« izstrelil na Angleže najmanj tri salve in jim odbil dimnik, prebil kotel in vžgal krov. V komaj štiridesetih sekundah je na »Pegasus« padlo kakih 300 granat. Britanska ladja se je takoj potopila skupno z 48 možmi, 59 ranjenecv pa so rešili.

Po vsem tem je komandant »Königsberga« Loff dobro vedel, da ga bodo Angleži začeli zasledovati, in se je začel naglo umikati. Za seboj je pušal velike sode, ki naj bi jih Angleži imeli za mine. Sodi so bili napolnjeni le s peskom.

Britanska admiraliteta je, čim je zvedela za potopitev »Pegasusa«, ukazala štirim križarkam, naj takoj krenejo za »Königsbergom«.

Na lovu za njim pa so spotoma naletele na nemško ladjo »President«, ki je bila na vitez spremenjena v bolniško ladjo. Med pregledovanjem ladijskih listin so po naključju našli podatke, da se je »Königsberg« umaknil v pristanišče Salale. Za to pristanišče pa Angleži niso še nikoli slišali, saj ga ni bilo moč najti na nobeni karti.

Salale ni bilo pristanišče, temveč velik gozd ob delti reke Rufugi, ki pa je bila brez kakršnekoli trgovske vrednosti in za katero so menili, da zaradi premajhne globine ni dostopna večjim morskim ladjam. »Königsberg« pa se je kljub temu srečno prebil tja. To pa zato, ker so Nemci že poprej ugotovili, da znaša globina reke ob plimi pet metrov in štirideset centimetrov, »Königsberg« pa je s svojim tru-

pom segal v vodo le pet centimetrov manj.

Ponoči se je ladijska posadka znašla v pravem peklu. Z drevja so padale na krov pijavke, ki so mornarjem lezle po nogah navzgor in jim sesale kri. Prileteli pa so tudi komarji, pred katerimi se ni bilo moč nikamor skriti. Nekateri mornarji niso vzdržali in so ponočeli.

Medtem pa so Angleži le zvedeli, kam se je »Königsberg« umaknil. Iz Londona so brzojavili:

»Na vsak način poiščite in potopite »Königsberg«!

Kmalu nato so pred, delto, kjer se je skrivala nemška vojna ladja, priplule tri britanske križarke.

Obstreljevanje se je začelo 1. decembra. Toča granat, ki so padale v džunglo, je imela za posledico velik preplah med živalmi in redkimi ljudmi, ki so živeli v teh gozdovih. »Königsberg«, ki ga ni zadela nobena granata, se je umaknil še globlje v gozd. Angleži so na spodnjem koncu rečnega rokava, kamor se je umaknil »Königsberg«, potopili neko staro ladjo in zaprli pot Nemcem. To pa le začasno, saj je po prvem deževju spet

nastalo mnogo novih in globljih rokavov, po katerih bi se moglo prebiti na morje celo ladjevje, ne pa ena sama ladja.

Sedemindvajsetega decembra so se pred pristaniščem Dar-es-Salamom zadržale tri manjše in dve večji britanski vojni ladji. Britanci so nato eno izmed manjših ladij poslali v notranjost pristanišča z nalogo, da na nemških trgovskih ladjah, ki so tu ostale, uničijo stroje. Čeprav so bili Nemci to pristanišče objavili za odprto, so njihovi vojaki le začeli iz zasede obstreljevati Angleže, ti pa so menili, da so Nemci prekršili mednarodno vojno pravo, in so zato s svojimi topovi do temeljev uničili mesto.

Nemška admiraliteta, ki je vedela, kam se je bil »Königsberg« skril, mu je poslala v pomoč aprila 1915. leta trgovsko ladjo »Rubens«, polno municije. Ta pa ni imela sreče in jo je v Indijskem oceanu prestregla neka britanska križarka ter jo potopila.

Minilo je nekaj mesecev. Britanci so še nadalje oblegali delto Rusigija in čakali, kdaj bo »Königsberg« izplul. Ko pa je

minilo že pol leta, je Britancem bilo dovolj čakanja in so iz Evrope poslali tja dva rečna monitorja, ki sta bila oborožena z močno artilerijo. Sestega junija je »Königsberg« imel proti sebi že trinajst vojnih ladij. Tega dne sta monitorja odplula po rečnem rokavu proti »Königsbergu«, hkrati s tem pa se je dvignil v zrak tudi hidroavion, poln bomb. Prišlo je do silovitega medsebojnega obstreljevanja. Odločitve ni bilo, ker so Nemci natančneje streljali od Angležev, ti pa so bili v premoči.

Dvoboj so nadaljevali 18. junija. Takrat šele je na »Königsbergu« padla prva granata. Opazovalec v letalu je svojim ladjam sporočal lego »Königsberga« in kako padajo granate. Po 52-minutnem obstreljevanju je bilo s kraja, kjer naj bi bila nemška vojna ladja, slišati močno eksplozijo in takoj nato se je »Königsberg« potopil. Vendar ladja ni zginila pod vodo, ker je reka bila preplitva.

Tako se je končala pomorska bitka v gozdu, kar je edini primer te vrste v vsej vojni zgodovini.

Na prednji straži

Praščiči so pri tem tako rjovel, da so si ljudje — med njimi tudi fašistični miličniki in karabinjerji, ki jih je pot zanesla tam mimo — z rokami mašili ušesa in pospešili korake, da bi se čim hitreje oddaljili.

Sprva je šlo delo kar hitro od rok, nato pa čedalje počasneje. Čim manj je bilo praščičev v hlevu, tem teže jih je bilo ujeti. Odnegli pa le niso. Hoteli so naložiti vse do zadnjega. Morali so spremeniti »taktiko«. Sedaj ni več lovil vsak gospodarska prašiča, temveč so vsakega posebej obkolili in ga tako stiskali v čedalje ožji obroč, dokler se ni znašel v njihovih rokah — ali pa jim ušel med nogami v nasprotni kot hleva.

Ko so bili naposled le vsi praščiči na kamionu in prikolic, se je Car delavcem zahvalil za pomoč in vsakemu posebej segel v roke, nato pa dal svojim tovaršem znak, naj še oni splezajo na tovornjak. Nekateri so zlezli v kabino, drugi, ki so pod plašči skrivali angleške brzostrelke, pa med praščiče.

Ob šestih popoldne so bili že v Renčah. Vsa akcija je torej trajala le tri ure. Praščiče je prevzela okrajna gospodarska komisija in ob tej priložnosti ugotovila, da znaša plen sabotažne skupine VDV 251 do šestnajst tednov starih praščičev.

BOGAT PLEN V TOVORNJAKU

Dvanajstega julija 1944 so bili Dušan, Drejca in Alojzij Martinuč spet na poti proti Gorici. Iz Renč so krenili že kmalu po četrty urj jutraj. Dobili so nalogo, naj se s kolesi odpeljejo na avtobusno postajo Ribbi v mestnem središču in ugotove, če je res, da v tamkajšnji garaži stoji tovornjak s prikolico, polno raznega tekstilnega blaga.

Naloga pa ni bila tako preprosta, kot bi človek sodil na prvi pogled. Na avtobusni postaji je bilo vselej najti precej nemških in drugih vojakov in oficirjev. Kljub temu so naši trije pripadniki sabotažne skupine VDV srečno prispeli na postajo, se pomešali med druge ljudi in se počasi pomikali proti vходу v garažo, da bi videli, če so podatki, ki so jih bili sporočili obveščevalci, točni.

Res, v garaži je stal tovornjak z dolgo pokrito prikolico, ki jo navadno uporabljajo za prevoz pohištva. Kaj sedaj?

Drejca je vstopil v pisarno odpravnika avtobusov in pazil na pisarniške osebe, Dušan pa je medtem — sprva zlepa, nato pa zgrda — prisilil šoferja, da mu je dal ključe od tovornjaka, splezal v kabino, vžgal motor in začel obračati tovornjak in prikolico. Martinuč pa je ves ta čas slonel na kolesu pred vhodom v garažo in oprezoval po ulici.

Tudi ta akcija, kot že mnoge prej, se je končala natanko po predvidenem načrtu. Dušan je odpeljal tovornjak iz garaže na cesto, nato pa zanesljivo vozil čez mestno središče na Tržaško cesto, krenil čez progo in zavil čez Vrtojbo in Bilje proti Renčam. Ko je po poljski poti priplaval do reke Vipave, se je ustavil in si ogledal, na katerem kraju je voda tako plitva, da bi jo lahko tudi s tovornjakom prebrcel. Most med Bukovico in Renčami je bil namreč podrt. Ker pa je bilo ob tem letnem času v reki malo vode, mu ni bilo težko spraviti tovornjak s prikolico vred onstran Vipave, nato pa se je odpeljal še naprej v nekdanje opekarne v Renčah.

Martinuč, ki je stražil na ulici pred avtobusno postajo, se je odpeljal kmalu potem, ko mu je Dušanov tovornjak zginil izpred oči, medtem ko je Drejca še nadalje ostal v pisarni in pazil na uslužbence. Sele potem, ko je bil prepričan, da mora biti Dušan že na varnem, je stopil ven, zajahal svoje kolo, ki ga je bil ob prihodu pustil pred vrati, in po stranskih poteh zavil v Vrtojbo.

Ko je Dušan zavrl svoj tovornjak in se ustavil v opekarni, ni še nihče vedel, kaj je v njem. Po obveščevalnih podatkih bi moral biti poln tekstilnega blaga. Zares, tokrat se obveščevalci niso zmotili. Ko so nasilno odprli prikolico, so videli, da je nabito polna najrazličnejšega blaga. Enak tovor pa so našli tudi na kamionu.

Prikolico so takoj razležili, blago pa poskrili med opeko. Bali so se namreč, da bi sovražnik vdrl v Renče in odpeljal zaplenjeno blago. Tovornjak pa je nadaljeval pot prek Bukovice in Volčjadrage na Vogrsko, kjer so ga raztovorili, blago pa skrili v bunker, ki so ga imeli v Kerdovi vili.

V tej akciji so zaplenili kakih petnajst ton blaga, ki je bilo vredno več milijonov lir.

VOLITVE POD »VARSTVOM« NEMŠKIH TANKOV

Kljub pogostni navzočnosti Nemcev v Vrtojbi so vaščani priznavali eno samo oblast — tisto, ki jo je predstavljal terenski odbor OF. Področje njegove dejavnosti je bilo zelo obsežno: od določanja cen in izdajanja raznih dovolilnic do kaznovanja onih, ki se njegovim odlokom ne bi pokoravali. Po ceniku, ki ga je predpisal 18. avgusta 1944, so smeli kmetje prodajati, denimo, vino po 9, gostilničarji pa po 12 lir za liter, govedo je bilo po 7 do 9 lir za kilogram žive teže, pri mesarju pa po 14 do 16 lir za kilogram, krompir je bil po 140 do 160 lir za 100 kg, repa po 1 liro za kilogram, sveža drva po 18 do 22 lir za 100 kg, suha pa 25 do 28 lir za enako količino, seno po 60 do 65 lir za 100 kg, delavci pri kmetih so bili plačani po 25 lir dnevno, razen tega so dobili še hrano itd.

Terenski odbor pa je kaznoval vse tiste, ki bi kršili predpise. Tako na primer je moral kmet J. P. plačati 2696 lir, ker je brez dovoljenja točil vino in še po višji ceni, kot je bilo dovoljeno, kmeta I. J. pa so obsodili z denarno kaznijo v znesku 200 lir, ker je prav tako točil vino brez dovoljenja. Oba sta krivdo priznala in plačala globo. Neki A. K. je bil zaradi pretepa obsojen na 1500 lir denarne kazni, nekdo drugi pa zaradi enakega prekrška na 30 dni prisilnega dela, ki ga je moral opraviti v kazenskem bataljonu.

Konec julija 1944 je Vrtojbo obiskala korpusna igralska skupina in priredila miting, ki se ga je udeležilo kakih osemsto vaščanov.

Dvajsetega avgusta pa so v Vrtojbi sklicali zbor volivcev in ob tej priložnosti izbrali petindvajset kandidatov za prvi narodnoosvobodilni odbor, ki naj bi ga volili štirinajst dni kasneje, 3. septembra 1944.

Volitve so potekale v dokaj nenavadnih okoliščinah. Čeprav je tega dne bila vas polna Nemcev s kamioni in oklopnimi vozili, to volivcev in organizatorjev volitev ni niti najmanj motilo. Prve svobodne in tajne volitve v zgodovini Vrtojbe so se začele ob osmih jutraj. Volivci so lahko volili na dveh voliščih. Prihajali pa so posamič, da ne bi Nemci kaj posumili. Zato so se volitve nekoliko zavlekile in so jih zaključili šele tretjega dne v jutranjih urah. V vasi je bilo 857 volilnih upravičencev, izmed katerih je bilo 310 odsotnih (v vojski, na poti itd.). Vsi drugi — razen treh, ki niso hoteli voliti — so opravili svojo državljansko dolžnost. V prvi narodnoosvobodilni odbor so ob tej priložnosti izvolili devet vaščanov, pet pa za odposlance v okrajno ljudsko skupščino.

S KAMNOM PROTI BRZOSTRELKAM

Ko se je Drejca nekega oktobrskega dne 1944 približno ob enajstih dopoldne vračal iz Gorice proti Vrtojbi, je na robu mesta dohitel dva oborožena Nemca, ki sta s parom konj peljala kosilo delavcem, ki so gradili utrdbे ob mirenem letališču. Čeprav ni pri sebi imel nobenega orožja, mu žilica ni dala miru. Hitro je po stranskih poteh zavil proti Vrtojbi, da bi Nemca prehitel in ju na najustreznejšem kraju prestregel.

(NADALJEVANJE PRIHODNJIČ)

Avstrija - paradiž za vojne zločince

Po precej dolgo trajajočem procesu v Saazburgu so pred kratkim oprostili brata Mauer. Obdožena sta bila, da sta kot esesovca v letih 1941 in 1942 v Stanislavu na Poljskem aktivno sodelovala pri ustrelitvi precejšnjega števila Židov. Sodišče je zasišalo preživele priče iz mnogih dežel in njihove izpovedi o zločinih bratov Mauer so se povsem ujemale. Celo nekdanji esesovci, ki so bili v Stanislavu istočasno kot brata Mauer, so ju v svojih izjavah obremenjevali. Po vsem tem je javnost pričrkovala, da bo sodišče obtoženca najstrože obsodilo. Toda zgodilo se je drugače. Poročniki so namreč oba obtožena zločince oprostili, češ da sta »bila k temu prisiljena« in da sta »morala izvrševati povelja, katerim se nista mogla upreti«. Toda v SS sta vstopila prostovoljno. Poljsko osvobodilno gibanje ju je že pred več kot dvajsetimi leti obsodilo na smrt. Zato je sodba salzburskega sodišča v posmeh

zakonom, pravici in človečnosti! Mnoge organizacije, obratni sveti, osebnosti, sindikati in časniki so protestirali proti oprostitvi zločincev. Študenti-socialisti so javno demonstrirali, spodobne Avstrijce je vse to močno pretreslo, kajti ta krivična sodba, ki je razburila množice, je zelo značilna za politično situacijo v Avstriji.

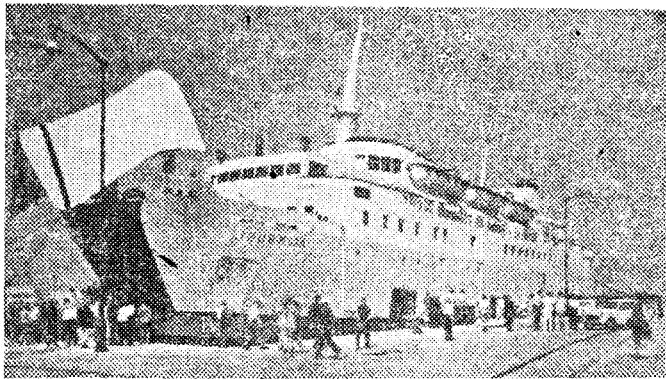
Med razpravo je bilo v sodni dvorani med poslušalci večkrat slišati protizidovske izjave. Med poročniki salzburskega sodišča so bili trije nekdanji člani nacionalsocialistične stranke. — In to naj bi bili neodvisni poročniki? Nekdanje borce odporiškega gibanja in Zide so kot poročnike odklonili, ker bi bili »prizadeiti«. Pri nacistih pa tega razloga niso upoštevali!

Brata Mauer sta bila pred vojno poljska oficirja. Po zasedbi Poljske sta se s poljsko armado umaknila na Madžarsko in sta se tam prostovoljno prijavila k esesovcem. V Stanislavu sta aktivno sodelovala pri ustrelitvi 12.000 ljudi v krvavi nedelji 12. oktobra 1941. Po vojni sta zbežala v Avstrijo in sta postala avstrijska državljana v času, ko je bil na Salzburskem deželni glavar dr. Klaus, ki je sedaj zvezni kancler. Množični morilec W. Mauer je postal vzgojitelj v nekem salzburskem mladinskem domu.

Pred kratkim so na Dunaju oprostili belgijskega esesovskega vodjo Jana Roberta Verbelena, ki so ga borci belgijskega odporiškega gibanja obdožili večkratnih umorov. Verbelen je bil v Belgiji pred leti obsojen na smrt. Tudi on je sedaj avstrijski državljan in se je zaposlil pri ameriški tajni službi in pri avstrijski državni policiji! Tudi šest drugih vojnih zločincev so na sodnih razpravah oprostili. Ugled Avstrije je s tem močno omajan, kajti na Avstrijo gledajo sedaj kot na paradiž za vojne zločince.

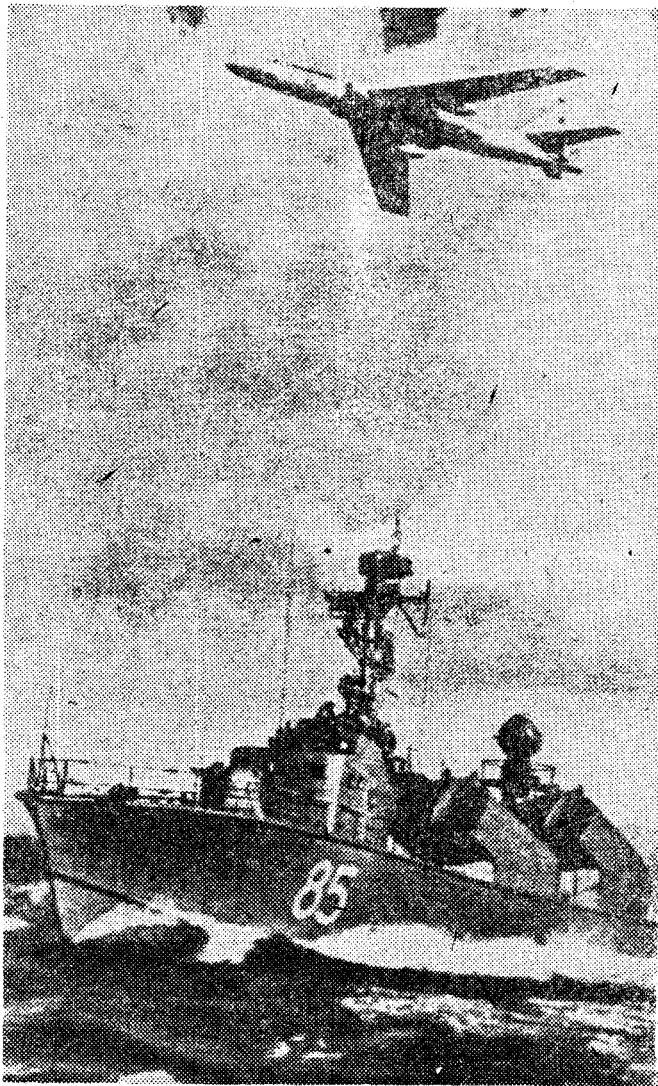
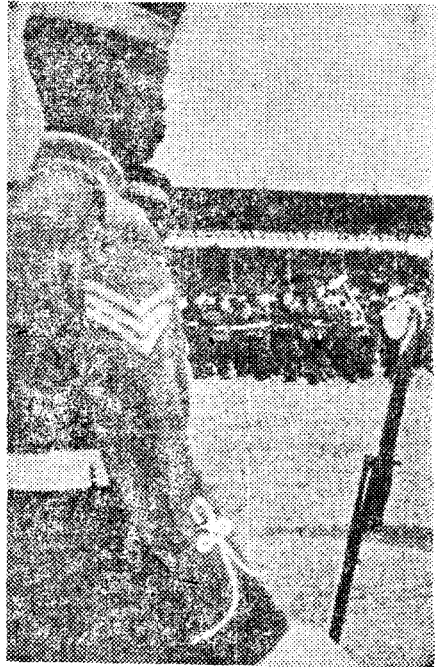
Johann Müller, Dunaj

FOTO S PODPISOM

»LIBURNIJA« je največja jugoslovanska ladja za prevoz avtomobilov. Med turistično sezono bo vozila na progi Zadar—Ancona. Na njej je prostora za sto avtomobilov, ki jih vkreajo na ladjo skozi odprtino potem, ko dvignejo zgornji del premca

VOJSKA V GANI, kjer je v teh dneh prišlo do državne udara, večkrat prireja razne parade. Na sliki vidimo enega izmed udeležencev teh parad — ganskega gardista v paradni uniformi

GLAVNA UDARNA SILA sovjetske vojne mornarice so dirigirani izstrelki, ne pa torpedi ali topovi. Na sliki vidimo sovjetsko reakcijsko letalo »Tu-16«, ki je oboroženo z dirigiranimi izstrelki za obstreljevanje nasprotnikovih ladij, in raketni čoln s štirimi dirigiranimi izstrelki, s katerimi lahko že iz daljave 60 kilometrov obstreljuje celo največje vojne ladje

V dolini templjev, piramid in sfing

Za potovanje na Bližnji vzhod sem se odločil, da bi spoznal tudi tiste kraje, kamor so se zatekli — z ladjami ali letali — ostanki stare jugoslovanske vojske že aprila 1941, v kraje okrog El Shatta; tja so zavrnili poslali naše begunce, ki so jim bili v Italiji v napoto.

Od Aleksandrije, velikega pristaniškega mesta, do Kaira, glavnega mesta Egipta, smo po puščavi z avtom prevozili okrog 500 kilometrov. Ves čas vožnje je bilo sončno vreme. Nekaj sto metrov proč od ceste smo opazovali hribočke svežega, kristalno čistega peska rumene barve, katerega je veter najbrž nanosil šele pred nekaj dnevi; bilo je videti, kakor da veter česne to enolično pokrajino.

Nekaj kilometrov pred Kairom je puščava že obljudena. Pri Gizeh se razprostira »dolina templjev, piramid in sfing«, največja turistična privlačnost Egipta. Turistični objekti rastejo že tik ob piramidah, ki preživljajo tako veliko število ljudi. Se najbolj počen iz te množice so tisti, ki petičnim turistom prodajajo v vrečah pušcavski pesek. Edini kotiček, kjer lahko v miru uživate nad spomeniki tisoletij, je v egiptovskem muzeju v Kaiiru; tam je popolnoma drugače kot v mošejah Mohameda Alija in Sultana Hasana, kjer vodiš z gromkim glasom »jodlajo« in tako poudarjajo — na neprijeten način — akustičnost mošej.

Tako kot je burna egiptovska tisoletna zgodovina, je razgibana politična preteklost ZAR. Po svojih revolucionarnih dosežkih in uspehih na gospodarskem in socialnem področju je ZAR v arabskem svetu vodilna sila, toda težave, ki jih je imela in jih še ima s Sirijo in z Jemenom, kažejo, da so odnosi med arabskimi državami res dobri le takrat, kadar jim preti kakšna velika nevarnost od zunaj. Zadnje čase kairsko vladno skrbijo, kako rešiti košljivo politično vprašanje Jemena. Na jemenski nacionalni konferenci v Haredu so glede tega vprašanja nastopile velike težave in zato so jo preložili na pomlad. ZAR in baje tudi Saudova Arabija, kraljica petroleja, si prizadevata odstraniti nesoglasja med udeleženci jemenske konference. Na konferenci naj bi izvoliličasne organe oblasti do jemenskega plebiscita, ko se bodo odločali za Jemen — republiko ali Jemen — monarhijo. Čeprav je Saudova Arabija na strani monarhistov, si jemen-

Razgovor s partizansko zdravnico

Ob dnevu žena smo obiskali dr. Ružo Šegedinovo, partizansko zdravnico in ugledno družbeno-politično delavko. Njena izpoved ni namenjena samo ženam, ki so se v najtežjih pogojih borile za življenje tisocev partizanov. Namenjena je ženam po vsej Jugoslaviji in vsemu svetu, ki danes slavijo svoj praznik

● Ob dnevu žena, ko se spominjate predvojnega družbenega položaja žene, vas obhajajo različne misli. Bi mi jih hoteli zapustiti?

— Ogromne so razlike med vlogo predvojnega in sedanje žene v družbenem življenju. Gotovo poznate miselnost v stari Jugoslaviji: žena spada le k domačemu ognjišču. Se v posebno težavnem položaju smo takrat bile žene — zdravnice. Zaposlitev je bilo težko dobiti, i zdravnikom i zdravnicam. Kljub temu so se zdravniki le dokopali do višjih, dobro plačanih položajev in se tako uveljavili. Ženam pa je bila ta pot domala zaprta. Tudi učiteljica se ni godila nič bolje; večinoma so poučevale v odročnih krajih. Ako

zdravnice, tako enotno pridružili narodnoosvobodilnemu gibanju.

● Kako ste v vrstah ljudi v belem pričeli reševati življenja borcev proti fašizmu?

Kmalu po kapitulaciji Jugoslavije so zdravniki prijemali obvestila o ranjenih partizanih in aktivistih. V spremstvu kurirjev smo odhajali iz Ljubljane na Notranjsko, Dolenjsko, pa tudi na nemško okupirano ozemlje, predvsem tisti zdravniki, ki so našli prevezo, da gredo domov na obisk. V tistem silovitom boju za obstanek in življenje smo zdravnice dojele, da je izginila pred vojno zelo boleča zdravna meškoloma. Bratrstvo in iznajdljivost sta bili odločilni. Spominjam se, da sva, na primer, po napadu na Lož odšli reševati življenja dve zdravnici: dr. Jerinova in jaz.

● Kako je bila organizirana zdravstvena služba v partizanih?

— Spomladaj 1942 je iz Ljubljane odšla prva zdravniška ekipa, v kateri so bili zdravniki dr. Lunaček, dr. Novak, dr. Ravniharjeva, dr. Obratunec in drugi. Po sklepu GS, da ranjenci ne smejo ovrati operativnih enot, so nastale prve partizanske bolnišnice, ki so delovale v najstrožji tajnosti. V bolnišnicah so ranjence hitreje okrevili kot v četi, saj so se počutili popolnoma varne. V tem se je organizacija slovenskega partizanskega zdravstva razlikovala od zdravstva v ostalih republikah. Ranjeni partizani s slovenskega ozemlja so se zdravili v skritih bolnišnicah, medtem ko so ostale partizanske enote v bratskih republikah borce zdravile kar same in bile prisiljene nositi bolnike s seboj. Pomnjam, kako smo se zdravstvene službe v partizanih pa smo kmalu občutili. Velike razdalje od bojnih položajev do bolnišnice so večkrat povzročile, da so ranjeni borci dobili pomoč prepozno.

● Koliko je bilo v Sloveniji partizanskih bolnišnic, ki so jih vodile zdravnice?

— To je težko natanko povedati. Zato si oglejmo, kakšno je bilo stanje. Partizanski bolnišnici na Primorskem sta vodili dr. Franja Boj in dr. Berta Jerina. Šest izmed enajstih oddelkov SCBP na Bugu so vodile zdravnice; bolnišnico na Snežniku je vodila dr. Ravniharjeva. Na Gorenjskem in Stajerskem, kjer so bili pogosti za partizansko zdravstvo občutno težji, so zdravstvene postaje vodili pretežno zdravniki.

● Vaš najtežji spomin na NOB?

— Najhuje mi je bilo med nemško ofenzivo oktobra 1942. V bolnišnici Jendel se je takrat zbralo mnogo hudo ranjenih partizanov. O

dili smrečje in se posluževali še drugih načinov maskiranja.

● Kakšno bitko so izvajale partizanske zdravnice in bolničarke?

— Znano je, da je pretežni del partizanske sanitete stonel na rane-nih žena. Poleg zdravnic je v partizane odšlo mnogo medicinskih sestester, pa tudi nekaj študentk medicine. Medicinski kader pa je nastajal tudi iz vrst borcev, ki so se privadno na raznih tečajih učile humanega poklica. Partizansko zdravstvo so bile s svojo marljivostjo, potrpežljivostjo in toplino srca v neprecenljivo pomoč. Partizanske zdravnice in bolničarke so izvajevale narodu svobodo, čeprav je za veličino njihovega dela med NOB le malokdo vedel, svojemu stanu pa priborile položaj, ki mu gre.

● Iz nečloveških pogojev, v katerih je delovalo partizansko zdravstvo, se preseliva v sedanjost. Bi hoteli kot strokovnjak povedati, kakšno je zdravstveno stanje borcev?

— Mnogi borci še danes bolelo-hajo za posledicami hudega napora v časov NOB in revolucije. Oboleni, ki so v neposredni zvezi z revolucijo, ne bi uvrstila na prvo mesto. Mnogo bolj pogosto se pri borcih pojavljata izčrpanost telesa in duha. Domači vsi tovariši in tovaršice so se takoj po vojni z vsemi močmi lotili izgradnje domovine. Umsko delo pa je zahtevnejše od fizičnega in slove hitreje izčrpa. Poleg izčrpanosti se pojavljajo še revmatizem, srčna, želodčna in druga obolenja.

● Vaše misli ob zdravniških pregledih borcev?

— Sistematična skrb za zdravje borcev je v zadnjih letih močno nihala. Tu pa tam smo zabeležili lokalne občasne akcije, ki po navdno rodile zaželenih uspehov, pokazale pa so, da je položaj na področju zdravstvenega stanja borcev zelo bešen.

● Rešitev za izboljšanje zdravstvenega stanja borcev?

— Menim, da smo materialni in stanovanjski problem borcev do neke mere že rešili. Sedaj moramo predvsem skrbeti za zdravstveno stanje borcev. Najprej moramo ob razpoložljivi medicinski dokumentaciji sistematično urediti evidenco nad zdravstvenim stanjem vseh borcev, ki je žal še nimamo. Edino na ta način moremo zagotoviti uspešne akcije zdravljenja. Kapacitete zdravstvenih ustanov in zdravstveni kader nam bodo to lahko omogočili. Nato pa je treba zagotoviti še sredstva za zdravljenje iz skladov socialnega zavarovanja, kmečkega zavarovanja in proračuna. S sistematičnim evidentiranjem zdravstvenega stanja borcev, ki ga bo kmalu obravnavala skupščina SR Slovenije, moramo pričeti že letos.

Naše vrste se redčijo

V Žerjavcih pri Lenartu v Slovenskih gorah je v 75. letu starosti umrl tovariš Jakob Urbančič. V Slovenskih Gorah so ga poznali kot človeka naprednih idej in zavednega narodnjaka. Taka je bila tudi vsa njegova družina. Ko je okupator pregazil našo zemljo, je prišel delovati kot aktivist in kurir. V njegovi hiši je bila partizanska javka. Njegovemu zgladu sta sledila tudi žena in sin. Prva je bila predsednica KLO Žerjavci, sin pa je po osvoboditvi postal v mornarici rezervni oficir.

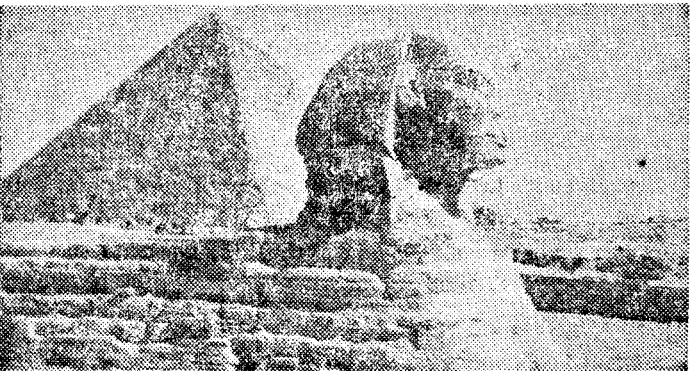
V 58. letu starosti je zahrbita bolezen prerzala nit življenja članu združenja borcev Lenart Stanku Horvatu. Doma je bil iz Ptuj. Vojna ga je zatekla v Radovino v Dalmaciji. Med vojno je služboval v Galovcu pri Zemuniku. Zaradi sodelovanja s partizani je bil večkrat zaprt. Po vojni je prejel medaljo zaslugeta za narod. Ohranili ga bomo v spominu kot poštenega človeka in borca za svobodo, ki se je kljub duhovniški službi, kot eden izmed redkih, opredelil za revolucijo in NOV.

Politični obzornik

ska vprašanje razlaga tako kot ZAR in jemenski republikanci. Upati smemo, da bodo do pomladi nesoglasja odstranjena, če se v dogajanju ne bo vmešala Velika Britanija. Letos bo Britanija za svoje politične načrte vzhodno od Sueza živnovala 600 milijonov funtov ali četrtno svojega vojaškega proračuna. Prav zato so naše domneve o njenem bodočem vmešavanju v jemenske notranje zadeve upravičene. Lahko pa tudi pričakujemo, da bodo arabske države skupno nastopile proti britanskemu vplivu na področju vzhodno od Sueza in pri tem odstranile nesoglasja, ki so nastala zaradi jemenskega vprašanja.

Poleg zunanje-političnih problemov tarejo Egipt tudi gospodarske težave. V ekspoziciji pred ljudsko skupščino je novi egiptovski premier Zakaria Mohtedini ocenil težavni položaj na notranjem trgu ter poslabšanje plačilne bilance kot dva najtežja gospodarska problema. Na tržišču je nastopilo velikansko odstopanje od normalnega razmerja med ponudbo in povpraševanjem, kar je povzročilo inflacijo. Zato je vlada sklenila določiti najvišje cene artiklov široke potrošnje ter povečati cene in carine luksuznim artiklom. Uvedla je tudi nove stopnje davkov.

Plačilni deficit je v lanskem proračunskem letu znašal 76 milijonov funtov (preko 200 milijonov dolarjev). Vlada zato predvideva razne gospodarske ukrepe: zmanjšanje potrošnje, povečanje izvoza, odpoved tujih kreditov za potrošnjo. Predsednik vlade ZAR Mohtedini je izrecno poudaril, da dohodki od kmetijstva, suškega prekopa, turizma in tujih posojil ne morejo rešiti gospodarskega položaja države ter da ji je nujno treba okre-piti težko industrijo; verjetno je pri tem mislil na potrebe vsega arabskega sveta po proizvodnih težke industrije, katere pa naj-laze zagotovi ZAR. Žal pa bo njegove načrte glede okrepitve

težke industrije težko uresničiti, kajti povečanje kmetijske proizvodnje, ki prav tako trka na duri egiptovskega gospodarstva, zahteva ogromna finančna sredstva za namakalne naprave. Prebivalstvo Egipta pa naglo narašča: vsako leto za 300 tisoč.

Težko je vnaprej presojati učinkovitost ukrepov vlade ZAR, s katerimi uvaja strogo varčevanje, nove, višje carine in davke ter prepoveduje gradnjo upravnih poslopij. Po uradnih podatkih naj bi država še v tem proračunskem letu prihranila okrog 100 milijonov funtov, v naslednjem pa še 50 milijonov več. Vsa tako pridobljena sredstva bodo investirali v gospodarstvo. Vendar je težko računati, da bi prihranek pri državni upravi mogel kriti stroške za vojaški proračun; slednjega bo letos zopet treba zvišati glede na položaj Egipta kot lastnika suškega prekopa ter kot prednje straže arabskega sveta.

Iz kakšnih virov si egiptovska vlada obeta prihranke? Poleg davka na luksuzne predmete — avtomobile, alkoholne pijače, hladilnike, televizijske sprejemnike, električne peči in drugo — bo država dobila velika sredstva pri prodaji kruha. Kruhu so pri isti ceni zmanjšali težo, kar ho navrglo več milijonov prihrankov. Razumljivo je, da podražitev kruha, cigaret, sladkorja in drugih artiklov v večeli povzroča veliko negodovanja.

Predsednik vlade Mohtedini miri razburjenje množice z izjavami, da je treba v razvoju Egipta računati s težavami, ki nujno nastopajo pri vsaki nagli izgradnji narodnega gospodarstva. Njegova vlada pa bi lahko ravnala drugače, namreč tako, da bi znižala mezde. Odločila pa se je za zvišanje cen, ker je prepričana, da bo z zvišanjem cen zmanjšala kupno moč prebivalstva in preprečila veržno naraščanje cen. Mohtedini se zaveda, da bodo z zvišanjem cen dobili samo 30 odstotkov potrebnih sredstev, razliko pa bodo zbrali s povečanimi davki in z drastičnim zmanjšanjem stroškov za administracijo. Vsakdo, ki je imel opraviti z egiptovsko upravo, je dobil vtis, da je silno zapletena. Naj samo omenim, da nas je bilo potnikov z individualnimi potnimi listi na ladji »Iskra« le 35, okrog 70 pa jih je bilo v skupini sarajevskega baleta, ki je bil povabljen na gostovanje v Kairo. Samo carinski pregled je trajal dve uri, ki sta večidel minili pri pregledovanju potnih listov. Akte, ki so jih uradniki rabili, so na ladjo prinesli trije nosači. Torej, država bo z zmanjšanjem upravnega aparata mnogo prihranila; cenijo, da okrog 60 milijonov dolarjev. Prebivalstvo pa bo s temi ukrepi neprimerno bolj zadovoljno kot s podražitvijo živil in cigaret, kajti ta ukrep prizadene vse, tudi najsiromašnejše državljane. Premoženje prebivalstva pa bo prizadela predvsem podražitev električnih aparatov, avtomobilov in ostalih luksuznih predmetov, ki jih država uvaža.

Stremljenja vlade pri izvajanju gospodarskih ukrepov torej spremljajo nekateri socialno obarvani motivi. Z zmanjšanjem uvoza luksuznih predmetov se bo povečal uvoz nujno potrebnega blaga za široko potrošnjo, predvsem žita, mesa in olja. Vlada ZAR še vedno subvencionira pridelovanje nekaterih žit in predvsem mesa. Glede mesa pa je odredila celo to, da ga je prepovedano prodajati prve tri dni v tednu. Ljudi pa je najbolj vznemirila podražitev kruha.

Ivan Kreft

Ženske v NOB

V zvezi s proslavo petindvajsetletnice vstaje jugoslovanskih narodov in ob mednarodnem dnevu žensk — osmem mardu, prireja Klub vojaških vojni invalidov v Beogradu v svojih prostorih razstavo pod naslovom »Ženska v borbi«. Na tej razstavi je prikazana borba žensk Jugoslavije pred vojno, med njo in v socialistični izgradnji.

Razstavo »Ženska v borbi« so odprli 5. marca. Istočasno so v sosednjih prostorih odprli tudi posebno razstavo umetniških del Vukosave Dukić — slikarke in borke, članice likovne sekcije Kluba VVI v Beogradu.

slednje leto je okupator pregazil domovino in žene smo z enostranskim odporom pokazale, kje je naše pravo mesto. Boj žena ni več barvala želja po uveljavljanju, temveč vseobči odpor proti nasilju in čut za pravično stvar.

● S kakšnimi občutki ste kot zdravnica dojele pričetek krvavega obdobja revolucije?

— Ves predvojni čas, prežet s ponižujočo neenakopravnostjo in brezuspešnim bojem za košček kruha ter afirmacijo je izostri revolucionarni čut žene — zdravnice. K temu je pripomnel tudi odpor vseh na prednih zdravnikov do neenakopravnega obravnavanja pacientov v zasebnih ordinacijah. Ako k temu pristojemo še prirojeni čut za humanost, je lahko razumeti, zakaj se je zdravniški stan, predvsem pa žene

prihodu Nemcev smo bili pravčasno obveščeni in poskrbeli smo za vsako najmanjšo podrobnost, ki bi nas utegnila izdati. Sovražnik, ki je imel tudi pse, se je bolnišnici tako približal, da smo ga slišali govoriti. Stiri dneve smo preživeli med življenjem in smrtjo. Ranjenci so se obotavljali. Oboroženi so bili z bombami in revolverji in drago bi prodali svoja življenja. Iz obupa pa so nekateri krepkejši hoteli oditi in komaj sem jih zadržala. V dneh grozljive negotovosti nam je en ranjenec umrl. Na srečo je tedaj rahlo snežilo in hlad je preprečil, da bi razpadajoče truplo izdalo našo bolnišnico. Nemci so odšli. Takrat so odšli bolnišnico Puget, edino partizansko bolnišnico, ki so jo kdaj odkrili z ranjenci vred. Stroga konspiracija, ki jo je uvedel pokojni dr. Lunaček, je uspeša. Žanjo smo vse storili: okrog bolnišnice smo skozni stla potresali sneg, umetno sa-

Pravni nasveti

A. G., Jesenice — Pred vojno ste živeli doma na Primorskem, kjer ste bili po poklicu kovač, v prostem času pa ste tudi igrali pri domači gdpbi. S svojimi prijateljem sta se dogovorila, da sta bivši sokolski dom, ki je bil okrašen za sprejem prefekta, demolirala in sta v ta namen vse slike Musolinija in zastave pokradla in zažgala. Fašisti so se zaradi tega zelo jezili, vi pa ste skupaj z drugimi izvedli še nekaj akcij proti njima. Ker tudi niste hoteli iti služiti vojsko v Etiopijo in ker ste bili zaradi protifašističnega delovanja v nevarnosti, sta se s prijateljem umaknila preko meje v Jugoslavijo. Tu ste bili nekaj časa brez posla, nato pa ste dobili delo na Jesenicah, kjer ste še sedaj. Med vojno ste tudi sodelovali s partizani, bili ste sekretar DE v tovarni na Javorniku, sodelovali ste tudi pri sabotažah v Kranski gori in so vas zaradi tega Nemci zaprli. Potem so vas izpustili, kasneje so vas ponovno zasliševali, dan po tem zaslišanju pa ste odšli v partizane. Vse-

ga skupaj pa imate priznano samo eno leto od vsega tega delovanja pred vojno in dela za NOV. Zaradi tega bi radi vedeli, ali bi se vam lahko štelo v pokojninsko dobo kaj od tistega časa, ko ste doma še pod Italijo delovali proti fašistom. In pa, kako bi dosegli kaj več priznanega dela za NOV.

Najprej glede vašega dela proti fašizmu do leta 1935, ko ste živeli še doma pod fašistično Italijo. Temeljni zakon o pokojninskem zavarovanju določa (čl. 143), da se kot posebna doba šteje dvojno čas, ki ga je zavarovavec prebil v bivši španski republikanski armadi, v oboroženih vojaških formacijah antifašističnega gibanja ali v oboroženem antifašističnem boju v drugih deželah do 15. maja 1945. V posebno dobo se zavarovancu šteje tudi čas v dejanskem trajanju, ki ga je prebil v zaporih, taboriščih ali internacijah zaradi udeležbe v bivši španski republikanski armadi ali v oboroženih vojaških formacijah antifašističnega gibanja ali pa

v oboroženem antifašističnem boju v drugih deželah. V smislu čl. 138 istega zakona pa se kot posebna doba šteje čas, ki ga je zavarovavec pred 6. aprilom 1941 prebil na ilegalnem revolucionarnem delu doma ali v tujini in to kot revolucionarni delavec na odgovornih dolžnostih, v zaporih, internacijah ali izven delovnega razmerja, ker mu je delovno razmerje prenehalo prav zaradi tega revolucionarnega dela. Za priznanje te dobe so potrebna merila, vsebovana v posebnih navodilih. Bistveno pa je, da je mogoče kot revolucionarno delo šteti samo progresivno revolucionarno delo, to je tisto, ki je imelo za cilj osvoboditi delavski razred, ne pa vsako revolucionarno delo, ki je imelo za namen zrušiti veljaven, obstoječi red. Glede na navedeno bi po našem mnenju zaradi vašega protifašističnega delovanja pred vojno ne imeli pogojev za priznanje te dobe kot posebne dobe, ki bi se štela za pokojninsko. Za jugoslovanske državljane, ki so to postali šele po mirovni pogodbi z Italijo, pa se po čl. 149 šteje v posebno dobo čas, ki so ga prebili kot bivši italijanski državljani do

8. septembra 1943 v vojnah, boju in drugih deželah. V smislu čl. 138 istega zakona pa se kot posebna doba šteje čas, ki ga je zavarovavec pred 6. aprilom 1941 prebil na ilegalnem revolucionarnem delu doma ali v tujini in to kot revolucionarni delavec na odgovornih dolžnostih, v zaporih, internacijah ali izven delovnega razmerja, ker mu je delovno razmerje prenehalo prav zaradi tega revolucionarnega dela. Za priznanje te dobe so potrebna merila, vsebovana v posebnih navodilih. Bistveno pa je, da je mogoče kot revolucionarno delo šteti samo progresivno revolucionarno delo, to je tisto, ki je imelo za cilj osvoboditi delavski razred, ne pa vsako revolucionarno delo, ki je imelo za namen zrušiti veljaven, obstoječi red. Glede na navedeno bi po našem mnenju zaradi vašega protifašističnega delovanja pred vojno ne imeli pogojev za priznanje te dobe kot posebne dobe, ki bi se štela za pokojninsko. Za jugoslovanske državljane, ki so to postali šele po mirovni pogodbi z Italijo, pa se po čl. 149 šteje v posebno dobo čas, ki so ga prebili kot bivši italijanski državljani do

Glede časa, ko ste delovali kot aktivist za cilje NOB, pa nas vseeno čudi, da vam tega dela niso priznali v pokojninsko dobo v dvojnem trajanju. Poskusite dobiti nove priče, če so bile dosedanje priče nezadostne. Poskusite predlagati obnovo postopka. Kaj pa pravi vaša organizacija združenja borcev NOV k temu? Če ste res organizirani in aktivno delali v narodnoosvobodilnem boju, potem bi vam vsekakor pripadalo dvojno štetje. Poskusite torej znova!

Na Vinkovem vrhu 21. marca 1945

Borci jurišnega bataljona odnašajo z Vinkovega vrha plen, ki so ga zasegli pri uničenju domobranske postojanke

Marca 1945 je jurišni bataljon 15. divizije dobil v Črnomlju iz rok prikupnega dekleta svojo bojno zastavo. To je bilo tedaj, ko je glavni štab povabil v takratno glavno mesto Slovenije jurišna bataljona 15. in 18. divizije

Naše bivanje v Črnomlju je bilo kratko in veselo, saj smo korakali pred glavnim štabom, pogostili so nas, gledali smo film o ruskih partizanih in razljali pozno v noč. Toda drugo jutro smo se z avtomobili na pogon z vodnim plinom odpeljali nazaj v Suho krajino. Se le ko so nas v Malih Laščah pozdravile mine z Vinkovega vrha, smo se streznili, da nismo več v prijaznem in varnem Črnomlju. Odšli smo na Smuko, vendar tudi tam nismo imeli miru. Sovražnik nas je počasi in vztraj-

rabljena, zato so krogle padale le nekaj metrov daleč in šo slabše prebijale.

Ponoči 21. marca 1945 smo se tiho približali strugi Krke in se začeli prevažati čez tiho gladino z gumijastimi čolni. Vse je šlo po sreči, le pri prevozu zadnje skupine je en čoln spustil zrak. Petnajst naših borcev je za tisto leto odprlo kopalno sezono na prvo pomladno noč. Mokri niso mogli za nami, ker je bilo le premraz. To mi kajpak ni bilo po volji, saj je 15 naših borcev

grmovjem je bila sila strma, zato smo prišli na izhodišne položaje le dobre četrt ure pred začetkom napada. S seboj smo imeli tudi radijski oddajnik. Z njim smo se povezali z drugimi našimi enotami. Desno od nas sta bili Gubčeva brigada na Ajdovcu in 12. brigada na Lipovcu. Iz teh dveh vasi sta brigadi izgnali močnejše sovražne zasede.

Napad se je pričel točno ob šestih zjutraj. Iz Malih Lašč je začelo naglo streljati dvanajst naših topov. Topničarji so streljali tako, da smo se morali tudi mi umakniti. Ob dogovorjenem času sem dal z rdečo raketo topničarjem znak za ustavitev ognja, toda tega niso upoštevali. Tako smo morali jurišati skozi ognjeno zaveso naših granat, drugače bi izgubili prednost presenečenja, ki smo jo še vedno imeli. Na srečo nismo imeli večjih žrtev. Sovražnik se praktično ni upiral. V postojanki so bili vlasovci, ki so prihajali iz utrdb z dvignjenimi rokami. Vdalo se jih je čez sedemdeset,

se sovražniki zavedli in je presenečenje popustilo.

Nismo namreč vedeli, da ravno za prvi spomladanski dan pripravljajo sovražnik v Suhi krajini splošno ofenzivo. Zdaj so se za to ofenzivo zbrane čete z vso silo vrgle na nas. Mi smo nič hudega sluteč zasledovali sovražnika po hribih okoli Vinkovega vrha. Toda v bližnjem gozdiču smo naleteli na prve ovire. Tam so imeli sovražniki zaklonišča proti letalskim napadom. Okoli zaklonišča so imeli skopane strelske jarkove, v njih pa so bile čete, pripravljene za ofenzivo. Iz jarkov so udarili na nas z vsem orožjem.

Kljub temu smo v prvem zaletu osvojili prve jarkove. Zdaj so nas hoteli iz njih pregnati. Šli so na nas kar pokonci, z zavihanimi rokavi. Naš ogenj jih je prisilil, da so poplegli ali popadali, toda čeznje se je pognal nov val samomorilcev. Tako jih imenujem zaradi tega, ker še nikoli nisem videl, da bi kdo jurišal tako brezglavo in brez vsa-

Ne nadoma sem ujel zvezo s štambom divizije. Prosil sem jih za strelivo in pomoč, toda nisem dobil niti enega niti drugega, čeprav sta bili v bližini dve brigadi. Moral sem pustiti eno četo

Komandir Ludvik Baraga, eden izmed najhrabrejših borcev jurišnega bataljona. — Padel je 21. marca 1945

na starem položaju, z drugo pa sem napadel v hrbet bližajočo se nove sovražnikove sile. Če bi le malo zamudili, bi se obroč okoli nas sklenil. Tako pa smo se z zadnjimi naboji in bombami le prebili. Umikali smo se spet skozi Vinkov vrh. Žal nam je bilo plena, ki smo ga dobili v postojanki. Skladišče smo morali pognati v zrak, tako da je bilo vse orožje pokvarjeno.

Ko smo se znova pomaknili v hrib za postojanko, smo šele videli, v kakšnem položaju smo bili. Videli smo nepretrgane vrste zelenec, ki so se valile proti položajem naše divizije. To je bil začetek ofenzive v Suhi krajini, ki jo je naš napad na Vinkov vrh zavrl, da je nekaj malega zakasnila.

Umikali smo se proti Krki. Ščitila sta nas dva mitraljeza. Strelivo smo jima preskrbeli tako, da smo zbrali preostale naboj pri drugih mitraljezih. Toda prevoz smo morali spet zaščititi. Prostovoljno sta se javila dva naša tovariša. Komandir čete Ludvik Baraga in četni komisar. Žitnik, rudar iz Krmelja. Tudi jaz sem ostal z njima. Bojevala sta se do zadnjega naboja, potem pa smo se tudi mi trije začeli umikati. Nismo prišli daleč, ko je sovražnik znova udaril. Baraga in Žitnik sta padla, toda rešila sta bataljon večjih žrtev...

Rudi Pušenjak-Uragan

Sodelujte v akciji, ki ima namen vsakemu članu ZZZB NOV približati »TV 15«. Kdor uspe zbrati vsaj 50 novih naročnikov, se bo lahko potegoval za eno izmed nagrad v skupni vrednosti 250.000 starih dinarjev.

pa Rolikor vem, ni nihče prišel živ z Vinkovega vrha. Fantje so bili preveč razdraženi, pa tudi časa ni bilo, da bi se ukvarjali z ujetniki. Zaplenili smo obilo orožja in opreme, med njimi dva sovjetska težka minometala. Komandirji čet so mi hiteli poročati, koliko je plena: 10 strojne, 400 pušk in ogromne količine streliva.

Eno četo sem pod poveljstvom mojega namestnika poročnika Možeta poslal takoj nato na Dvor, da bi napadla to postojanko. Nismo pa vedeli, koliko je tam sovražnikov. Pozneje smo zvedeli, da jih je bilo okoli 600, pa so kljub temu zbežali pred eno samo našo četo. Može je ujel, še preden je prišel na Dvor, dva nemška kurirja na motornem kolesu. Potem se je prebil na drugo stran Krke, ker k nam nazaj ni več mogel. Položaj se je namreč prav bliskovito obrnil v našo škodo, ko so

kega kritja. Ti ljudje so se tolkli iz obupa, v zavesti bližnjega poraza. Bili so pijani, da smo celo mi, ki smo bili deset ali dvajset metrov od njih, duhali žganje. Pred nami so se kopicili mrtlič, pa še vedno niso popustili. Vedno nove in nove vrste so prihajale. Pri nas še ni bilo žrtev, le orožje smo imeli vroče, da smo ga komaj še držali. Morali smo čakati, da se je ohladilo. To smo napravili tako, da sta po dva borca streljala vsak le nekaj časa.

Toda kmalu nam je začelo primanjkovati streliva. S štabom divizije se nisem mogel dogovoriti, da bi nam ga poslali, ker je preveč pokalo in me niso razumeli, ko sem govoril v mikrofona.

Kmalu so nas tudi začeli obkoljevati in nas tudi skušali odrezati od naših enot. Zdaj smo morali jurišati mi, da bi se rešili sovražnih klešč in se prebili.

Predlagajte, o kom bi pisali

Že od začetka izhajanja našega lista objavljamo v rubriki »Partizanski obrabi« zapiske o posameznih naših ljudeh, živih in mrtvih, ki zaslužijo, da javnost kaj več zve o njih. To je hkrati skromno priznanje za njihove žrtve v boju za zmago pravične stvari.

Nemara bi bila rubrika »Partizanski obrabi« še boljša, če bi nam bralci sami pomagali pri izbiri ljudi, o katerih naj bi pisali. Doslej so nam včasih pri tem pomagali občinski odbori ZZZB, največkrat pa je izbira odvisna od iznajdljivosti novinarjev.

Clani uredništva se dobro zavedamo, da še zdaleč ne vemo za vse, katerih dejanja in doživljanja bi zanimala čimveč bralcev. Predvsem bi radi objavili zapiske o skromnih ljudeh, ki so za našo stvar mnogo žrtvovali, pa so ostali sprčo burnega razvoja po osvoboditvi nekako pozabljeni. V to rubriko sodijo seveda tudi stari, predvojni revolucionarji, zaslužni aktivisti, interniranci itd.

Torej, pomagajte nam pri izbiri, pišite nam, o kom naj pišemo, ali pa nam osebno predlagajte. Uredništvo

Vsakomur, ki nam javi novega naročnika, izplačamo 150 starih dinarjev provizije.

no potiskal iz vasi v roške gozdove.

Da bi zmanjšal sovražni pritisk, se je štab korpusa odločil za protinapad, za drzno akcijo na Vinkov vrh. Ta vas, ki niti ni velika, stoji na strmini nad vasi Dvor. Od tam je mogoče obstreljevati vso dolino Krke in pobočja na desnem bregu. Zato je sovražna postojanka v tej vasi zadala našim enotam marsikatero bridko uro.

Poklicali so me v divizijski štab in mi sporočili, da je za to nalogo določen naš bataljon, ki je zanj tu sposoben. Zelo sem bil na to ponosen. Tudi borci so bili ponosni, saj je Vinkov vrh naš bataljon že enkrat napadal v sodelovanju z dvema brigadama, pa ga nismo uspeli zavzeti.

Dobro smo pregledali orožje in zamenjali cevi na angleških brzostrelkah, s katerimi je bila oborožena večina naših borcev. Povprečno po vsakih 1500 strelah je bila namreč cev močno iz-

zaleglo za celo četo borcev iz brigad. Moral sem računati na vsakega...

Počasi smo se približali postojanki. Previdno smo tipali pred seboj, da nas ne bi odkril sovražnik. Pot med vinogradi in

Julija letos bomo slavili 30. obletnico pričetka španske državljanske vojne. Ob tej priložnosti se bomo na različne načine — srečanja, proslave, priložnostni članki v tisku ipd. — spomnili na boj proti španskemu fašizmu, posebno prepričljivo bode nekdanji španski borci povežali odmeve boja za svobodo v daljni deželi v knjigi »Spomini na špansko vojno 1936—1939«.

Sredi februarja letos so se na enem številnih posvetov zbrali bivši španski borci iz Ljubljane, ki bodo poleg mnogih drugih udeležencev španske revolucije iz vse Jugoslavije sodelovali pri izdaji knjige »Spomini na špansko vojno 1936—1939«. Tovariš Edo Kapor, glavni in odgo-

voril urednik spominov, je na posvetu poročal o delu zveznega pripravljalnega odbora, ki ima nalogo pripraviti gradivo za knjigo.

Misel o pisanju spominov je začela na V. kongresu ZZZB NOV Jugoslavije lani v Sarajevu. Bivši udeleženci španske državljanske vojne iz Jugoslavije in tujine so ob 30. obletnici sklenili obelodaniti spomine na to slavno obdobje. Novembra lani je pričel delati pripravljalni odbor, ki sedaj povezuje okrog sto bivših španskih borcev — bodočih avtorjev knjige.

Načrt knjige »Spomini na špansko vojno 1936—1939« je že pripravljen in obsega naslednja poglavja: I. vloga prostovoljcev iz balkanskih in srednjeevropskih držav v Španiji; II. kratak pregled temeljnih dogodkov v času Druge španske republike in razvoj državljanske vojne; III. osnove mednarodnih brigad; IV. kratak pregled političnih dogodkov v Jugoslaviji in odziv komunistov na špansko državljansko vojno; V. začetki organiziranja pošiljanja prostovoljcev v Španijo; VI. ustanovitve bataljona

»Djuro Djaković« in 129. mednarodne brigade »Dimitrova«; VII. na Ebru, sodelovanje jugoslovanskih prostovoljcev v tej bitki, razpust mednarodnih brigad in ponovna odločitev prostovoljcev, da nadaljujejo borbo v vrstah republikanske vojske; VIII. v vrstah republikanske vojske; IX. v vrstah republikanske vojske; X. v vrstah republikanske vojske; XI. v vrstah republikanske vojske; XII. v vrstah republikanske vojske; XIII. v vrstah republikanske vojske; XIV. v vrstah republikanske vojske; XV. v vrstah republikanske vojske; XVI. v vrstah republikanske vojske; XVII. v vrstah republikanske vojske; XVIII. v vrstah republikanske vojske; XIX. v vrstah republikanske vojske; XX. v vrstah republikanske vojske; XXI. v vrstah republikanske vojske; XXII. v vrstah republikanske vojske; XXIII. v vrstah republikanske vojske; XXIV. v vrstah republikanske vojske; XXV. v vrstah republikanske vojske; XXVI. v vrstah republikanske vojske; XXVII. v vrstah republikanske vojske; XXVIII. v vrstah republikanske vojske; XXIX. v vrstah republikanske vojske; XXX. v vrstah republikanske vojske; XXXI. v vrstah republikanske vojske; XXXII. v vrstah republikanske vojske; XXXIII. v vrstah republikanske vojske; XXXIV. v vrstah republikanske vojske; XXXV. v vrstah republikanske vojske; XXXVI. v vrstah republikanske vojske; XXXVII. v vrstah republikanske vojske; XXXVIII. v vrstah republikanske vojske; XXXIX. v vrstah republikanske vojske; XL. v vrstah republikanske vojske; XLI. v vrstah republikanske vojske; XLII. v vrstah republikanske vojske; XLIII. v vrstah republikanske vojske; XLIV. v vrstah republikanske vojske; XLV. v vrstah republikanske vojske; XLVI. v vrstah republikanske vojske; XLVII. v vrstah republikanske vojske; XLVIII. v vrstah republikanske vojske; XLIX. v vrstah republikanske vojske; L. v vrstah republikanske vojske; LI. v vrstah republikanske vojske; LII. v vrstah republikanske vojske; LIII. v vrstah republikanske vojske; LIV. v vrstah republikanske vojske; LV. v vrstah republikanske vojske; LVI. v vrstah republikanske vojske; LVII. v vrstah republikanske vojske; LVIII. v vrstah republikanske vojske; LIX. v vrstah republikanske vojske; LX. v vrstah republikanske vojske; LXI. v vrstah republikanske vojske; LXII. v vrstah republikanske vojske; LXIII. v vrstah republikanske vojske; LXIV. v vrstah republikanske vojske; LXV. v vrstah republikanske vojske; LXVI. v vrstah republikanske vojske; LXVII. v vrstah republikanske vojske; LXVIII. v vrstah republikanske vojske; LXIX. v vrstah republikanske vojske; LXX. v vrstah republikanske vojske; LXXI. v vrstah republikanske vojske; LXXII. v vrstah republikanske vojske; LXXIII. v vrstah republikanske vojske; LXXIV. v vrstah republikanske vojske; LXXV. v vrstah republikanske vojske; LXXVI. v vrstah republikanske vojske; LXXVII. v vrstah republikanske vojske; LXXVIII. v vrstah republikanske vojske; LXXIX. v vrstah republikanske vojske; LXXX. v vrstah republikanske vojske; LXXXI. v vrstah republikanske vojske; LXXXII. v vrstah republikanske vojske; LXXXIII. v vrstah republikanske vojske; LXXXIV. v vrstah republikanske vojske; LXXXV. v vrstah republikanske vojske; LXXXVI. v vrstah republikanske vojske; LXXXVII. v vrstah republikanske vojske; LXXXVIII. v vrstah republikanske vojske; LXXXIX. v vrstah republikanske vojske; LXXXX. v vrstah republikanske vojske; LXXXXI. v vrstah republikanske vojske; LXXXXII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXIII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXIV. v vrstah republikanske vojske; LXXXXV. v vrstah republikanske vojske; LXXXXVI. v vrstah republikanske vojske; LXXXXVII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXVIII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXIX. v vrstah republikanske vojske; LXXXXX. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXI. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXIII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXIV. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXV. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXVI. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXVII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXVIII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXIX. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXX. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXI. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXIII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXIV. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXV. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXVI. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXVII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXVIII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXIX. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXX. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXI. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXIII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXIV. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXV. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXVI. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXVII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXVIII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXIX. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXX. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXXI. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXIII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXIV. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXV. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXVI. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXVII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXVIII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXIX. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXX. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXXI. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXIII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXIV. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXV. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXVI. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXVII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXVIII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXIX. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXX. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXXI. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXIII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXIV. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXV. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXVI. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXVII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXVIII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXIX. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXX. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXXI. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXIII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXIV. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXV. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXVI. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXVII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXVIII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXIX. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXX. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXXI. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXIII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXIV. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXV. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXVI. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXVII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXVIII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXIX. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXX. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXXI. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXIII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXIV. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXV. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXVI. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXVII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXVIII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXIX. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXX. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXXI. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXIII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXIV. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXV. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXVI. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXVII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXVIII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXIX. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXX. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXXI. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXIII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXIV. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXV. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXVI. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXVII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXVIII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXIX. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXX. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXXI. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXIII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXIV. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXV. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXVI. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXVII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXVIII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXIX. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXX. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXXI. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXIII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXIV. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXV. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXVI. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXVII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXVIII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXIX. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXX. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXXI. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXIII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXIV. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXV. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXVI. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXVII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXVIII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXIX. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXX. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXXI. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXIII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXIV. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXV. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXVI. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXVII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXVIII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXIX. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXX. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXXI. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXIII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXIV. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXV. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXVI. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXVII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXVIII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXIX. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXX. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXXI. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXIII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXIV. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXV. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXVI. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXVII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXVIII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXIX. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXX. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXXI. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXIII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXIV. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXV. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXVI. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXVII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXVIII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXIX. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXX. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXXI. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXIII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXIV. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXV. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXVI. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXVII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXVIII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXIX. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXX. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXXI. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXIII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXIV. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXV. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXVI. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXVII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXVIII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXIX. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXX. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXXI. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXIII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXIV. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXV. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXVI. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXVII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXVIII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXIX. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXX. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXXI. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXIII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXIV. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXV. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXVI. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXVII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXVIII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXIX. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXX. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXXI. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXIII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXIV. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXV. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXVI. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXVII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXVIII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXIX. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXX. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXXI. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXIII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXIV. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXV. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXVI. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXVII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXVIII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXIX. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXX. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXXI. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXIII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXIV. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXV. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXVI. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXVII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXVIII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXIX. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXX. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXXI. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXIII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXIV. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXV. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXVI. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXVII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXVIII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXIX. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXX. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXXI. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXIII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXIV. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXV. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXVI. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXVII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXVIII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXIX. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXX. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXXI. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXIII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXIV. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXV. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXVI. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXVII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXVIII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXIX. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXX. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXXI. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXIII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXIV. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXV. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXVI. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXVII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXVIII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXIX. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXX. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXXI. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXIII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXIV. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXV. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXVI. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXVII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXVIII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXIX. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXX. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXXI. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXIII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXIV. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXV. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXVI. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXVII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXVIII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXIX. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXX. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXXI. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXIII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXIV. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXV. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXVI. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXVII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXVIII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXIX. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXX. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXXI. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXIII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXIV. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXV. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXVI. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXVII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXVIII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXIX. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXX. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXXI. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXIII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXIV. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXV. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXVI. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXVII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXVIII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXIX. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXX. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXXI. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXIII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXIV. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXV. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXVI. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXVII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXVIII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXIX. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXX. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXXI. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXIII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXIV. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXV. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXVI. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXVII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXVIII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXIX. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXX. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXXI. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXIII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXIV. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXV. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXVI. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXVII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXVIII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXIX. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXX. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXXI. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXIII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXIV. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXV. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXVI. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXVII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXVIII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXIX. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXX. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXXI. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXIII. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXIV. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXV. v vrstah republikanske vojske; LXXXXXXXVI. v vrstah republikanske vojske; LXXXX

ZBOROVANJE BORCEV 12. BRIGADE

Zadnjo nedeljo v februarju so se v domu JLA v Novem mestu zbrali nekdanji pripadniki 12. brigade, ki zdaj živijo na Dolenjskem. Sklicali jih je stal-

bo koristilo pri pisanju celotne brigade zgodovine. Sklenili so, da bodo pri zbiranju gradiva sodelovali vsi.

Dogovarjali so se tudi, da bo-

stavljanju seznama vseh tovarišev in tovarišic, ki so bili kdaj v 12. brigadi. Posebno pomembno je, da zberejo podatke o vseh padlih. Morda bi izdelali tudi spominski album brigade, kjer bi bile fotografije vseh njenih pripadnikov. Vsi, ki imajo fotografije iz vojnih časov, naj bi jih poslali brigadnemu odboru, da jih prefotografira, originale pa vrne lastnikom. Kdor nima vojnih fotografij, lahko pošlje povojne. Seveda se bo treba o tem predlogu še temeljito posvetovati in dogovarjati.

Poleg tega naj bi se bivši borci 12. brigade večkrat sestali. Zato so sklenili, da se bodo zbirali po večjih krajih, kjer živi več nekdanjih pripadnikov njihove enote. Novomeški pododbor je sklenil prirediti več tovariških srečanj te vrste.

Precej živahno so razpravljali o brigadni domovinski občini. Nazadnje so udeleženci sklenili, naj bi 12. brigada dobila kot domovinsko občino Litijo, skrbstvo pa bi morda razširili tudi na druge zasavske občine.

Odbor želi, da bi se oglašili

ni odbor te brigade. Namen je bil, da bi se dogovorili glede pisanja zgodovine brigade, domovinske občine in drugih vprašanj.

Zbralo se je lepo število borcev. Se vedno so to stare, vedno vesele partizanske grče, čeprav so se od vojnih časov sem obrzi spremenili. Mnogi se nč bi mogli spoznati. Pred šestankom smo si skoraj celo uro prisrčno stiskali roke.

Predlogov za delo odbora je bilo veliko in je bil torej sestanek uspešen. Brigadni odbor bo lahko iz priporočil udeležencev, ki so kovali zgodovino s svojimi dejanji, zbral mnogo koristnega.

Med drugim so sklenili, da bodo ustanovili v Novem mestu stalni pododbor, ki ga bo vodil nekdanji pomočnik brigadnega komisarja Jože Butara. Udeleženci so pozdravili sklep, da bodo napisali brigadno zgodovino. Le škoda, da že prej ni prišlo do česa takega. Mnogi borci imajo doma razne predmete in listine, ki so zdaj že zgodovinske vrednosti. Nekateri imajo doma celo sezname posameznih enot. Lojze Mirtič ima seznam dveh čet, v katerih je bil komisar in pomočnik. Tudi Jože Butara ima seznam. Posamezniki so že do zdaj opisovali svoje doživljanje in razne dogodke, kar

do začeli s pripravami za proslavo petindvajsetletnice ustanovitve brigade, ki bo leta 1968. Do takrat naj bi izdali brigadno zgodovino, ki naj bi jo vsi borci dobili kot spominsko darilo.

Z zborovanja so prosili vse nekdanje pripadnike brigade, naj bi poslali vse seznane, pred-

mete in druge listine tajniku odbora tovarišu Antonu Ahčinu-Pavletu, ki je zaposlen na upravi časopisa »TV 15«. Ljubljana, Beethovnova 10. Napisali naj bi tudi kar se da več spominov, ki bi jih poslali Ahčinu.

Dogovarjali so se tudi o se-

in pridružili delu vsi nekdanji borci 12. brigade, ki žive po naši državi. Pisali naj bi svoje spomine in drugače šodelovali.

V imenu udeležencev zborovanja v Novem mestu pa pošilja tovariški pozdrav

Vir Jerič

KREDITNA BANKA KOPER

KOT NASLEDNICA KOMUNALNE BANKE – NADALJUJE Z ZBIRANJEM DENARNIH PRIHRANKOV OBČANOV IN RAZPISUJE

ново nagradno žrebanje vezanih hranilnih vlog

Vsakdo ki vloži do 30. junija 1966 pri Kreditni banki Koper ali njenih poslovnih enotah najmanj 500 novih dinarjev in jih veže na dobo nad eno leto, bo udeležen pri nagradnem žrebanju, ki bo 6. julija 1966.

Pravico do udeležbe pri žrebanju imajo tudi stari vlagatelji vezanih vlog Komunalne banke Koper, katerim ne bo potekla odpoved vezane vloge do 30. junija 1966. Vlagatelji bodo pri žrebanju udeleženi z enim žrebnim listkom na vsakih 500 novih dinarjev vezane vloge.

NAGRADE:

- 1 šivalni stroj
- 2 električna štedilnika
- 2 radijska sprejemnika
- 2 filmski snemalni kameri
- 3 električni gramofoni
- 5 električnih mešalcev (mikserjev)
- 10 električnih brivskih aparatov
- 15 hranilnih knjižic po 100 novih dinarjev

Vloge sprejemajo bančne poslovne enote v Kopru, Izoli, Piranu, Postojni, Ilirski Bistrici in Sežani, kjer dobite tudi vse informacije.

Vezane vloge obrestujemo po višji obrestni meri!

KREDITNA BANKA KOPER

V SPOMIN VOJKI ŠMUC

Ob proslavi prekmorskih enot, ki je bila lani 4. julija v Ilirski Bistrici, je osrednji odbor priporočil, naj v posameznih krajih imenujejo po padlih prekmorskih ulice, trge, šole in druge objekte. Med drugim je tudi občinska skupščina v Izoli imenovala slovensko osnovno šolo po Vojki Šmuc, borki 3. prekmorske brigade.

Kdo je bila Vojka Šmuc? Rojena 9. septembra 1923 v Logatcu se je že 1927 z družino vrnila v Trst. Tam je še zelo mlada začela spoznavati krivice, ki jih

je prizadejal fašistični režim Slovincem in Hrvatom ter končno vsem delovnim ljudem. Uspešno je končala dvoletno italijansko trgovsko šolo, ker so bili vse slovenske šole ukiniteli. Že v zgodnji mladosti se je vključila v tajno delovanje proti fašizmu. Že 1940. je bila prvič v zaporu za pet mesecev. Ko so jo spustili, je živela pod policijskim nadzorstvom. Leta 1941 pa so jo spet aretirali in internirali v kraju Forenti v Lucaniji. Tam je spet poiskala zveze s slovenskimi mladenci, ki so jih polovili v letih 1942 in 1943, potem pa vtaknili v znane posebne delavske enote italijanske vojske. Prek njih je zvedela za partizansko gibanje na Primorskem. Kaj kmalu so fašistične oblasti prišle na sled njenemu delovanju in jo premestile v Terranu-

vo, kjer je dočakala prihod zavznih vojska.

Potem je bila v južni Italiji ustanovljena baza NOVJ. Vojka se je kot zavedna in napredna mladinka prijavila za delo v zavznih vojaški bolnišnici v Grumi. Tam so se zdravili tudi hudo ranjeni partizani, ki so jih pripeljali iz Jugoslavije. Delo v tej bolnišnici je izkoristila tako, da se je izučila za asistentko pri operacijah.

Novembra 1943 je po mnogih ovirah s strani zaveznikov 1. prekmorska brigada le odpotovala v Jugoslavijo. V taborišču Gravina so naši začeli organizirati novo brigado, ki je svoje organizacijske oblike dobila že prve dni decembra 1943. Takrat sta bila ustanovljena prva dva bataljona, ki so ju medtem premestili v taborišče Carbonara. Potem sta v Gravini nastala še dva bataljona. Naše vodstvo, poučeno z izkušnjami pri ustanavljanju 1. prekmorske, je sklenilo pustiti novo brigado še tri mesece zaradi urjenja v Italiji.

V novoustanovljeno brigado, ki je dobila naziv 3. prekmorske, je prišla Vojka decembra 1943. Poslali so jo za sanitetno referentko 3. bataljona. Prve dni marca 1944 je Vojka s svojo enoto odpotovala na Vis.

Zaradi svoje borbene preteklosti in sposobnosti je Vojka veliko prispevala h kulturnemu in političnemu delu med mladino v brigadi. Ta brigada je bila mladinska, saj so bili v njej povsevin fantje letnikov 1924, 1925 in 1926, ki jih je fašizem pobral v najbolj izpostavljenih vaseh Istre in Slovenskega Primorja. Bilo jih je nad 1500, ki niso hodili v slovenske šole. Večina jih je prvič prišla v stik s slovensko kulturo in pismenostjo šele v Carbonari in Gravini. Tam so začeli pevski zbori, dramske skupine in tečaji slovenščine. Prav tam se je Vojka tako odli-

kovala, da so jo vsi spoznali in začeli spoštovati. Kakšno priljubljenost in spoštovanje je uživala, nam pokaže zbiranje podpisov ob njeni nameravani premestitvi v 2. bataljon. Štab je moral popustiti, toliko je bilo podpisov, naj ostane v 3. bataljonu.

Po prihodu na Vis je brigada dobila nalogo varovati vzhodni del otoka. Začelo se je trdš vojaško življenje pod šotori na pekočem soncu. Prav tam je Vojka prenašala svoje znanje na druge. Dalmatinskih otokov in iz Italije je prišlo v brigado veliko deklet, ki so jih razporedili kot bolničarke po četah in vodih. Vodne bolničarke so začasno dodelili bataljonskemu previjašču in brigadni ambulanti. Kakšno odgovornost so imele ta dekleta, da so v zelo težkih razmerah vzdrževala higieno in obvarovala vojake pred boleznimi! Saj so vodo na otok vozili celo iz Italije.

Tretji bataljon, v katerem je bila Vojka, je izvedel prvo samostojno akcijo na Braču. V njenem dnevniku beremo, da so izgubili 3 tovariše, ranjeni pa so bili štirje. Sovražnik je izgubil 67 padlih in ujetih. Po vrnitvi na Vis je Vojka zapisala v bataljonski časopis:

»Težko mi je bilo, ko sem te obvezovala, toda roke se mi niso smele, ker se mi niso smele. Gledal si me, v tvojih očeh je bilo vse... Ponoč, zaupanje in bolečina. Pretil si svojo kri za domovino.

Verjemi mi, tovariš, čeprav sem hladnokrvno delala okoli tebe, čeprav se je zdelo, kot bi mi bilo vseeno, v resnici ni bilo tako. S teboj sem čutila bolečine in trpljenje.

Mogoče sva se nekoč, ko sva bila daleč od hudega ognja mitraljezov in minometov, šalila in smejala in si mi v šali dejal: No, ko bom ranjen, me boš že obvezala, ali ne? Danes si pa tu pred menoj ranjen in to močno ranjen. Obvezujem te, misli pa mi uhajajo v prihodnost, k drugim tovarišem. Vidim jih ranjene, bojim se, da kdo ne bo padel. Pa tudi to bomo preživeli, saj se zavedamo, da ste se žrtvovali za domovino, da ste prelili svojo drago-

ceno kri za osvoboditev svojega naroda.

Sledile so akcije za osvoboditev Korčule, Pelješca, končno se je brigada izkrcala na kopno pri Baški vodi in Krilu. Pred tem je bila Vojka 12. septembra 1944 pred tribunom na Visu, ko je tovariš Tito pred enotami 26. divizije ob podelitvi proletarskega naziva 1. dalmatinski udarni brigadi prvič izgovoril »Tuje-ga nočemo, svojega ne damo.« Tam je bilo med drugimi nad 5000 prekmorcev, med katerimi so prevladovali Primorci in Istrani.

Po osvoboditvi Splita, Kastelov, Trogirja, Sibenika in Konjevratov je bojna pot vodila brigado pred Knin. To mesto je bila zadnja sovražnikova utrdba v Dalmaciji. Trideset dni se je skoraj neprestano bojevala 3. prekmorska na zunanjih položajih okoli Knina, pri Drnišu, na Kosovem polju, Promini. Knina se bodo spominjali mnogi prekmorci vse življenje. Vsak peti borec je ali padel ali bil ranjen. Po bitki je popolna prekmorska brigada izpopolnila vrzeli v drugih brigadah. V 3. prekmorski brigadi je padlo ali bilo ranjenih nad 400 borcev. Med njimi bili znani junaki kot Drago Benčina, Janez Volk, Jože Gruden in mnogi drugi. Padli sta tudi dve to-

varšiči – Vojka Šmuc in Nada Zagarjeva, hči gorenskega junaka Staneta Zagarja.

Vojka je padla, ko je pomagala hudo ranjenemu Rajku Mohorščiču, komandirju 3. čete 3. bataljona, rojaku iz Sežane. Pokopali so jo v Lukarini pod planino Promino.

Kako so Vojko cenili in spoštovali v njeni brigadi, nam pove sestra, ki ga je napisala o njej Nada Zagarjeva nekaj dni pred svojo smrtjo:

»Sla sem mimo tvojega groba,« piše Zagarjeva. »Tito je bilo, vse mrtvo, toda pred menoj je vsajala tvoja podoba, tvoje veliko delo, tvoje junaštvo. Srešlo me je, da te ni več med nami.

Da, padla si, Bulajusa! Ta trah bo za vedno v spominu naših borcev, v spominu naših mladincev. Saj so tam grobovi naših borcev, med katerimi si tudi ti, Vojka!

Čuje se bobnenje v daljavi, minometi pojejo svojo smrtonosno pesem, ti pa počivaš v dalmatinskih tleh, nedaleč od kraja, kjer si se bojevala. Slišala sem o tvojih hrabrosti, visoki zavesti. Saj si vse to pokazala, izrazila samo z enim dejanjem, takrat ko si prevzela ranjenega tovariša komandirja v trenutku, ko so nemški minometi najbolj streljali, ko so mitraljezi najhujše tolkli po naših položajih.

Takrat ko si se sklonila v sanitetno torbico po nove obveze, da bi tovarišu povežala še drugo rano, je pršila po zraku krogla, ki te je zadela. Obledela si mrtva. A tvoje junaštvo živi med borci, med vsemi sramežljivci, mladinci, za vedno v naših srcih.

Spominjam se dneva, ko sem te prvič videla. To je bilo v Italiji, ko si prišla v partizansko taborišče z željo, da bi se bojevala v naših vrstah. Že takrat sem občutila tvojo veliko ljubezen do boja, saj si vsak dan spraševala, kdaj gremo v domovino. Pomagala si v organizaciji, ko smo prirejali mladinske konference za primorske Slovence. Ti si bila ti-

morskem, v Trstu. Sama si mi pripovedovala, kako ste organizirali tajno slovensko šolo v Trstu, prav v času, ko so fašisti najbolj tolkli po vas, ko so zverji hoteli uničiti narod, ki si ga tako ljubil, saj si bila njegova hči, hči slovenskega naroda. Danes vemo, zakaj si s tako silo, energijo, mladinskim zanosom šla v boj. Saj si se hotela masčevati za vse gorje, ki so ga prestali Primorci, hotela si masčevati bazoviške žrtve, žrtve istih, ki so leta in leta trpeli po jetih in nazadnje umirali od lakote. Te žrtve, ki jih je slovensko ljudstvo darovalo zato, ker je hotelo znova vstati. Zato, ker je s slovensko pesmijo, s svojo zastavo, svojim jezikom hotelo pokazati, da ne bo bita suženj, ampak svobodni narod, enakopraven drugim narodom.

Vojka, ti si hči tega ponosnega naroda! Iz tvojih besed je zvenelo samo eno – masčevanje za vse gorje, ki ga je prestajalo primorsko ljudstvo, ustvarjati med mladino novo življenje, za vedno pokopati in izbrisati sledove fašistične vzgoje.

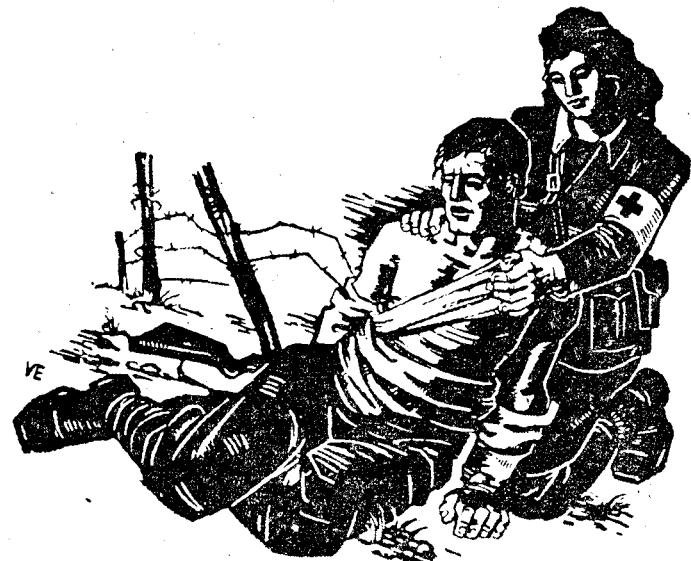
Ustvarila si ta ideal, toda svojega dela nisi dokončala. Padla si zanj. Po tvoji smrti je med našimi borci šel vzkič: Masčevati Vojko. Spominjali se bomo mladinci svoje Vojke ob vsakem strelu iz puške, mitraljeza, minomete, še večja strast nas bo zgrabila v boju za svobodo. Vojka! Bojevala si se na dalmatinskih tleh, prav tako kot svojo ljublja dalmatinsko zemljo. Tvoja zavest je bila tako močna, da si spoznala, kako se je potrebno bojevati tukaj, daleč od doma, prav tako kot bi se bojevala doma. Spoznala si ljubezen dalmatinskega borca do svoje zemlje. Tudi ti si jo ljubila, se zanj žrtvovala, da bi bila svobodna. Tvoja plemenita duša se je povežala z njimi v skupnem boju proti našemu sovražniku. Izpolnila si svojo veliko dolžnost do domovine. Vem, da si čutila isto srečo, val neizmernega veselja ob osvoboditvi Splita, Sibenika, kot so jo čutili dalmatinski ljudje.

Toda v srcu ti je tlela še ena želja: videti svobodno primorsko zemljo, deželo največjega trpljenja pod fašizmom, videti bistro Soto, ki bo pela slavo svojim junakom, ki bo pela pesem o večni svobodi. Glej, Vojka! S to slavo boš ovenčana tudi ti kot hči naroda, ki se je borila za narod. Danes, ko osvobajamo vso našo domovino, ko se narod Jugoslavije zaveda velike dolžnosti pri ustvarjanju nove države, nam vsaka taka žrtve je bolj krepki značaj, je kleni voljo, še bolj podžiga k boju, masčevanju... Masčevali te bomo, Vojka, z delom, bojem, z ustvarjanjem novega ideala, za katerega si tako junaško padla. Tito in narod bosta prinesla tvojim primorskim ljudem svobodo in njih več mi je ne bo vzela. Tebi, Vojka, pa bo ljudstvo pelo slavo o junaštvu.

Nekaj dni kasneje je padla tudi Nada Zagarjeva...

Leta 1947 je delala na mladinski progi Samac-Sarajevo brigada tržaških mladincev, ki je nosila ime Vojke Šmuc. Zaradi požrtvovalnega dela so jo trikrat proglasili za udarno.

Tudi mi, preživeli borci 3. prekmorske brigade, se bomo padle tovarišice Vojke Šmuc vedno spominjali s hvaležnostjo. Albert Klun

EWEN MONTAGU

MOŽ, KI GA NI BILO

Zanj sem bil lahko brez skrbi, da ne bi ničesar izblebel, da ne bi ponovil ničesar, kar bi mu bil »zaupal kot človeku, na katerega se zanesem«. Sir Bernard je znal molčati ko riba, prepričan sem bil, da bi spraševal le po tistem, kar bi bilo nujno potrebno za rešitev problema, ki bi mu ga zastavil. Zadovoljil bi se z dejstvom, da hočemo Nemcem in Špancem podtakniti truplo, ki naj bi bilo žrtev letalske nesreče. Ne bi me spraševal, zakaj, ne bi mu bilo do tega, da bi to skušal drugače zvedeti.

Telefoniral sem torej siru Bernardu in dogovorila sva seza stanek v njegovem klubu Carlton Junior. Tam sem mu ob kozarcu whiskyja razložil svoj problem. Po kratkem premisleku mi je postregel z enim tistih kratkih in popolnih mnenj, ki so že prepričala toliko porot in sodnikov. Njegovo mnenje me je navdalo z upanjem. Ko bi truplo plavalo v letalskem rešilnem pasu v trenutku, ko bi ga našli, potem bi lahko uporabili truplo človeka, ki se je utopil ali pa umrl za kakršnikoli naravnim vzrokom. Žrtve letalskih nesreč na morju umro včasih zaradi rane, ki jo dobe pri katastrofi, ali pa utonejo. Prav tako pa jih veliko umre zaradi mraza ali celo zaradi padca. Področje naših raziskav potemtakem ni bilo tako omejeno, kot sem se bil bal.

Moje mnenje o siru Bernardu je bilo popolnoma upravičeno. Ta izredni človek me je poslušal in mi odgovarjal, ne da bi sploh kdaj pokazal, da je radoveden, čeprav je moral biti. Pojasnil mi je nekaj vprašanj iz patologije, ki sem mu jih zastavil, toda niti enkrat ga ni zanimalo, zakaj mi je do teh pojasnili in kaj imam za bregom.

Vendarle pa naše raziskave niso bile lahke. Delati smo morali prikrito, za vsako ceno smo se morali izogniti klepetavim ljudem, nismo smeli tvegati, da bi se kdo utegnil spomniti, kako je nekdo iskal truplo, zakaj takšna zadeva je bila zares idealna za opravljanje. »Aha, ali že veste? Kako čudna zadeva! Ta in ta je pred dnevi vprašal tega in tega, kje bi lahko dobil truplo...« Zato smo delali skoraj zarotniško. Bilo je leta 1942, ko je bilo pogostokrat okoli nas mnogo trupel, mi pa nismo mogli dobiti nobenega.

Nekaj časa smo že mislili, da bomo morali izkopati kakšnega mrljica ali pa posnemati slovitega Burka (tega so leta 1829 obesili, ker je zadavil več ljudi, ki jih je potem prodajal razteševalcem). Seveda nam kaj takšnega ni bilo preveč pri

BRITANSKI GENERAL, SIR BERNARD LAW MONTGOMERY (S KLOBUKOM) POJASNUJE PREMIKE CET GENERALU WILKIEJU (S TROPSKO CELASNO). MONTGOMERY VELJA ZA ZMAGOVALCA PUSCAVSKE BITKE PROTI ROMMELOVIM CETAM

srcu. Poizvedovali smo pri vojaških zdravnikih, ki smo se nanje zanesli, toda vedno, kadar se je že ponudila kakšna priložnost, je pred nami zazijalo brezno. Včasih sorodniki ne bi bili za to, včasih si nismo upali tvegati, ker bi utegnili vse izklepetati, včasih pa nam ni ustrezal vzrok smrti...

Naposled je kazalo, da ne bo mogoče nič drugega kot slediti neslavnemu zgledu grozovitega Burka ali pa razširiti naše raziskave na tveganje, da vzbudimo sumničenja. In takrat smo zvedeli, da je nekdo umrl za pljučnico, ker se je bil prehladil. S patološkega stališča nam je ustrezal. Mrzlično smo začeli poizvedovati o njegovih preteklostih in njegovih sorodnikih. Kmalu smo spoznali, da ne bi ničesar izblebeli ne ponovili, kar bi jim povedali. Preostalo pa je osrednje vprašanje: ali bomo dobili dovoljenje za »uporabo« trupla, ne da bi povedali, kaj nameravamo storiti z njim in zakaj? Naša pojasnila so se namreč morala omejiti le na zatrdilo, da namen opravičuje napore, da ne bo prav nič storjenega brez pristanka najvišjih oblasti in da bodo posmrtni ostanki potem spodobno pokopani, čeprav pod lažnim imenom.

Dobili smo dovoljenje — in še vedno smo močno hvaležni — s pogojem, da ne bomo nikdar razkrili, za koga gre. Tako se bom torej omejil le na podatek, da je šlo za tridesetletnega mladčaka. Zadnje čase ni mogel biti preveč trdnega zdravlja, vendar nas to ni vznemirjalo. Višjemu oficirju, ki mu to ni bilo preveč všeč, sem pojasnil:

»Ni treba, da bi bil podoben aktivnemu oficirju, marveč le štabnemu oficirju.«

Iz previdnosti sem se spet oglasil pri siru Bernardu Spillsburyju. Izrazil je popolno zadovoljstvo: pljučnica je bila naš adut, zakaj bržkone je bilo v mrtvečevih pljučih nekaj tekočine, kot je to mogoče pri človeku, ki se je bil utopil v razburkanem morju. Ko bi bil kdo le opravil obdukcijo, bi bilo kaj malo verjetno, da bi opazil razliko med morskoro vodo in tekočino v razpadajočih pljučih.

Na koncu pogovora je sir Bernard dejal z zanj značilno trdnostjo:

»Prav nič se vam ni treba bati obdukcije v Španiji. Le patolog z mojimi izkušnjami bi lahko ugotovil, da ta človek ni umrl zaradi padca letala v morje. Takšnega patologa pa v Španiji ni.«

Odločili smo se torej, da spravimo truplo v ledenico, dokler ne bo vse pripravljeno, da ga uporabimo.

III. poglavje

OPERACIJA »MESO ZA PASTETO«

Zdaj sem moral pridobiti splošno privolitvev za načelo operacije. Predvsem pa je bilo treba — kot vedno — najti geslo. Razen za določene operacije, ki si je zanje sam premier Churchill izmišljal gesla, smo imeli seznam, ki smo ga bili sami sestavili za armadne službe in različna poveljstva

(NADALJEVANJE)

V blejskem koncu menda ni starega partizana in ne aktivista, ki ne bi vedel za Vokovo hišo in poznal Vokove mame, dvainsedemdesetletne Ivane Vovk z Mlinega.

Njena stara hišica, pripeta kot lastovičje gnezdo ob breg nad Jezernico, je spet polna mladih ljudi. Spet odmevata izza oken smeh in pesem, kdaj pa kdaj tudi gajga, kot pač povsod, kjer je dosti otrok. Zdaj se Vokova mama ubada z nemirnimi vnuki Andrejkom, Tončkom, Janezom in Vido. Ovdovela snaha ne zmore vsega. Dom zopet živi vsakdanje življenje z vsemi skrbmi današnjega časa.

Leta 1945, ko so se Mlinani z ostalimi ljudmi veselili majske svobode, ki jih je odrešila štiriletna okupatorske teme, je bila Vokova hiša prazna. Plevel se je »bohotal ob kamnitih stopnicah pod vrati in trava je zarasla ozko dvorišče. Vrata so bila zapečatena že leto dni in skozi motne šipe zagrnjenih oken ni mogel noben sončni žarek prodrati v mračne, s pajčevino prepredene izbe. Nikjer

Ali že ni bilo dovolj? Bila je neznansko nesrečna. Pot domov je bila še težja, še bolj tvegana in daljša. Preživela je pekel begunjskih zaprtov, Ravensbrücka, Dachaua, Bad Tölza, kjer so jo ožemali, dokler niso izcedili zadnji atom njene moči. In zdaj, na pragu svobode, ko je skoraj doma — mora umreti od roke Angležev, naših zaveznikov, ki jih je tako težko in dolgo čakala. Ne! Ne! Zdaj res ne smem umreti, ji je udarjalo skozi možgane, ki so se izgubljali v nezvesti. Doma jo čaka mož — gotovo se je že vrnil iz Mauthausa? Sin Andrej najbrž že tudi beži iz Dachaua. In Tonček, ki partizani v Jelovici — jo že težko čaka. Šaj ga ni videla že več kot eno leto. Videti mora tudi svoje fante partizane, ki so jo skoraj vsako noč obiskovali, ko je bila še doma: Poljančevega Janka, Mešinkovega Tončka, Čutovega Toneja pa Hebrletovega Janka in vse druge. Tudi svojo zapuščeno hišo nad Jezernico mora spraviti v red in tisti mernik njive je treba še posejati, da bo kaj za čez zimo v shrambi. In tega nikakor ne sme pozabiti: izpod cementnih stopnic pred vrati mora izkopati pločevino škatlo, v kateri so dokumenti o pobranih prispevkih za OF, zapisniki s sej odbora in navodila za mobilizacijo v NOV. Zadržaj hip jo je zakopala, da ni prišla v roke esesovcem.

Tovarišice so si hitro pritekle na pomoč. Obvezale so jo, in ji pomagale na nogo. Klub omotici se ji je pojavila neka neznana, čeprav slabotna moč, kot da pri-

so se borili za svobodo. Od dvainštridesetega leta naprej so hodili k njim skoraj vsako noč. On in sin sta jim popravljala čevlje, šivala in krpala, mama jim je posušila, s čimer je pač mogla, in jih obveščala o vseh novostih z Bleda, ki je bil tačas poln gestapovcev in drugih okupatorskih vajakov. Potlej so prevzemali Vokovi nove, čedalje zahtevnejše naloge. Zbirali so hrano, obleko, obutev, zdravila in tudi orožje. V temnih nočeh so partizani z vozom odvažali ta material proti Jelovici. Večkrat je bilo treba nabaviti za ranjene in bolne partizane zdravila. Mama je odšla k dr. Beneditku in jih dobila. Zdravnik nikoli ni odbil njene prošnje. Napisal je recept na njeno ime in dejal: »Mama, bolna bova morala biti.« In Vokova mama je bila kar naprej bolna, da partizanom nikdar ni manjkalo zdravil.

Kadarkoli je šla na njivo na Voke pri Savi, je s seboj vzela kakšno malenkost za fante na Jelovici. V začetku 1943. leta sta z očetom spremila na Voke tudi Tončka, ki je odšel v partizane. Mama je ostala na bregu Save vse dotlej, dokler sin ni prebredel dežne vode. Selo ko je bil onstran reke, je zautila bol za njim, ki je izginil v gozdu. Toda solze ni potlačila. Vedela je, da je tam njegovo mesto.

Potlej so se vrstila zaslisevanja. Gestapovci so bili kar naprej pri hiši in spraševali, kje je fant. Očeta in mater so klicali na komando in jih spraševali o tem in onem, a vedno zaman.

armade. Njena bol za izgubljenim možem in sinom je bila neizmerna. Ostala je sama, bolehnata in žalostna. Vzela je v roke belo tkanino, jo izrezala v obliki kroga in začela šivati kot nekoč v taborišču. Z rdečo nitjo, kot bi pisala z lastno krvjo, je vtakala v bombažni prt vse datume, nazive jetnišnice, taborišč in krajev po vrsti, kakor jo je vodila pot od 22. julija 1944 do 15. maja 1945, ko se je vrnila in s tem sklenila ta življenjski krog trpljenja.

Življenjepi

na prtiču

pod starim slemenom ni bilo živega bitja. Vse do zadnjega je pobrala nacistična kuga.

Daleč stran, nekje na Bavarskem okoli Bad Tölza, na poti proti Meisenbachu, se je v teh dneh izmučena in onemogla pomikala manjša skupina žena. Boječ, kot preganjana divjad, so tavale po skrivnih stezah med komaj ozelenelimi gozdovi, po neznanih poteh, ki naj bi jih najhitreje in najbližje pripeljale v Tirole in naprej čez Karavanke. Sestrada ne, bolne, v razcapanih jetniških oblekah so se vlekle kot prikazni v neznane dalje, ki jih ni hotelo biti konca, z edino željo, z enim samim upom, ki jih je še držal na nogah — domov!

Med njimi je bila tudi Vokova mama, takrat petdesetletna pobegla jetnica št. 123322 iz koncentracijskega taborišča Dachau.

Osviela, majhna, koščena, z globoko vdrtimi duplinami, iz katerih so vodene oči nemirno iskale gore na obzorju, je počasi podrsavala za njimi.

Izenada, ko se nobena od njih ni tega nadejala, so svignila nad njimi angleška letala. Jeneč so jih takoj prepoznale po značilnem zvoku motorjev, saj so jih neštokrat slisale nad taboriščem in se jih veselile. Toda — letala so kot jastrebi preteče zakrožila in začela v istem hipu strahotno obstreljevati nesrečnice iz strojnice. Presenečene jih je zajela panika. Bežale so vseppek po livadi proti gozdu, da bi ušle smrtonosnim izstrelkom. Vokova je vsa prepadena stopila za deblo in prestrašeno gledala v bobneče nebo. Še preden se je zavedela, jo je zadelo v nogo. Zautila je bolečino, kot bi jo kdo udaril s kolom. Oprtela se je debela in počasi drsela ob njem, dokler se ni zgrudila na tleh. Kri je zalila raztrgana čevljev in tekla po tleh, po nemških tleh...

haja iz kostnega stržena. Morala je naprej.

Na Tirolskem so bili na srečo že Amerikanci. Dali so jim vozovnico za vlak. Končna postaja Radolfzella.

Saj to je nemogoče — se ji je zdelo prvi hip. S tovarišicami je odsejala na vlak. Odpejal ji je po neskončno dolgih dnevih trpljenja v taboriščih, suženjskega dela v tovarni streliva, tlake pri hudobnem bavarskem kmetu, od koder je pobegnila. Res, prav zaradi se peljejo nazaj domov. Vlak je splohal neznansko počasi in težko. Ustavila se je na vsaki postaji, stal celo večnost in zopet lezel, kot bi se norčeval iz potrpljenja neučakanih žena, ki so hotele biti čimprej doma.

Vokova mama z ranjeno nogo je bila kljub temu srečna. V majhnih cili, ki jo je ljubosumno stiskala v naročju, je poleg drugih drobnjarij nosila tri sive prtičke, ki jih je skrivaj šivala v Ravensbrücku. V tovarni streliva so dobivali bombažne krpe za brisanje strojev, ne dosti večje od žepnega robca. Vzela je eno, pa drugo in tretjo, ko jo nihče ni opazoval. V baraki je iz odeje izpuliila nitke in tako skrivaj naredila prtičke. Obrobila je krpe z drobnimi cvetkami in vsila naziv taborišča z datumom. Te prtičke je nosila s seboj, vsa težka pot in jih ima še danes. Misli so ji uhajale nazaj v čas, preden so jo odgnali esesovci. Zamaknjeno je gledala v neznane gore in obujala spomine na dneve, ko so nacisti zasedli deželo.

Takrat so bili še vsi doma. Mož je čevljaril, Andrej pa mu je pomagal. Tonček se je učil za ključavničarja. Bila je polna hiša, če so bili vsi trije doma. Težko so se preživljali že v stari Jugoslaviji, potem pa je bilo še slabše. Hodila je na dnino, redila prašica in kozo, da je imela vsaj mleko doma.

Za Nemce niso marali pri Vokovih že koj od začetka, čeprav so se dobrikali, ko so prinašali čevlje v popravilo. »Nak, s švabi se pa ne bomo mešali.« je rekel odločno oče Andrej. Zena in sinova so bili istih misli. Ze pred vojno so bili zavedni Slovenci.

Ko so se v okečih pojavili prvi partizani, je stari Andrej vedel, kje mu je mesto. Širokocrsni, kot se spodobita rodoljuba, je na stežaj odprl vrata svojega doma vsem, ki

V vasi so osnovali odbor OF. Oba Vokova sta bila med ustanovitelji. Nista se ustrašila groženj in nenene opazovanja. Še bolj pospešeno sta delala za OF. Na tajnih sejah odbora sta prevzemala naloge, ki jim je bil malokdo kos. Mlinska organizacija OF je bila takrat ena od boljših na Bledu.

Potem je prišel tisti usodni dan, 17. julij 1944. leta — izdaja. Nekdo izmed vaščanov je do potankosti obvestil gestapo o organizaciji. Bila je na njivi na Vokah, ko ji je odbornik Rudi Kunelj pritekel povedat, da so Nemci prišli po moža in sina Andreja. Do večera ni upala domov. Pet dni pozneje so zaprli še njo skupaj s še 31 pripadnikov OF na Mlinem. Odgnali so jih v begunjske zapore, od tod pa po treh mesecih v Nemčijo. Tisti dan se je začela krvava pot, nov krog življenja, ki se je blizal svojemu koncu na tem potovanju domov.

Takoj ko se je vrnila vsa onemogla in bolna domov v zapuščeno hišo, so ji povedali, da so moža sežgali v Mauthausenskem krematoriju. Sosedje so ji izročili nemško osmrtnico, na kateri je kratko pisalo: Andrej Vovk, čevljar z Bleda, umrl 27. decembra 1944 ob 5.00. Osmrtnica je bila napisana 15. februarja 1945. Za sina Andreja ji nihče ni vedel povedati, ali je ostal v Dachau ali kje drugje. Dober mesec pozneje se je pojavil popolnoma izčrpan doma. Na jesen je že umrl.

Ostal je samo Tonček. Bil je vojak nove jugoslovanske

nja. Poleg napisov je s svetlo modrimi šivi vtakla podobne barak, dreves in drobnih cvetic. Prtič je obrobila s čipkami.

Ta prt in dva manjša, še iz taborišča, ima zdaj skrbno zložene v polivinilasti vrečki poleg rdečega trikotnega znaka in počrnelega traku s številko 123322, nepozabnih znamenj trpljenja, ki ju je nosila na levem rokavu taboriščne halje. V drugi vrečki hrani dragocen spomin na možovo in svoje ilegalno delo: zarjavelo pločevinasto škatlo z dokumenti, ki jo je izkopala izpod stopnic, in — na kar je posebno ponosna — bleščečo medaljo za zasluge za narod, ki jo je prejela kmalu po osvoboditvi, med prvimi v vasi.

Obiskovalcem, nekdanjim borcem in aktivistom, pa tudi vsem drugim ljudem rade volje pokaže te dragocene spominke. Toda za vse na svetu ne bi dala te nenavadne zbirke. Veliko so ji že ponujali, jo nagovarjali in prosili, ona pa odgovarja vsakomur enako: »Dokler bom živa, ne dam iz rok. Ko pa umrem, lahko dote, če se vam bo zdelo to vredno.«

Kdor pozna to skromno ženico, nekdanjo aktivistko, jetnico in partizansko mamo, jo mora razumeti. To je njen življenjepis, pravzaprav del njenega življenja, ki ga je trpela zavestno, z vsemi nupori in voljo, da bi dočkala današnji dan.

Jošt Roic

(NADALJEVANJE IZ PREJSNJE STEVILKE)

Ganljivo želja, toda le kaj naj počne s to prodano senco, s tem zavoženim človeškim bitjem med vojnjo v oklopnem vlakcu in pozneje v Italiji? Sploh pa je obljubil prijatelju sottotenenteju, da mu bo posodil Rozmana za časa njegove odsotnosti. Rozman ima nos za ženske in sottotenente ni naučen vojskovati se brez žensk.

»Oh, da, posodil ti ga bom za dva, tri tedne, tudi škornje zna odlično snaziti!«

V zameno mu je sottotenente posodil svojega belega psička s sluzastim gobčkom, da ga bo zabaval med vojnjo.

DUSAN MEVLJA:

Kako se je signor tenente srečal s partizani

Vrste na dvorišču so postrojene. Straže na obeh straneh vrst so postavljene. Vojaški odpro velika in težka vrata, ki turobno zacvilijo. Tenente poveljuje: »Avanti!«

Kolona ujetnikov, namenjenih za transport v notranjost imperija, stopa na žalostno pot suženjstva.

Noč je svetla in polna bleščečih zvezd. Mesto je mrtvo in zapuščeno. Noge obsojencev prestopajo prag transportne postaje. Vlak jih pričakuje na tiru nem in mrakoben. Tisoče je že prepeljal in jih odtrgal domovini. V njegovih živinskih, obdrsnih in gnilih vagonih so spali in sanjali o domovini, ki so jo zapuščali. Kdo ve, če se bodo kdaj vrnili?

Vojaški tovariljo ujetnike. Štirideset od petdeset ljudi stlačijo v vagon in ga zaplombirajo. Postopek je isti kot pri transportu živine.

Tenente ureja priključitev oklopnjaka vlakcu. Iz teme pripopiha po tiru jeklena trdnjava in se sklene z vlakom.

»Ujetniki so že vsi v vagonih.« raportira seržente in predaja neke listine tenenteju. Vse bi bilo v redu, ko se tenente ne bi nečesa spomnil: »Maledetto, psička ni nikjer. Pozabili so ga vzeti iz konjušnice, nemarneži. Da mi greste takoj ponj!«

Tenente je razburjen do skrajnosti. Babjeveren je in veruje v fetiše. Psiček ga bo varoval pred smrtno, zato ne gre brez njega nikamor. Seržente, ubogi, za vse zabljeni seržente dirja

v vojašnico. Medtem si tenente prižge cigareto in si ogleduje notranjost oklopnega vlaka. Pogovarja se s strojevodjo in posadko. Cisto udobno bo. Tukaj bo sedel on, komandant transporta, zraven na mehki blaziniči pa bo spančkal psiček. Kam je neki vtaknili zavojček z bonbončki... aha, tukaj je. Vse je v najlepšem redu.

Ujetniki so posedli in polegli v živinskih vagonih na vlažna, umazana in smrdljiva tla. Nekateri molčijo, drugi se pogovarjajo in skušajo pozabiti stvarnost, v katero so zabredli, nekateri so zaspali od utrujenosti, lakote in žeje.

Kar tako bi jih radi odpejali seržente teme, brez slovesa in tolažbe. Prikrili bi jih radi očetom in materam, zadušili bi radi

njihove krike sredi gluhe noči. A ti ljudje so vse preveč resnični in živi, da bi lahko ravnali z njimi kot s številkami ali mrtvimi dušami.

V četrtim vagonu, kjer je največ mladih fantov, je živo kot v panju. Nobene žalosti nikjer, nobenega malodušja.

»Pokazali bomo tem smešnim fašističnim klavcem, da ne poznamo bojznosti!« govori v kotu vagona navdušeno fant s kostanjevimi lasmi in z ognjem v očeh. Tisti je, ki mu je pripeljal signor tenente na Tyrševi cesti zasušeno, ker se mu ni hotel umakniti. Tudi njega je izsledilo Rozmanovo izostreno oko med množico in ga opredelilo kot sumljivega za internacijo.

»Tovariši, zapojmo!« Ujetniki v vagonu vstanejo in udarjajo z okovi na rokah ob stene, z nogami pa istočasno topotajo po tleh. Sosedni vagon povzame ritem neugnanega upora in kmalu rožlja, hrešči in poka ves vlak.

Signor tenente, ki čaka na psička, se zdrzne: »Kaj naj pomeni to? Kanalje niso izgubile poguma. Karabinjerji!«

Tenentejev glas je raskav in razburjen: »Ukrotite ujetnike!« Karabinjerji tekajo ob vlakcu in trkajo na stene plumbiranih vagonov: »Silenzio!« Ujetniki se posmehujejo begajočim vojakom in podvijo röpöt. Ko se namerava zapoditi sam tenente nad razgrajace, ropot utihne.

(NADALJEVANJE NA 10. STRANI)

■ V Evropi živi približno 660 vrst ptic; od teh jih živi v naših krajih 508 vrst.

● Ruski car je pred približno 166 leti prodal Aljasko Ameriki za 7.200.000 dolarjev. Danes dobi ZDA na Aljaski letno samo v rudah vrednost — 70.000.000 dolarjev.

● 1964. leta je bilo zgrajenih v Evropi 5.600.000 stanovanj ali 155 tisoč več kot 1963. leta.

● SZ zaseda po obsegu stanovanjske izgradnje prvo mesto na svetu. V Sovjetski zvezi zgradijo približno 2.000.000 stanovanj na leto.

Zanimivo

● Lačni otroci. Po podatkih sklada ZN za pomoč trpi najmanj 560.000.000 otrok na svetu zaradi nezadostne prehrane.

● Televizija in služba božja. Po neki anketi BBC se je v poslednjih sedmih letih kar dve tretjini zmanjšalo število ljudi, ki hodijo k službi božji. Večina anketiranih je izjavila, da sedijo v času, ko se opravlja služba božja, raje doma ter gledajo televizijski program.

● Avstralsko drevo evkaliptus spada med rastline, ki dosežejo največjo višino. Evkaliptus, ki utegne zrasti kar 150 m visoko, raste zelo hitro: iz semena zraste v sedmih letih 20 m visoko drevo. Čeprav je evkaliptus pravi velikan, daje le malo sence, ker obrača soncu le ožjo stran svojih listov.

Znanje in spomin • Znanje in spomin • Znanje in spomin

Zenske, predvsem delavke, ki so si v znoju in z žuljavimi rokami služile vsakodnevni pičli kruh, so se med prvimi postavile po robu izkoriščevalskemu razredu in okupatorju. S tem so zahtevale trdno pot lastne družbene uveljavitve. Tovarišico (na sliki), znano beograjsko partijsko aktivistko in borko, je okupator ujel, v zaporu zverinsko mučil in ob koncu leta 1941 ubil. Njeno ime?

Zenske širom po Jugoslaviji so se kmalu odzvale klicu domovine in tako zani-kale vlogo, kakršno so jim pripisovali pred vojno, vlogo podrejene ženske. Kljub temu, da so življenjski pogoji predvsem v južnih predelih Jugoslavije ženskam onemogočali družbeno uveljavljanje, je Makedonija rodila več žensk — narodnih herojev. — Kdo je tovarišica na sliki? Okupator jo je po zverinskem mučenju ustrelil 3. maja leta 1942.

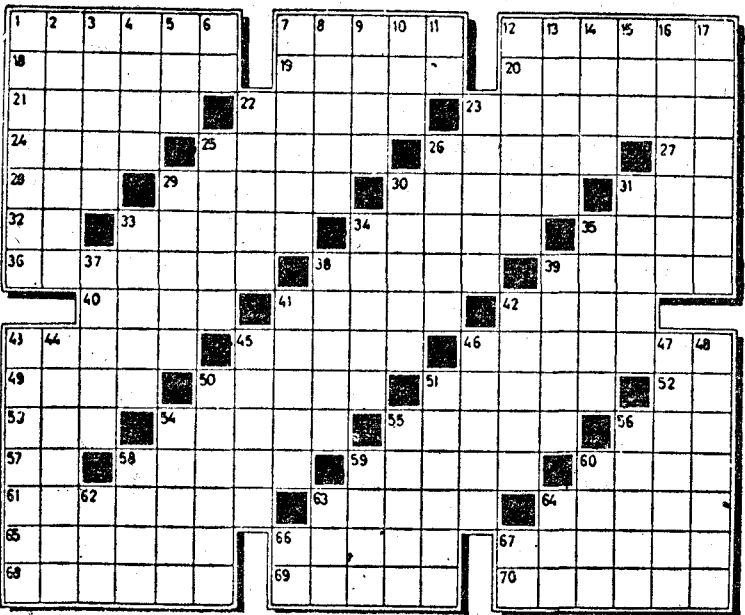

Tovarišica na sliki je slovenski narodni heroj. Ko ji je bilo 24 let, je postala članica KPJ. V začetku je delala v Trbovljah, nato v Ljubljani. Svojo dejavnost je v največji meri posvečala življenju rudarjev ter organizaciji žensk-delavk. Ob kapitulaciji Jugoslavije se je pridružila prvi revirski četi. V začetku leta 1942 so jo Nemci ujeli. Umrla je v plinski celici v Auschwitzu. — Njeno ime?

Kdo je tovarišica na sliki, prva predsednica AFŽ Jugoslavije? — V osvobojenem Bosenskem Petrovcu je bila od 6. do 8. decembra 1942 prva konferenca AFŽ Jugoslavije. Konferenca je poudarila velikanski pomen udeležbe žensk v NOB ter ugotovila, da so cilji revolucije množično pritegnili t: li tiste ženske, ki so živele v mraku in zaostalosti. Takrat je bilo v enotah NOVJ že na tisoče žensk.

Nagradna križanka

VODORAVNO: 1. mesto v Liki, za katero so se vodili ogorčeni boji pomladi leta 1945, 7. mesto v Bosni, blizu katerega je bil vrhovni štab in na katero so izvršili desant, 12. mesto na Japonskem na severu otoka Honšu, 18. vodstvo, 19. glavno mesto sosednje države, 20. prislov časa, 21. vas v Zgornji Savinjski dolini, ki je bila med okupacijo do tal požgana, 22. dušikove spojine, 23. priimek narodnega heroja, komandirja Poljske čete, padel februarja 1942 (Jakob), 24. rud-

niški kraj na Koroškem, 25. žensko ime, 26. prislov časa, 27. časovni veznik, 28. številnik, 29. izumitelj telegrafskih znakov, 30. ime več mest v ZDA (Indiana, Ohio, Oregon itd.), 31. izdelek livarne, 32. osebni zamek, 33. idoli, 34. naš najboljši telovadec, 35. ime akademskega slikarja Klemenčiča, 36. posoda z vodo za hranjenje živali ali rastlin v sobi, 38. priimek narodnega heroja iz Prekmurja, padel oktobra 1941 pri Beltincih (Stefan), 39. vojaški narbrtnik (po srbsko), 40. najvišje

egipčansko božanstvo, 41. ime francoskega pisatelja (Verneja), 42. del imena voditelja črnopolnih v ZDA (Martin Luther), 43. zaslon, 45. skladatelj mnogih partizanskih pesni in udeleženec NOB (Karel), 46. eden izmed udeležencev poti naših »Himalajcev« na Trisul (Anton), 49. lepilo, 50. glavno in pristaniško mesto Senegala (Zahodna Afrika), 51. oseba iz filma Kekec, 52. pijača starih Slovanov, 53. surovo domače suknjo, 54. mehkonoben glas, 55. žensko ime, 56. naziv, 57. vzkliz za bolečine, 58. sivec (konj), 59. največji italijanski pesnik (Alighieri), 60. občutek krivde, 61. vrsta morske ribe, 63. koča, koliba, 64. nadstropje, 65. pripadnik indijskega plemena, 66. nedelaven, 67. oseba z čudežno svetilko iz pravljice »Tisoč in ena noč«, 68. indijski pisatelj in pesnik (Rabindranat), 69. tolažba, 70. veliko pristaniško mesto v Zahodnem Pakistanu (naša pisava).

NAVPIČNO: 1. naziv narodno-osvobodilne brigade, ki ima ime po vodji kmečkih puntov, 2. steber, 3. korajžna, neustrašna, 4. mesto v ZDA, zvezna država Illinois, 5. vrsta vrbe, 6. dalmatinski izraz za kaj, 7. glavno mesto države na Bližnjem vzhodu, kjer se je pravkar izvršil državni udar, 8. visoki vrhovi, 9. žila dovodnika, 10. ljubkovalno žensko ime, 11. kvartaški izraz, 12. priimek narodnega heroja, državnika in revolucionarja (Dušan), 13. znamka električnih žarnic, 14. letoviško obmorsko mesto v Severnem Ja-

dranu, 15. oddelek rimske legije, 16. grški otok v Jonskem morju, 17. begardistična postojanka pri Žužemberku, ki je bila likvidirana decembra 1942, 22. rimska veja, 23. partizansko ime kiparja Janeza Vajsa, padel 1944 na Graški gori, 25. razvaline starorimskega mesta pri Splitu, 26. ime glavnega junaka iz ruske povesti... Buljba, 29. vrsta kostanja, 30. priimek znanega gledališkega in filmskega igralca (Stane), 31. priimek sekretarja KPI (Luigi), 33. hrib tik nad Stalingradom, na katerem so se vršili srđiti boji med Nemci in Sovjeti, 34. izraz za barvitost (tujka), 35. del črevesa, 37. industrijsko in rudarsko mesto v Bosni, 38. priimek znanega harmonikarja, udeleženca NOB, ki često spremlja invalidski pevski zbor (Janez), 39. jed, domač izraz, 41. priimek znanega slikarja, udeleženca NOB, ki je tudi portretiral maršala Tita (Božidar), 42. ploščice za oblaganje sten, 43. močno razstrelivo, 44. priimek narodnega heroja (Slavka), ustreljenega avgusta 1941 v Mariboru, 45. eden izmed pristov, 46. mesto v Indiji, jugozahodno od New Delhija, 47. priimek narodnega heroja (Pino), ustreljen na Opčinah pri Trstu, decembra 1941, 48. staro germansko plemo, 50. pripomoček za hojo po ledu ali trdem snegu po gorah, 51. mesto v severozahodni Burmi, blizu indijske meje, 54. gibanje zraka, 55. partizansko ime Karla Destovnika, 56. sultanov ukaz, 58. suknjič, 59. vas pri Ribnici, 60. vrsta naših cigaret, 62. mi-

tološko bitje, 63. kij, 64. žensko ime, 66. trinajsta in dvaindvajseta črka abecede, 67. skrajšan veznik.

Rešitev nagradne križanke iz 5. št. »TV 15«

VODORAVNO: 1. Bazoviška, 9. odobritev, 17. polet, 18. monopol, 20. amater, 22. rjavina, 24. ritem, 25. analiza, 26. Elis, 27. Krpan, 29. kiosk, 31. okis, 32. sen, 33. muzika, 34. Anatol, 36. Ast, 37. er, 38. releji, 39. d, 40. osevek, 42. tl, 43. vohun, 44. pok, 46. nikak, 48. nor, 50. Mirko Bračić, 55. lan, 57. obala, 60. Karl, 61. trak, 62. Kranj, 64. Vitina, 65. kaj, 67. itd., 68. Ivanka, 69. Asanica, 71. Jajce, 72. Uranjek, 73. kreslinik, 74. alabaster.

Nagrajeni izžrebanci

1. nagrado v znesku 50 N. din prejme Milan Slemenik, Slovenj Gradec, Meškova ulica 12;
2. nagrado v znesku 40 N. din prejme Terezijsa Kostevc, Brežice, Trnje 36;
3. nagrado v znesku 30 N. din prejme Franc Mate, Vel. Lašče 23, p. Vel. Lašče;
4. nagrado v znesku 20 N. din prejme Zdenka Slomšek, Velenje, Jurčeva 1;
5. nagrado v znesku 10 N. din prejme Antonija Čretnik, Zidani most 30, p. Zidani most.
Od 6. do 10. nagrade (knjižne nagrade) so dobili naslednji reševalci:

Karl Dremel, Hrastnik, Cesta H. Debelaka 16; Jože Sobar, Ragoška 2, Novo mesto; Franja Bauman, Slivnica 5, p. Slivnica pri Mariboru; Boštjan Rojc, Celje, Kocbekova 5 in Jurko Kolenc, Trbovlje, Kešeto 1.

Denarne in knjižne nagrade bodo nagradenci prejeli po pošti. Rešitve za današnje križanko pošljite najkasneje do 20. marca.

»TV 15« izhaja vsak teden — Izdaja ga Predsedstvo Zveze združenih borcev NOV Slovenije — Zavod »Borec«, Ljubljana. Beethovnova 10 — Tisk in klisaj CZP Ljudska pravica, Ljubljana, Kopitarjeva 2 — List ureja uredniški odbor »Letna naročnina 1500 dinarjev oziroma 15 novih dinarjev — Posamezna številka stane 40 din oz. 40 N. par — Naročnino pošljite na naslov: Uprava »TV 15«, Ljubljana, Beethovnova 10, prtlj., p. predal 598-XI, ali na čekovni račun pri Naročni oanki 501-8-23 — Telefonske številke: Glavni in odgovorni urednik 21-901, tajništvo in novinarji 22-313, uprava 22-607 — Rokopisov ne vračamo.

Odgovori na »Znanje in spomin«:

1. Narodni heroj Vukica Mitrović
2. Narodni heroj Elpidia Karamandi
3. Narodni heroj Tončka Čec-Olga
4. Kata Pejnović

(NADALJEVANJE Z 9. STRANI)

»Prestrašili so se!« si olajšujejo dopoveduje. Nenadoma zaori iz vlaka mogočna uporniška pesem: »Oj zdaj gremo, oj zdaj gremo, nazaj še pridemo!«

Tedaj pridrvi ves zasoplen in oznojen na kolodvor seržente. V rokah zmagovalno vihti belo kepo. Tenente besno pograblji psika, nahruli serženteja, ker se je mudil toliko časa, vzdigne roko za odhod in sede v oklopni vlak.

Lokomotiva zateglo zapiska, vagoni škripljejo in stokajo, iz vlaka pa doni radoživa pesem upornikov.

»Jih bomo že navadili na red in disciplino!« dopoveduje tenente psiku, ki je modno ostrizen (ostrigli so ga specialni frizerji v Milanu za dva tisoč lir) in se sladka z bombončki, ki mu jih meče tenente v smrkavi gobček.

»Naj kar malo porogovilijo, v taborišču jih bodo take reči minile!« Tenente boža psika po glavi in se igra z njegovimi širokimi razkošnimi žametnimi uhlji. Stare magazine prelštava in išče fotografije nagih žensk. Vožnja je dolgočasna in treba se je malce pozabavati.

milo zavjaka. Tenente ga miri: »Nič ni, ljubček, nič. Samo naš veliki duce govori. Lepo poslušaj in si zapomni. Inteligentni kuža si lahko marsikaj zapomni, ni takšen kot kuža Rozman, ki je topoglav in neumen kot teslo.«

Malo pijan je že, signor tenente. Odprl je steklenico konjaka in zdaj modruje. Ob takih primerih je posebno duhovit in razposajen.

Nenadoma pretrese ozračje silovita detonacija. Vlak obstane in vagoni butajo drug ob drugega.

Tenenteja vrže sunek v steno s steklenico v rokah. Z izburjenimi očmi vprašuje posadko, kaj se je zgodilo. Zbegana posadka ve ravno toliko kot tenente sam.

V živinskih vagonih napeto prisiuhnejo. Tišina. Mučna in sumljiva tišina.

Tedaj pograblji tenente revolver in zarjove skozi lino: »Seržente! Preglejte progol!«

Serženteja ni od nikoder. Potuhnul se je. Tudi vojaki s strojnimi so počenili pod vagono. Naj se signor tenente kar sam

vpije zateglo proti gozdu, odkoder streljajo partizani: »Ne streljajte! Tu smo Slovenci! V Gonars nas peljejo!«

Studentov glas opogumi jetnike. Kričijo in opozarjajo partizane, naj ne streljajo.

Cez hip streljanje preneha. Partizani se izluščijo iz temnega gozda in pritečejo k vagonom. Student v četrtem vagonu razbija divje po steni: »Odprite, tovariši. Rešite nas!«

Plomba, ki je zapirala četrty vagon, se je raztreščila. Razstrelil jo je mlad partizan, ki je odprl vrata in pokukal v vagon: »Hej, tovariši, na svetlo! Zadihajte s polnimi pljuči! Svoboda se vam smehlja!«

Ujetniki planejo k odprtini in skačejo kot brezumni iz vagona. Objemajo se s partizani. Student prepozna v partizanu, ki je odprl četrty vagon, svojega sošolca Luko.

»Kaj si res ti?« ga vprašuje in se rokuje z njim.

»Jaz sem, jaz,« odgovarja smeje se mladi partizan in spodbuja ujetnike v sosednjih vagonih, naj brž poskačejo iz vagonov.

Prvih dveh vagonov ne morejo odpreti. Poskušajo s puškami, a zaman. Ujetniki, ki slišijo zunaj glasove osvobodencev, razbijajo po steni in vpijejo: »Tovariši, ne pozabite na nas! Mi smo še tu!« Tretji in peti vagon sta se odprla. Iz njiju se vsuje grozd ljudi, ki v blazni vnihi hitijo proč od vlaka.

Iz gozda se oglasi žvižg. Partizani se morajo vrniti. Osvobodenci tipljejo v temi za partizani, ki jih vodijo v gozd.

Tenente blazni v oklopnem vlaku in si ruje lase od nemočnega besa. Se vpije skozi lino in preklinja strahopetne vojake s strojnimi, kajti z orožjem iz oklopnega vlaka jih zdaj, ko so pri vagonih, ne more doseči. Končno se ojunajo vojaki, ki so se skrivali pod vagoni in streljajo s strojnimi za partizani in pobeglimi jetniki. Zdaj že lahko, ko so partizani daleč in se menda ne bodo več vrnili.

Tišina. Iz oklopnega vlaka plane tenente. Ogleduje si odprte vagonne in zmerja vojake, ki lezejo preplašeni izpod vagonov. Med kolesi se motovili in se opravičujejo komandantu, da je tema in da ne vidijo dobro. Trije mrtveci ležijo ob progli. Ujetniki so, ki so jih zadele krogle iz partizanskih pušk. Tenente ukaže vojakom, naj jih prenesejo v vagon. Vojaki položijo trupla v četrty vagon. Sergente posveti z baterijo mrtvecem v obraze. Čudno, dozdeva se mu, kakor da se mrtveci smehljajo. To tenenteja blazno razburi. V divjo kretinjo izvleče jahalni bič iz škornja in do onemoglosti pretepa mrtvece.

Mrtveci se smehljajo tenenteju v togotni, od besa zaripli obraz. Kakor da bi mu govorili: »Častnejša je smrt, kot suženjstvo!«

Serženteja zaprejo izpraznjene vagonne, tir je že popravljen. Tenente se vkrcna in vlak se premakne.

Iz oklopniaka pošlje posadka nekaj topovskih strelav v rehabilitacijo fašizma. Signoru tenenteju se je končno izpolnila želja, da je srečal partizane...

K O N E C

Kako se je signor tenente srečal s partizani

V četrtem vagonu ne spijo še vsi. Student, ki je organiziral petje, se pogovarja s starejšim moškim o frontni organizaciji v njunem kvartu. Pripoveduje, kako je hotel v partizane, a ga niso pustili, ker je bil nujno potreben na terenu. Sosed ga posluša in ga občuduje. Takšni bi morali biti mi vsi, si misli, pa bi bilo kmalu konec okupacije. Potem ležeta in prisluškujeta pesmi zarjavelih koles. Student premljuje, sam vrag je šinil vanj, kako lepo bi bilo, ko bi zdajle partizani zaustavili vlak in jih osvobodili. Tako zelo si je želel iti v partizane. O tem je sanjal dan in noč, še zlasti potem ko ga na terenu niso pustili. Zdajle bi morala počiti mina in vlak bi se moral ustaviti. Pa to so samo sanje, si reče in se strezne. Njegov pogled skozi špranje vagona ujame zgolj neprodirno temo.

Vlak jih vleče proti Italiji.

»Kaj misliš, kje smo približno zdaj?« vprašuje šepetaje sosed.

»Po mojem nekje okoli Verda,« odvrne sosed, ki tudi ne more spati.

V oklopnem vlaku je odprl tenente radio. Iz aparata se vsuje kopica lajajočih besed, ki zdramijo psika na blazini, da